

Dar W. Dra Med. Switzyna
z Kowna 1875.

171 Klassycy.

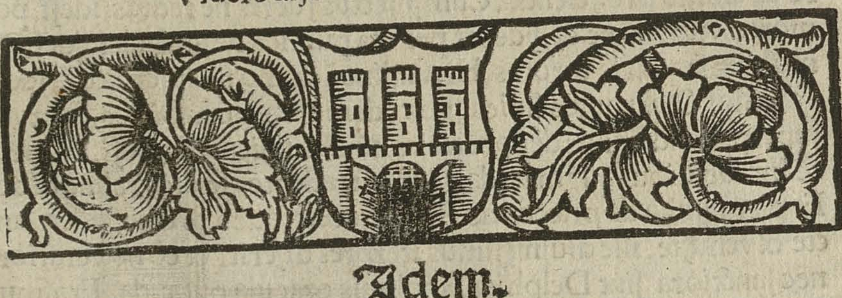
HIEROCLIS

Philoſophi Stoici in aurea Pythagorę pręcepta.

Carmen Petri Riſinij ad polonam iuuentutem, de Pythagoricis Carminibus.

Aurea ſunt vere que cernis docta iuuentus
Carmina, perdoctis ſępe legenda viris
Celeſtem vitam, pandunt, ad ſidera ducunt
Viuere diſce bene cetera mortis erunt.

Idem.

Eſt ſortita locum virtus formoſa deorum
Viuere diſce bene cetera mortis erunt.

Venerabili & excellentiſſimo viro domino Iacobo Ardeſchouu. Canonico Cracouieñ. decretoꝝ doctori. Rectoriq́ȝ alme vniuerſitatis Cracouieñ, Petrus Ridzynſki ſe ⁊ obſequium ſuum humiliter offert.

QUantū laudis ⁊ honoris carmina Pythagorica meruerint, Venerabilis domine & excellentiſſime doctor, Rectorq́ȝ gymnaſij noſtri celeberrimi, Teſtis eſt diuinus ille Hieronymus ſacrarū litterarum interpres, & quo viro, vt Eraſmi ſentencia vtar, Nihil habet orbis latinus vel doctius vel ſanctius, qui ea ipſa ī tercia contra Rufinū Apologia, nō ſolum citat verū laudat & miris modis extollit, deniq́ȝ ad vnguē diuinitus interpretatˀ. Nā quid hac interpretatiōe venuſtius aut verius, ſugāda ſunt inquit, oīmibus modis & abſcīdenda, languor a corpe, imperitia ab animo, luxuria a vētre, a ciuitate ſeditio a domo diſcordia, & in cōmune a cunctis rebus intemperantia. Pythagorica, inquit, ſunt & illa præcepta, Amicoꝝ oīa eſſe cōmunia. & amicū ſeipſum eſſe alterū, duorūq́ȝ tēpoꝝ maxīe habendā curam, mane & veſperi, ideſt eoꝝ q̄ acturi ſumus. & eoꝝ q̄ geſſerimus. Poſt deū veritatē colēdā q̄ ſola hoīes deo ꝓxios faciat, Illaq́ȝ enigmata q̄ diligētiſſime Ariſtotiles ī ſuis libris ꝓſequitˀ, ſtaterā ne trāſilias. i. ne ꝑtergrediare iuſticiā. Ignē gladio ne fodias. iratū videlicet & tumidū animū verbis male dicis ne laceſſas, Coronā minime carpendā, ideſt. leges vrbiū cōſeruandas, Cor nō comedendū, ideſt. merorē de animo proijciendū, Cum ꝓfectus fueris ne redeas. ideſt. poſt mortē, vitā iſtā ne deſyderes per viā publicā ne ambules. ideſt. ne multoꝝ ſequaris errores, Hirundinē ī domo nō ſuſcipiēdā. ideſt, garrulos & verboſos hoīes ſub eodem tecto nō habēdos, oneratis ſuperponendū onus deponētibus nō cōmunicandū, ideſt, ad virtutē incedentibus augmētāda p̄cepta, tradentes ſe otio relinquēdos Et pleraq́ȝ alia de præceptis Pythagoreis, adeo cōcinne, adeo ſancte & venuſte, ille diuiniſſimus īterpres diſerit, vt eo nō veratiora nec ſanctiora ſint Delphici Apollinis oracula putanda. Eraſmus quoq́ȝ Rotherodamus, vir vndecūq́ȝ doctiſſ. paulū ab exordio adagioꝝ ſuorū ꝓgreſſus illa & abunde & prudenter enarrat. Tu vero ſingulari prudētia humanitate & doctrina preditus. Cū id cernes ſine grandi vtilitate fieri nō poſſe, ſi publice legerentˀ, quod ego ꝑ magni referre arbitror, q͛d enī euāgelio & ſacre ſcripture ꝓpius

accedit) ea ipsa Calcotypo īprimēdū dedisti quo publice ī scholis polone iuentuti legerent, vt ꝙ primū ateneris annis simul & optimā. & doctā vitā institueret, Quāobrē ꝓ hac cōmoditate, que in de impēse accreuerit, preciū ab dijs immortalibus prestolare. Vale tandē in christo Iesu. Clienteꝗ tuū amore ꝓsequere. Cracouiæ decima sexta Iunij, Anno domini. 1524.

¶ Ad Nicolaū pontificē, V, Aurispe in hieroclem pręfatio,

MIrabar sępe & quidnā causę fuisset mecū ipse dubitabā ꝙ neꝗ in litteris neꝗ in ędificijs hęc nostra ætas maioribus responderet, sed quę scribebant aut ędificabāt multo deteriora antiquis, illis & essent & viderentur idꝗ partim hominū negligētię, partim facultatibus, partimꝗ humana natura forte peior facta fuisset adscribendū. Verū beatissime pater ita hæc tpa fauore & virtutibus illustrata vt admiratio & dubitatio illa a mente mea deciderit & oībus q hæc cogitant manifestū fit mira illa antiquoꝝ ędificia & clara īgenia virtutē & benignitatē, pricipiū fecisse Videmus eñ tot sanctoꝝ ędes tuo iussu tuaꝗ īpēsa; aut factas; aut restitutas; tot alia publica & priuata in vrbe ędificia. Vt vix qui præsentes inspeximus tot magna tam paruo tpe fieri potuisse credamus quę tā plura tam egregia sunt Vt si quis de oībus scribere velit; nō paruo codice opus sit; de quibus singulis si vbertati & elegantiæ oratiōis meę confiderē dicere policerer; & si ꝓ cupiditate fecero; dicam oīa. Cupio equidē vitā oēm tuā scribere, qđ si audeā temeritatē potius meā accusatū iri cū signo beniuolentię & caritatis volāꝗ tam magna ausus fuerim ꝙ securā taciturnitatē nō reprehēdi, Sed hoc aliqnis fortassis vberius & magis eloquēter explebit, nā īter tot doctos viros quibus plurimū benefecisti; aliqs certe gratus esse debebit q gesta & vitā omnē tuā scribat. Quippe qui argumētū varijs; magnisꝗ virtutibus plenū habebit. Studia eñ oīs generis litterarū tm̄ ꝑ hęc tpa creuerunt; vt ꝑ octingentos añ annos nullus tā magnus numerus; aut scriptoꝝ; aut transferētiū fuerit, In quo nō solū p̄sentes tibi maxīe obligāt; sed etiā præteriti hoīes & futuri; p̄teriti, ꝙ eoꝝ famā mori nō ꝑmisisti; futuri, ꝙ vñ meliores fiat; habebūt, nā p̄clara q̄dā opa ī curia & negligētia eoꝝ q sexcētis annis citra fuerūt iā deperdita magno studio perquiri fecisti, Quippe qui diuer-

sos nuncios per diuersas mundi partes ad libros per quiren dos tam græcos q̄ latinos tua impensa misisti. Ego vo qui te semp magnifice amaui & colui quiq̄ beniuolētia nō mer cede ductus tibi in minoribus existētia aliqua traduxi: tuo q̄ nomini adscripsi: quū venetijs essem tuo iussu liberos ali quos gręcos emi īter quos reppi. Hieroclē sup versibus Py thagoræ aureis appellatis. In quibus oīs Pythagoreorum philosophia continet: tantaq̄ in eis est doctrina: tanta legen ti vtilitas: vt octogenarius iam nihil ego aut græce aut lati ne legerim quod magis mihi pfuisse intelligam. Parum eñi aut nihil vbi miracula nō fuerunt: a fide christiana differt. hoc opusculū latinū feci, & nomini sanctitatis tue dedicaui, oroq̄ vt semel legas. Nam quāuis ita doctus: ita oīi virtu tū genere preditus sis vt neq̄ doctrine: neq̄ virtuti tue quic q̄ addi possit, placebit nihil ominus legere ea que sentenciā tuam confirmabunt: versus vero gręcos non versus latinos feci: sed verbū e verbo expressi: vt in exponendo postea ver ba nō variarent & responderent & in græco etiā syllabarum quantitas: vt in heroicis fieri solet: non est seruata. Rem eñi Pythagorei quesiuerunt & vtilitatem. non verba.

Hieroclis philosophi stoici ꝛ sanctis simi in aureos versus Pythagorę opusculū præstantissimū & religioni christiane consentaneū incipit.

SApiētiæ studiū est quod in purgatiōe & pfectio ne humanæ vitæ versat, purgamur eñi p philo sophiā a nostra terrena ignorantia, & mortalis corpis specie. p philosophiā quoq̄ ad pfectionē venimus qua ppriū & innatū nobis vigorē assumētes, ad si militudinē dei traducimur: atq̄ hęc duo virtus maxīe opāt & veritas. Virtus qdē irrationabilē vehementiā pturbatio nū animi extrudit. Veritas diuinā speciē quā ex natura secū habet: reassumit. Oportet igit ad hanc artem que nos & p fectos & purgatos factura est, regulas quasdā habere breui ter determinatas, tanq̄ causas quasdā artificiosas. vt ordine & per cōpendiū, ad pfectæ vite finē pcedamus. Harū regu

larū que oēm phīam cōtinent. Pythagore versus aureos vocatos oportune & decenter in primis ponere possumus. Cōtinent eñ tocius phīe tam que in exercitio: quā que in consideratiōe versant̄, præcepta & instituta: quibus virtutē adipisci poterimus & veritatē: & nosmetipsos purgatos faciētes, ad similitudinē dei, fœlices esse. & vt Thimeus Platonis diligens preceptor Pythagoræ magister dicit: sani atq; integri facti ad prime speciei habitū ꝑuenire Ad primū quidem ciuilis virtutis ꝓponit precepta. Primū eñ ignorantia nos purgare optet & desidia Postea rerū diuinaꝝ scientiā īferre Nā vt oculus lipposus & in mundus res nimiū lucentes discernere non potest: ita animus noster nisi virtute preditus pulchritudinē veritatis conspicere nequit: quū viciatū: purū attīgere nefas sit. Est ergo ciuilis phīa que virtutē gignit inspectiua vero que veritatē. Itaq; in ipsis Pythagoræ versibus ciuilem phīam humanā virtutē. Inspectiuā diuinā inuenimus appellatā. Quare quū ī versibus Pythagoræ de phīa ciuili dictū fuisset subiunctum est.

Hæc facies, hæc cura, isthæc cupysse necesse est.

Hęc te virtutis diuę ad vestigia ponent

PRimo eñ hoīem fieri optet. & tūc ex hoīe in deum mutari Ac virtutes ciuiles hoīem bonū cōstituūt artes vero q̄ viā ad deitatē prestant: deū ex hoīe faciūt Nā his qui ascendere volunt: parua magnis ex ordine ꝑponunt. Quāobrē in hijs que ad hominū doctrinā Pythagoras scripture liquit virtutū ciuiliū precepta primo in suis versibus tradit docens nos ab optimo in hac arte vita viuēdi vsu facilem ad diuinā illam similitudinem dei ascensum fore: & hanc oratiōis suæ intentionē & hunc ordinē ante oēs alias lectiōes philosophandi formā audientibus affert. versus vo ea ratiōe aurei appellant̄: Quoniā vt hi versus inter ceteros optimi sunt & diuini. Sic aurū in rebus humanis optimū & excellentissimū appellamus a similitudine metalloꝝ: differentiā moꝝ capiētes. Est quidē aurū purū: & terre nō admixtū, qualia sunt huic cōfinia: argentū: es: ferrū, inter que na

turaliter aurũ supexcellit, quod solũ ex metallis rubiginem nõ accipit, Illa eñ quantũ terre participia sunt: tantũ in rubiginẽ mutant̃, Terrena igit̃ materia viciũ capiente ꝓbatũ & mundũ genus: & oĩno tocius malicię expertẽ vitã reddens: cõuenienter aureũ appellat̃, Sic quoq & hi versus oĩs vndiq virtute pleni aurei scribunt̃: & diuini appellant̃, Nõ eñ hoc ꝓbũ: hoc improbũ habent: vt in quibusdã alijs reperitur: sed oẽs simul optimos ostendũt mores: & ad similitudinẽ dei nos conducunt & Pythagoreę philosophię finalem inteutionẽ aperiũt: vt in vniuscuiusq declaratiõe clare ostẽdetur, & primo a primis initiũ capiamus,

¶ In primis venerare deos vt lege dispositi sunt ĩmortales,

CVm oĩm virtutũ dux sit religio: qua media ad deum est ascensus: decẽter Pythagoras in suis versibus ab ipsa religione pręceptũ dare incœpit: quo pacto oporteat modestos deos secundũ ordinẽ illis existentẽ honorare, quẽ ordinẽ deus ille summus rerũ omniũ factor simul ipsoꝝ substantię adegit quoꝝ aliquos firmauit: & ordinauit, In prima spera: alios in secunda: & in tercia alios, & sic cõsequenter, vsq oĩm celestium complexionẽ, Nam vt sunt ab eoꝝ factore: & patre ordinati: ita eos intelligere & honorare hominũ est diuine legi obtemperantiũ & oĩno ipsis honorem reddentiũ: qui neq supexcedãt in eoꝝ dignitate: neq deficiant circa illos intelligendo: sed ita eos ponant: & intelligant: vt sunt, & eũ ordinẽ habere sciant: quẽ accceperũt, Que lex vult & iubet ab oĩbus veneratiõe & gratias referri ad primũ ipsoꝝ opificem solũ deũ: quẽ deũ deoꝝ quis ꝓprie appellare potest, & deoꝝ summũ atq optimũ, Hec aũt appellatio,

& hec dignitas rerũ oĩm factori & optimo artifici deo: solũ
tribuenda est. si ipsum deoꝝ causam & immutabiliũ substan
tiarũ factorẽ credimus. eos igit̃ nunc immortales deos ap-
pellauit in suo versu. Pythagoras: qui semꝑ & eodem modo
opificem deum intelligunt: & semꝑ ad illius gloriã ordina-
ti ab illo esse & bñ ẽsse optĩe inseꝑabiliter & ĩmutabiliter ac
cipiẽtes: vt prĩæ cause simulacra sine affectiõe existũt & sine
perturbatiõe. talia eñ decet simolacra sui ipsius cõstituisse
& nõ mutabilia: & lapsu ad maliciã passioni subiecta: quales
sunt hominũ animi: qui ex oĩbus quæ ratione vtuntur na-
turis vltimum & minus probatum genus sunt: vt summum
& probatissimum deoꝝ immortaliũ dictũ est genus. Hi vero
ad differentiã animarũ humanarũ immortales dij appellati
sunt tanꝗ diuinã beneuiendi vitã nõ ammittentes nec vnꝗ
ꝓprię substantię neqꝫ ꝑtes eoꝝ benignitatis obliuiscentes:
quibus quidem passionibus humanus animus subiect us est
Nã modo deũ intelligit: & suã dignitatẽ recipit: nõnunꝗ ab
illis decidit quasi mortales dei: recte animi hominũ appellãt̃
quia illam beneuiuendi vitã qñqꝫ a deo descendentes ammi
tunt & iterũ ad deũ redeuntes reuiuiscũt: & hoc mõ diuina
vita viuunt. Illo quoqꝫ modo morientes quantũ immortalis
substantia factũ mortis sortiri potest: nõ ꝙ intereat: sed ꝙ a
fomra beneuiuendi deciderit. Mors eñ est animi impietas
& ignorantia que immensas in vita hominũ gignunt passio
nes. Nam qui meliora ignorat: peioribus seruire necesse est

a quibns liberari nō aliter quis poteſt: niſi per recordatioue intelligendo reducaт̄ ad deū, inter hos aūt quos immortales diximus neceſſe eſt genus aliquid eſſe magis honore dignū ꝙ̄ homo ſit: & deo inferius quod quidem eius mediocrita te vtriuſꝙ generis extrema attingit, Itaꝙ primū illud imor taliū genus totū quod ſibi a diuina potēcia infundit ſibi ad iungit: & bene cōtinet. Atꝙ hoc mediū deū non ignorat. & ſemp neꝙ immutabilē atꝙ eandem dei intelligentiā habet. Nam & ſi ſemp intelligat aliter atꝙ aliter ſuperaddens de minatione accipit & augmentū: atꝙ in hoc ꝙ ſemp intelli gat ſuperauit hominū genus. ꝙ vero nō immobiliter & non ſemp i eodem modo intelligat minus eſt ꝙ̄ deoꝝ genus. Ita ꝙ mediū exiſtit quod neꝙ per perfectionem hominū genus excellit: neꝙ p negligentiā ſit deoꝝ gn̄e deterius: ſed prima ſecūda: & tercia deus ipe rerū oīm factor cōſtituit, q̄ natura adinuicē differrent: nō tn̄ adinuicē cōfuſa: neꝙ ordinē vtute aut vitio mutātia, Nā quū p ſubſtātiā ſemp maneāt: ordine nihilominus illis ſupueniente p gn̄a diuidūt: vt a primis cau ſis ęque ordinata ſunt, vt eñ ibi prima & media & vltima to cius ſapientiæ ordo cōtinet: hæc eñ ratiōe ſapientia eſt: q̄m quod fecit apte & ordinate fini conducit itaꝙ ſimul cōueni unt ſapientia, ordo & finis, Sic & in hoc quod totū ē ea que facta ſunt ad primā dei: intelligentiā: prima certe erūt i mū do: que ad mediā, media que vſꝙ terminū intellgentiarū adi erint: vltima in naturis ratiōe vtentibus ſunt. Eſt aūt omne

rationale ornamentũ cum in nato ſibi corpore incorrupti-
bili ſimulachrũ opificis dei, Itaq̃ illius ſummitatis incorru
ptũ & immortale ſimulacrũ collocatũ primo loco eſt. Me-
diocritas vero illius ſimulachrũ hic in medio eſt. Extreme
vero illius deitatis ſimulachrũ in naturis ratiõe vtentibus:
terciũ & vltimũ eſt. Horũ aũt trium generꝝ per primũ qui-
dem deos immortales Pythagoras oſtendit: ꝑ medium he-
reos claros & ꝑ vltimũ demones ſubterraneos: vt rem quã-
dam paruam intelligimus.

¶ Nunc vero ad prima redeamus, que eſt lex: & qui ſecũdũ ipſam legẽ ordo: que ſecũdũ ipſum ordinẽ tribuẽdus honor

Lex quidẽ eſt ipſe opifex intellectus & dei voluntas: que perenniter manens cũcta peragit & ad perpetui-
tatem cõſeruat, ordo quoq̃ iuſtus & aptus a rerũ oĩm parẽ-
te & opifice adueniens eorꝝ conſtituit primos, alios ſecũdos
Nam & ſi inter om̃ia que ratiõe vtunt mũdi ornamẽta ſum
mitatẽ ſortita ſit: diuerſa nihilominus adĩuicẽ ſunt: quippe
que alia aliĩs plus diuinitatis participant. Argumentũ autẽ
& ſignũ eorꝝ excellentie & diuinatiõis celeſtiũ ſperarũ ordo
qui ſecundũ ſubſtantiã & potenciã locũ ſibi accepit tanq̃ eo
rũ exiſtentie lex & ordo ſimul eſſent innati. Nõ eñ caſu &
fortuna facti diuiſi poſtea & terminati loci ſunt. Sed ordina
ti prius ad exiſtentiã venerũt: veluti ſi totũ celũ vnũ animal
eſſet: & diuerſas partes haberet que adinuicẽ ſtatutũ ordinẽ
per ſpeciem in diſtantia & ꝓpinquitate conſeruent. Muta-
tio eñ ipſorꝝ ſitus ſine omniũ rerũ deſtructiõe & perditione

euenire nō posset: quā accidere nō ē possibile. Est aūt prima ipsorꝝ causa omnino īmutabilis & īmobilis que in operardo eandē habet substantiā & bonitatē nō adiectā: sed per seipsā & ex se ipsa subsistentem omnia ad bene esse ꝓducens. Causa vero rerū oīm creatiōis deo nulla alia ratiōalis est nisi substantialis bonitate. Est quidem naturaliter bonus. Bono vō naturaliter nulla vnq̄ de re aliqua inesse potest inuidia. Cause quoqꝫ hmōi generatiōis quæ preter bonitatem dicūť, humane cōditioni potius q̄ꝫ deo cōueniūt. Nā quū naturaliter deus bonus sit: ea quæ magis sibi similia sunt ꝓduxit. Secūdo quoqꝫ que mediocrem similitndinem erga ipm habent. Tercio & vltimo. ex oīmibus quæ sibi simulanť ea que ad dei similitudinem magis remissa sunt & remota. Substantię etiam rerū factarū ordo cōcurrit. Itaqꝫ id quod melius naturaliter est: ī totis generibus ante poni decet: & ī hijs quæ ad qd̕libet genus per speciem fundamentū & subiectū habent. Nō eñi ex fortuna mundo ordinem deus dedit: neqꝫ electiōe mutabili: sed certis legibus quæ differunt ꝓduxit & equum ordinem naturaꝝ dignitatibus prebuit. Quāobrem venerare deos vt lege dispositi nō solū de īmortalibus dijs sed de claris heroibus & hominū animis cōmuniter intelligendū est. Est eñi multitudo specierū in singulo genere per augmentū & diminutionem ordinata. Talis quidem est natura substantiaꝝ rationabiliū & ordo. Quæ vero sit lex & hoꝝ cōueniens honor, iterū dicimus q̄ lex quidem est īmutabilis dei

opera quæ gignit eoꝝ genera, ea que peremniter ordinat &
ĩmutabiliter, honor vero huic legi cõueniens: eſt honorato
rũ cognitio: & ad illã quantum fieri poteſt aſſimulatio, Eũ
enim quẽ quiſpiam amat imitatˀ quantum ſibi poſſibile eſt.
At deum qui nihilo eget honoramus nõ illi om̃ibus abundã
ti dando, Sed ſi bona ab illo nobis porrecta ſuſcipiamus: nõ
enĩ deum honorabis ſiquid ſibi dederis: ſed ſi te dignum fe-
ceris: vt ab illo data ſuſcipias: nam vt, Pythagorei dicunt: o
ptime deũ veneraberis, ſi animo ſibi ſimilis fias. Is vero qui
deũ, vt egentem honorat, decipit, putat enĩ ſe deo meliorẽ
& ditiorem fore neqꝫ magnificentia numerũ deo honorẽ fa-
cit, niſi puro & diuo ſpiritu porrigatˀ, Nã dona & hoſtię ſtul
toꝝ vaporis ignei ſunt cibus & ſacrilegis largitio, Mens enĩ
ex diuino ſpiritu ducta & ſufficienter firmata adiungitˀ deo
ſimile enĩ ad eius ſimile accedere neceſſe eſt. Quãobrem ſo
lus ſacerdos ſapiẽs appellatˀ, Solus enĩ eſt dei amator, Solus
deo pręces effundere nouit, Solus deum honorare ſcit, qui
dignitatem nõ confundit, quiqꝫ in primis hoſtiam ſe ipſum
ꝓducens ꝓpriã animã quaſi quoddã dei ſimulacrũ ędificat,
Templũ quoqꝫ cõſtruit, quum eius mentem & intellectum
ita parat, vt diuinã lucem facile recipere poſſint, nã quid ex
hijs rebus materialibus, quę in medio ſunt afferre poteris,
quo acceptum aut ꝓprium deo ſimulacrum, aut donũ gra-
tum eſſe queat, quod ratiõali & puro animo accidere neceſ
ſe eſt, Vt enĩ ipſe idem viri dicunt mundatis animis locum

ãptũ & ꝓpriũ in terris deus nõ habet: cui sentẽcie, Pythius Apollo concordat dicẽs. Pijs hominibus gaudeo tantũ quã tũ cęlo. Ille vero est pius & religiosus qui diuinarũ rerum artem habet & eius perfectionẽ tanꝙ honorẽ optimũ causæ bonoꝝ oĩm hoc est deo cũ studio acquirendi offert. Ac deũ qui natura benefactor est reprehendit & vt capacem accipiendi bona se faciat: eos honorat qui semꝑ ipsa bona largiũt Qui vero deum aliter colere ꝓponit: & honorem illi aliena atꝙ externa substantia non ꝓpria virtute prestat: deo acceptus non est & talia neꝙ prudenti viro grata sunt nisi cum optima mente prebeant: cui sentencię & Apollinis dictum satis consonum est. Nam homini qui centũ boues sibi rẽ diuinam facienti mactarat: non tamen pia neꝙ deuota mente. Et interroganti quo pacto acceptauerit dona sibi ab eo data Respondit Hermionis Dari, magis est mihi grata placenta tenuissimũ illud, tante magnificentiæ preponẽs. Quoniam Hermion tenue eius munus pietate, & caritate mẽtis ornauit cum qua oĩa deo grata & cara sunt. & si non que nihil vnꝙ deo gratũ acceptũꝙ fuit. at de religione & erga deũ caritate satis in presenti dictũ est. quum aũt lex que oĩa ordinat & gubernat ĩmutabili custodia seruat & huius custodiæ custodem mos fuit antiquis occulto iuramento noĩate decẽter & apte de iureiurãdo: vt cõsequẽs hoc sit ꝑceptũ tradit.

¶ Ius iurandum serua.

LEgem quidem superiori libro ostẽdimus opus esse dei

semꝑ eodemq̃ modo existens quod ęterne & immutabiliter
oĩa ad bene esse ꝓducit, Iuramentũ nũc consequnter dici-
mus esse causam seruantem oĩa in ipsa eademq̃ existentia
& ita illa firmantē: vt iuramenti fide tenerent̄: & legis ordi-
nem seruarent. Itaq̃ effectus opificis legis est ordinē creata
rũ nullo modo præteriri aut falli posse. Nam q̃ oĩa lege
maneant: vt constituta sunt primũ opus est diuini iuramen-
ti que lex ab hijs que semꝑ deũ intelligunt maxĩe & semper
seruat̄, ab hijs vero que nõ intelligunt nõ nũq̃ ab intelligen-
tia dei desinũt, Iuramentũ similiter infringit̄ quũ ab illa dei
intelligentia cessant: & iterũ seruat̄ ab hijs cũ ad deũ reuer-
tunt̄, diuinarũ eñi legũ seruatio iuramentũ nũc appellat̄ quo
oĩa que creata sunt ad cognoscendũ deũ sibi annectuntur
& adaptãt̄: quoꝝ aliqua que semꝑ cũ deo sunt semꝑ iusiurã
dũ colunt & seruant aliqua que nõnunq̃ a deo discedũt: qđ
quum fit: impij sunt: nõ solũ iuramentũ infringunt: sed diui
ne legis ordinē & diuini iuramenti fidem pretermittũt. Ta
le quidem iusiurandũ generibus que ratiõe vtuntur innatũ
ab eoꝝ patre & factore traditũ est & nequaq̃ pretermittunt
leges ab illo constitutas & determinatas, Iuramentum vero
quod in rebus humanis versat̄ illius vestigium quoddã est di
rigens eos qui ꝑ necessitate illo vtunt̄, nam id quod dubiũ
humanę voluntati est ad certitudinē reduci: & in sua eadē-
q̃ existentia permanere circa res & sermones facit, igit̄ ius-
iurandũ in rebus diuinis: vt dictũ est quod preterita respicit

eademq́ manifeste ostendit est & aliud i humanis quod cer titudinem futurorum appetit, quãobrẽ iusiurandũ colere & ob seruare maxĩe cõuenit: vnũ qdã per substãtiã ante existẽs ad custodiendã & seruandã perpetuitatẽ. Aliud vero qd' ad homines pertinet: & rebus i hac vita auxiliat̃ tanq̃ illius simulacrũ quodam & post illud certitudinis & veritatis nobis fiat gubernator & princeps: quodq́ optimis moribus implet eos qui illud colere & seruare didicerũt. Iustũ igit̃ & sanctũ iusiurandũ est eorum que iuramus quantũ in nobis erit sine exceptione seruatio & cultus: qui legi & veritati diuini habitus necessaria voluntate eos qui iusiurandũ colunt: adaptat & adiungit. & primã quidẽ & archanam iusiurandi sinceritatem naturaliter accipere solemus ꝓpter aĩaduersionẽ ad deũ que purgatorijs virtutibus a diuo iuramento exitũ precidit. Sinceritas vero iuramenti ciuili virtute seruat̃, nã hij solum qui virtutes ciuiles possident liquide iurare in rebus humanis possunt. viciũ eñ & malitia que mater periurij est infirmitate morum iusiurandum supprimit & calcat. quomõ eñ auarus in receptiõe aut in solutiõe pecuniarũ liquide iurabit: quomõ ĩcõtinens & timidus in iureiurando ꝑstabit: imo vbicunq́ horum vterq́ putauerit aliquot plus se habiturũ supprimet̃. vincet̃. superbit̃. Et veneratio iuramenti denudabit̃. A talibus eñ mortalia & caduca ꝑpetuis & diuinis bonis preponent̃. Ab hijs vero q bene & firmiter virtutes possident bene & recte que iuramenti veneratio seruare consue

uit optiua quidē circa iuſiurandū cōſideratio & documen-
tum eſt ad ipſius veneratione & cultum ſeruādū nō ſepe &
ex fortuna: nō vt accidat nō ad ſermonis complectionē: non
ad narratiōis ſidem iuſiurando vti: ſed illius vſum quantum
poſſibile eſt ſeruare in rebus neceſſarijs & magis, & quum
nulla alia videtur eſſe rerum ſalus: niſi per veritatem a iure-
iurando ꝓuenientē, Erunt autē credibilia audiētibus: ſi mo
dum conuenientē iureiurando prebuerimus, & nullā audiē
tibus mendacij ſuſpitionem reliquerimus ita vt in rebus hu
manis nihil maius veritate nobis eſſe videat̄. Ita ſi iuremus
ac ſi nō iuremus, Nā iuſiurādū cole nō ſolū fide & liqde iu-
rādi: ſed abſtinēdi a iuramēto ꝑceptū eſt, ſeruabimus eñ vt
ſemꝑ iuſte iuremus: ſi in iuramētis nō abutamur nā qui ſepe
iurat facilis ad periurium incidit, abſtinenciæ quoqꝫ a iure-
iurando iuramenti ſeruatio adiuncta eſt. Nam autē nō iura
bit aut cum iurabit: iuſte & liquide iurabit curandū eſt igit̄.
vt neqꝫ per conſuetudinē lingua labat̄: neqꝫ per incontinentię
paſſionem mens erret, at mentem quidem bone artes & mo
res dirigent, linguā vero conſuetudo cōtinentiæ ab iureiu-
iurando, Conuenit enī ante dicto deoꝝ honori iuſiurandum
tanqꝫ illi inſitum & religioni ſubiunctum, Nā iuſiurandum
diuine legis cuſtos eſt ad tocius mundi ornamentum: hono
rabis igit̄ legem ſi ipſius ordinē & diſpoſitionē ſecutus fue
ris; & iuſiuraudum coles ſi ipſo nō abutaris hoc eſt ſi nō fa-
cile iuraueris; & iuſte & liquide iurare conſueſcas; quia iura

re nõ cõsueuisti pars enĩ nõ parua est religionis liquidum & rectum iusiurandum & de primo quidem optimorꝫ genere & diua lege que recti ordinis dux est, at de iureiurãdo quod legem sequant̃ hec dicta sint. Sed quoniã post deos genus illud quod angelicum esse diximus, secundo honorare optet decenter subiungit. ¶ Postea heroes claros.

DI sunt medium genus earum substantiarum que ratione vtuntur q post deos ĩmortales sequentẽ locũ complẽt & nature humane ꝓponuntur, & cõtingunt terciũ genus primo quibus quidem vt secundis secundũ honorem reddi oportet, subintelligendum est etiã & in ipsis cole vt lege ordinati & dispositi sunt, omnis enĩ cultus vis intelligendum substantiã honoratorꝫ versat̃ a qua bene & recte inueniaur quid facere quicꝫ dicere oporteat ad eas res quas honoramus. Nam quo pacto quispiam de his rebus locunt̃ quas ignorat, quoue etiã pacto munus quispiam hijs affert quorꝫ dignitatem ignorat, primus igitur omnino cultus & in claris heroibus est eorꝫ substantiæ & ordinis & subsequentis actionis cognitio: & peritia perfectiõis ad hoc totum, Cõuenientem enĩ ante oĩa cultum substantijs fieri optet quod quidem si de ipsis cognitionem habuerimus ꝓcedit, quum enĩ vt natura & ordine sunt cognoscimus tunc ipsis cõuenientem honorem legem immitantes reddimus, colemus aũt nihil quod humana substantia periussit: sed solum ea q̃ naturaliter meliora sunt ac etiã que eque excellentia virtutis predita, est aut oĩm q̃ natura meliora sunt, primus & optimus

opifex deus & ſine comparatiõe om̄ibus preponendus atq̄ honorandus, Itaq̄ immundo ab ipſo & poſt ipſum primi im/mutabiliter ipſum intelligunt & ſine paſſione imaginantur a prima opifice cauſa ad ipſos veniente ꝑticipatione, quos preſens oratio immortales deos appellauit, qm̄ nõ moriunt neq̄ ſimilitudinẽ quã ad deũ habent deponunt, ſed ſemꝑ & equa in ſe ipſis permanent, qui vero nunc heroes clari vocãt medij in ſubſtantia & honore; ſemꝑ intelligunt opificẽ illũ primũ, & ad illũ bene & honeſte viuendo reſplendent & col/locent, nõ tñ ſemꝑ & eodem modo, neq̄ ĩmutabiliter. Me/dij em̄ ſunt & ad deũ & mutationẽ nõ tñ paſſioni ſubiectam capiunt: quibuſdã quandoq̄ adiectiõibus ſeſe ad illũ circum uoluentes & immutabilem ac deũ vnicũ ſpectaculũ primoꝝ ab ſeſe diuidunt, ſimulq̄ faciũt principiũ eoꝝ ad deũ obſeq̃/le. Quã ob cauſam certe clari hereos dicunt. Clari quidem quia boni ſunt, & replendent ſemꝑ, & neq̄ in vitio, neq̄ ĩ ob liuione vnq̄ inueniunt. Hereos aũt quaſi amore pleni, & ele cti amatores dei, erigunt em̄ nos, & ſubleuant, ad diuinã ciui litatem ab hac rerũ terrenarũ cõuerſatione. Eſt etiã cõſuetũ ipſos demones appellare quaſi doctos, & legũ diuinarũ peri/tos quandoq̄ etiã angelos: vt oſtendentes & nunciantes no/bis beneuiendi viã & normã, ſepe vero tribus his intellecti/bus vtentes, amplitudinẽ huius generis ĩ tria ſcindimus, & quantũ ad celeſtes id terciũ genus attinet: appellamus ange los quantũ quo terrenis eſt adiunctũ heroes, & quia eque ab

vtrisq; distant demones, quod in plerisq; Plato facit, aliqui aũt totũ hoc mediũ genus appellant angelos omnes aut demones: aut heroes ꝑpter eas quas superius diximus causas Et nunc Pythagoras totũ mediũ genus, claros heroes noĩauit, qui sic ad primũ genus sunt: vt lux ad ignem: & filius ad patrem: vnde & recte deoꝝ filij, heroes appellantur, nõ ꝙ ex mortaliũ cõiũctiõe geniti sint: sed quod ex simplici eoꝝ causa ꝑueniũt: veluti lux concurrens substantie lucentis corpis lux aũt sub diuo & liquida per quã intelligit̃ in obscuritate lux ad quã refert̃ terciũ & humanũ genus quod inuitiũ q̃nq; incidit & obliuionẽ quibus ab intelligendo deũ desistit. supatur, n, ab hijs substantijs que semp deũ intelligũt, q̃m hõ q̃nq; nõ intelligit: reuocat̃ etiã ad intelligentiã dei quũ ipsi deo adiungit̃ mortalem perturbationẽ a se depellens, tunc quoq; apud nos honore dignus homo esse videtur, quum se receptu diuino dignũ & idoneũ fecit, tanq; benignitate nature melioris participatiõe ornarunt, decet em̃ amatores dei & quecũq; aliquo modo sibi similia sunt honorare, siue perpetuo similitudinem habeant, siue ad tpus ipsam exerceãt vt sunt hoĩes virtute præstantes de quibus nũc dicendũ est.

Et terrenos cole demones legittima faciẽs.

DEmones hic appellat animos hominũ virtute præditos & veritate tanq; doctos & peritos, postea ipsos diuidens ab his qui nã demones sunt qui mediũ cõplent genus addidit terrenos ꝙ in ciuitatibus versari ꝙ terrena cor-

pora induere ꝙ in terra habitare possint vt cū demones di-
cit eos a malis & indoctis hominibus diuidat: ꝙ vero super
addiderit terrenos ab illis eos separat qui semꝑ demones &
periti sunt & naturaliter in terra nō versantur neqꝫ terrenis
corporibus viuūt, nam hoc nomen terreni demones nulli al
teri cōuenit ꝙ̄ natura existenti homini qui habitu demon fi
at, deū que ītelligat & cognoscat: quū terciū genus terrenū
ꝓprie dicat̄ & vltimū ī substātijs ratiōe vtentibus & interre
na vita verset̄. Primū igit̄ celeste genus appellat̄, mediū vero
aereū, terciū quoqꝫ genus eoꝝ que ratiōe vtūt̄ cōtinet oīes
homines qui nō oīes sunt demones, neqꝫ oīes sapientes &
ea causa decenter suꝑaddens dixit. terrenos demones sapien
tes hoīes desīgnās. nā neqꝫ oīes hoīes sapiētes sunt neqꝫ oēs
sapiētes sūt hoīes sed etiā heroes clari, & īmortales dei, q ꝓ
stātiores hoībus natura existētes sapientes sunt, & clari, eos
igit̄ hoīes Pythagoras coli iubet qui sese diuis generibus ad
iunxerunt, quiqꝫ demonibus & angelis equales facti sunt. nec
aliquo modo intelligere debemus demonū genus vile aliqd
aut prauū honorare oportere, quid quidem vt dicimus vsus
ostendit. Quū certe eīn cōueniat deū amanti & eius dignita
tem intelligenti ea colere aut honorare que humana substā-
tia peiora sint, immo neqꝫ ipsum hoīem consequenter post
meliora honorabimus. nisi prestātioribus similis & diuꝫ so
cietati conferēdus factus sit. quis igit̄ hoꝝ cultus esse opte
at inquit. ¶ Cole legittima faciens hoc est nos oportere per

suaderi & obtemperare precepris & istitutis que nobis ma iores nostri reliquerunt, & vt legibus, ita eorum verbis obedire & illu viuendi modu tenere quem illi tenentes in nos trans ferre no inuiderent, sed quasi imortale quanda & paternam hereditatem virtutu elementa & veritatis canones posteri oribus conseruare studuerut & in coem vtilitate litteris de mandarunt quibus si optéperauerimus & secundu eorum do cumeta vix erimus verior illis honor & cultus fit: qua quis inferias & funera sumptuosa & abude illis sacra faciat talis em prestantiorum cultus esse debet ab illo opifice deo incipies & in homines bonos desinens quu in medio sint celestes & a erei: Quu aut aliquorum que in hac nostra vita versant magna nos habere ratione opteat: vt parentu & cognatorum qui non omes boni sunt: omino tn pter cognatiois dignitate hono rari debent eius rei causa subiunxit parentes tuos honora & cognatos claros hoies tanq prestantis & diuos parentes & ppinquos naturali consanguinitate nobis attinentes: vt cu q sint ob ipsam cognatiois necessitudine vt honoremus pre cipit: Nam quid nobis dij celestes per eterna cognationem sunt, qui locu in nobis parentu tenet, quidue heroes qui bo norum cognatorum, hoc in hac mortali vita nobis sunt parentes & cognati: & ob eam causam post parentes pximi veneradi sunt. Quomo igit & hos honorabimus: an vt modu viuendi nostru ad illorum sententia dirigamus. Itaq ea opinemur: eaq faciamus que illis fuerut grata & amica. Sed hoc pacto vir

tutũ vſus ad malitiæ ſtudiũ verteret̃ ſi forte contingeret pa
rentes noſtros malos & prauos fuiſſe vituperabimus ne om
nino ipſos ad vitioꝝ & malitie vituperationẽ & vilipendiũ,
& quomõ huic legi obtemperabimus,quõ ideꝫ illi diue, cui
us hic parẽtes & cognati ſunt ſimulachra,nõne ſi hos nõ ho
norabimus in illis peccabimus quibus hoſce aſſimulari dix
imus,& ſic que videt̃ virtus,quia parentũ ſentencie nõ obtẽ
peramus a nobis exerceri ad maius malũ nos īciderꝫ cõſtrī
get.Sin illoꝝ voluntati om̃ino obtemperabimus,a religiõe
iterũ & ab alia virtute decidemus: ſi forte contigerit ꝑ pra
uitatẽ morũ illos ad ea nos inducere queꝫ recta nõ ſunt.At ſi
mores boni & veri quos parentes nobis preſtant,ſint,diis &
parentibus ſimilis preſtandus eſt honor.Sed ſi diuinis legi-
bus parentũ voluntas nõ obtemperet,quid oꝑtebit nõ face-
re in hanc legũ cõtrarietatẽ incidentes, an hoc quid in aliis
contrariis & neceſſariis officiis circũuentos nõ decet ſerua-
re nã:maioribus bonis ꝓpoſitis:maiora minoribus preferri
oportet:qñ vtrũqꝫ ſeruare nõ licet: vt honeſtũ quidẽ eſt obe
dire deo honeſtũ & parentibus:ſi vtrorũqꝫ præceptũ & ſua-
dela ad hoc tendit,firmũ erit & lucro aſcribimus. Sed ſi ad
aliud nos ducat diuina lex:ad aliud nos ferant præcepta pa
rentũ:in hac voluntatũ diuerſitate deũ preferri ſemꝑ opte-
bit.In hiis ſolũ parentibus nõ obtemperantes in quibus ip-
ſi diuinis legibus nõ obediuerũt fieri ei nõ poteſt: vt qui vir
tutis normã ſeruare ſtudent cũ illis cõueniant qui a virtute

aberrauerũt. In ceteris ṽo oĩbus maxĩe parentes colemus vt eoꝝ corpa curare prompte; & libenter pecunias suppeditare. Iustũ eẽ & rectũ est: vt ab illis comoditatẽ capiãt quos genuerũt & nutriuerũt: id vero quod ab illoꝝ successiõe non dependet ab eoꝝ dñatione liberũ lex reliquit: que verũ patrẽ querere iubet illũq; amplecti; & vt similis illi fias maximam diligentiã habere & si vtrũq; adipiscimur posse. s. offitiũ nostrũ dijs seruare & humanis & neq; ob considerationem virtutis a cura parentũ discedemus: neq; per ignorantiã maximã oĩm maloꝝ pfidiã suscipiemus. nã si mortẽ quispiã hæc nõ seruantibus nobis minaret: nihil oĩno timẽdũ erit: sed scire potius & intelligere optebit: id quod patiet esse corps & hoc solũ parẽtes nobis imputare possent: quod genuerĩt. Illud vero quod nõ patit liberũ custodire decet: & soli deo obedire: parentũ igitur verus honor erit quẽ intẽtio ad virtutem tradit. Ceterũ neq; laboribus; neq; pecunijs parcere debemus: immo hec oĩa parentibus libentes subijcere & subministrare. Nihil eẽ relinquere decet ob nostras necessitates quod ad illoꝝ curã & quietẽ ptineat; tãtoq; id magis decoꝝ magisq; honestũ fiet: quãto laboriosius fuerit & seruile: neq; impensis parcere; iõo decens certe est oĩa ad illoꝝ necessitatẽ & vsum suppeditare ac gaudere & letari in laboribus & impensis quas illis erogamus. Nã qui hęc lęte facit legem virtutis seruat: & nature charitatẽ reddit. Talis quidem esse debet qui parentibus tribuendus est honor. At in

proximo℞ cultu qui secundus post illũ qui parentibus debetur: ordinatus est curã prudenter metiri debemus & secundũ nature ꝓpinquitatẽ tantũ post patrẽ & matrem singulis tribuere: quantũ affinitas docet manifestũ eñi est quandoquidem & in libera hijs & sine domino virtus existit.

¶ Ex alijs eũ tibi amicũ virtute facias quioptimus sit.

POst primũ honorẽ in quo superioribus obligamur & consequentẽ illi in quo parentibus & cognatis decenter lex decaptando amico dat᷑ que nobis consulit, vt hijs qui extra genus nostrũ sunt: eũ nobis amicũ elegamus q̃ optimus sit, Iubetq̃ ad virtutũ cõioem tali amico nos adiũgi oportere vt bonũ virũ ob bonã causam amicũ adipiscamur; et nõ ad alios vsus illius familiaritatẽ captemus. Vt hoc præceptũ simile sit illi qđ' te virtuosis & pręstantibus viris qui ab hac vita migrarũt: dedit. Nã vt ibi peritos & excellentes ex hominibus solos: vt honoremus precepit: ita hic suadet: vt bonos homines solos nobis amicos faciamus, ꝓbuit eñi in alijs electionẽ. In parentibus vero & cognatis nature satis fecit, nam parentis aut germani ꝑsona honorari postulat. in alijs vero vt honorent᷑ virtus est causa.: vt in his q̃ ab hac vita migrarunt. Parentes aũt & cognati preter virtutẽ honorandi sunt. ibi quidem dei & heroes: hic in hac vita mortali parentes & ꝓximi. Talis quidẽ est prima amico℞ inquisitio talis adeptio, Que vero illo℞ conseruatio esse debeat quę nobis ad societatẽ bono℞. Proficiat & quo pacto amicus relin

quendus sit si in peius mutari videret, si monitis que illũ ad bonã viuẽdi viã reducerẽt: nõ auscultaret cõsequẽter dicit,

¶ Humilibus amico cede verbis & factis vtilibus: neq̧ ami-cũ tuũ inimicũ vertas ob paruã culpam quãtũ potes, Posse vero prope necessitatem manet,

QVo pacto amicis vti debemus hic incipit docere & p̄mũ q̄dem iubet, q̄ quum ad virtutẽ nos amici indu-cunt: & si quid ad vtilitatem nostrã agant libenter illis obtẽ-peremus, Lex eñ amicitie ad hãc societatẽ nos cõiunxit: vt nos, s. ab illis ad augmentũ virtutis inuenimur: & a nobis il-li: veluti eos q̄ per cõem beneuiuendi viã vadunt: q̄cq̄d alter altero melius videt aut intelligit in cõem utilitatẽ p̄ponere & docere opteat, Benigne & humiliter amicis bene monen-tibus cedemus, benigne rex̧ bonax̧ societatẽ illis p̄tẽdimus

DE pecunijs uero aut gloria aut reliqua q̃ ex hijs ele-mentis q̃ caduca sunt constet nunq̧ cũ amicis cõtẽ-damus, hoc eñ erat ob paruã culpam ad inimicitiã cũ ami-cis tuis nõ uenias q̄ in maxĩs & preciosis rebus rectã amici-tiã seruant, In om̃ibus igĩt amici tollerandi sunt a nobis tan-q̄ magna amicitiæ necessitate iunctis: nisi in uno, nec vo de-cet si in peius traducat̃ amicus aut si a studio phĩe ad aliud male uiuendi exercitium pertranseat, nos illi cedere aut seq̄ una cum illis ab intentiõe & uoluntate ad uirtutem nostrã discedentes: sed potius om̃i industria nitemur amicũ ad bo-nos mores reducere: q̄d si persuadere sibi nõ possumus paci

fice relinquendus est. quē neq̃ inimicū ꝓpter precedentem
amicitiā illū nobis faciemus neq̃ amicū tenebimus: quia in
peius se mutauit & a virtute discessit. Itaq̃ huius rei gratia
amicus qñq̃ a nobis. relinquendus est. quū amplius secū ad
virtutē consortiū habere nō possumus: cuius causa & in pri
cipio illū amicū accepimus. Illud nihilominus maxīe consi
derandū & seruandū erit: ne quū amicū dimittimus: caritas
illa: quā secū habuimus ad inimicitiā vertat̄. Decet em̄ etsi
ille se ab amicitia subtraxerit: maxīe & diligenter nos studu
ere. Vt ad id quod debet reducat̄, nō gaudentes amici casu:
neq̃ paruitatē sui intellectus spernentes. sed laborare potius
& orare: & oīa conari vt amicus ad salutē penitencie redu
cat̄: que quidē spectāt: vt cū amico de pecunijs aut gloria nō
cōtendas, neue cū iniuria societatis amicū reliq̄s: neq̃ illius
damnū ad tuū vsum cōuertas. Quū aūt ad bene conseruādū
amicos & ratiōe quū opus sit eos relinquendū & si ad peni-
tenciā se reduxerint reuocandū. Indulgentia & pacientia no-
stra multū conferat nullā rem quæ ad amicū pertineat par-
uifacere: neq̃ ad qd eis obligemur scrupulose inquirere de-
bemus: sed quantū possibile fuerit ferendi sunt. & ob eā cau
sam subiunxit. ¶ Quantū potes. Postea ne illud posse ꝑ vo-
luntate aliquis & non quantū necessitas adiuncta pacientiæ
nostre inuenit: consideret: addidit. ¶ Posse aūt ꝓpe necessi-
tatem manet. Nā oīs homo necessitate coactus plura pos
se ostendit quā putauerat nō coactus. Tantū igit̄ amicos ma

gnanimiter nos ferre oportet: quantũ necessitas nos posse ostendit. Itaq̧ id quod subito intolerabile sepe videt̃: per necessitatẽ amicitiæ feret̃. Nõ enĩ ea solũ fortiter ferre decet quę nobis iniungunt̃: sed etiã que pertinent ad cõseruationẽ amicoꝝ: & ad eoq̧ si aberrarint reductionẽ: maiore paciencia digna sunt quia diue necessitatis pręcepta sunt. Potẽtior autẽ apud sapientes viros mentis atq̧ intellectus necessitas est q̃ violentia extrinsecus illata siue igit̃ ad circũstantiũ rerũ necessitatẽ inspexeris: siue ad eam que disciplinis & intellectu explet̃. Et diuinis legibus cõuenit potencie tue mensuram inuenias quã nunc hec oratio ostendit afferri oportere quũ illis persuadere volumus. Itaq̧ nõ facile oĩa que ad animũ nostrũ nõ spectant paruifaciens & indignũ etiã putans vt quis quẽpiam cupiditate: aut parsimonia rerũ externarũ ex amico inimicum faciat: iubet: vt sine differentia hec talia paruipendamus: & decidentẽ amicum reuocemus. Ac vbiq̧ hanc sentenciã habeamus: vt quãtum in nobis sit amicos seruemus: & eos qui ad peius subtracti sunt: iterũ acquiramus neq̧ principiũ aliquod vt ad inimicitiã vertat̃ prebeamus. neq̧ siquis ex nobis ex amico inimicus factus sit eque ad inimicitiã respondeamus. Hec quidẽ dictat & vult bonoꝝ consuetudo: & lex amicitie que maxĩa inter alias est virtus. q̃m perfecte apparet. Nã virtutum finis ẽ amicitia. Principium vero est religio. Et est quedã religiõis ratio & sermo omniũ bonoꝝ nobis principinm & semen amicitiæ quoq̧ habitus

perfectissimus oīm virtutū fructus est: vt enī iusticię rōem habere debemus: nō solum erga illos qui iuste nobiscum versant: sed etiā erga eos qui iniuriā nobis inferre conant̄ ne ꝑ iniusticiā ad similē cum illis malitiā incidamus: ita curā habere optet amicitie, hoc est humanitatis erga oēs qui eisdem generis nobiscum ꝑticipes sunt. Ea vero que ad amicitiā pertinēt apto & decēte ordine pensabimus: bonos viros q̄a perfectionē hoīs seruauerunt ꝓpter eoꝝ naturā & q̄a recte senserunt omino caros habeamus: malos vero q̄a ꝑ eoꝝ sentencia nihil ad electionē amicitiæ prebuerunt ob solā cōmunē naturā amabimus. Quā ob causam recte dicit̄ nemo ē virtuoso viro inimicus & quod solus homo bonus est sibi amicus. Nā si homo amat viciosum hoīem inimicū nō iudicabit, si autē ad eius consortiū viꝝ virtute preditum querat bonum ex oībus eliget: deniqꝫ in pensatione amicoꝝ imitabit̄: q quum neminē oderit: bonum maxīe diligit. Nā bonū caritatis cōmuni hoīm generi ꝓtendens singulos ꝓut merētur retributione dignos decēter facit bonos enī ad se trahit Eos vero qui a virtute sese ab alienauerūt iusticię legibus vt ad debitum condecens cōuertant dirigit. Quod qdem vtrisqꝫ cōmensuratum est & vtile. Sic & nos decet erga oēs homines cum digna retributiōe amicitiā seruare, nā cōtinētiā & iusticiā erga oēs seruare debemus & nō solum erga iustos & continentes; nec boni bonis erimus: mali malis. Sic enī hijs qui a virtute deciderunt facile mutaremur nullum

ꝓpriū bonū habentes.quod semꝑ & erga oēs tenere & ser-uare debemus, Si autē habitū virtutū possidemus: nō est in alioꝝ voluntate nos illa priuatum iri:neqꝫ ob rem aliqͣ supin cidētē instituta & dispositiōes nostras alienabimus cū ex le ge virtutis fœlices simus nā quid ī ceteris virtutibus serua re debebit,hoc est ī amicitia: quū caritas & amor erga ho-mines maxīa;vt supra diximus virtutū sit. Et caritas quidē cōiter respicit ad omnes. ꝓprie vero ad solos bonos;vnde & amicitiæ nomen sibi maxīe accomodat. Et hec quidem de hijs ac cōsequenter ad alia ꝓcedamus. ¶Hec quidem ita co gnoscere oportet. Cōsuesce abstinere hijs, Ventre inprimis & somno & luxuria & ira, HEya igiť dementiā & animi fatu itatem oēm per ordinem recta disciplina frenemus. nā tur-bati animi partes consecutiuę alia aliā ad vitium trudit; vt vēter nimis plenus multū īducit somnū,atqꝫ hec vtraqꝫ vēter & somnus spermatis habūdātiā q̄ nulla modoratiōe hoīem excitat ad uenerea,& id animi quo cupimus ad incōtinentiā acuit,hec postea iracundiā secum ferens ostiliter oīa ꝑtran sit nūc cibos nūc potiones sibi uendicans ꝓcōcubinis pug-nat,& aliquando alias uoluptates adipisci contendit.Cōsue sce igiť hæc conpescere a uentre primo iucipiens,ut illę spe cies animi q̄ sine ratiōe sunt rationi pareant,Ac tu ipse inte religionem & erga parentes honorem & oīa q̄ paulo ante o-ratio suasit,sine digressu seruare possis, nam ut prima ser-uemus,sequentia ostendunt illa quidem oīa preuaricanť

ꝑturbati animi potencie rationi nō obediāt. quippe aut ira nos contra parentes mouebit, aut cupiditas ut illis nō obtē peremus armabit. Et iterū aut ipsa ira ad cōtumeliā contra quēpiam; aut cupiditas pecuniaꝝ ad periuriū nos excitabit & certe mala oīa ab ipsis ꝑturbatis animi potentijs nascū tur: si ipsius eiusdem animi ratio ipsas nō dirigat, hinc diuer se perfidie: hinc bella intestina: hinc amicoꝝ ꝓditiões, hinc tocius iniquitatis genera oriunť. Itaq̧ aliqui exclamare co gunť. Scio equidē q̄ mala facturus sum. sed ira cōsilijs me is est supior. Alij vero vel ipsi idem alia vice clamant, Scio equidem q̄ mala facturus sum; sed cupiditas meis cōsilijs est superior. & recte quidē mihi dicere videnť. passus sum q̄ multi nō facile obedio, Sed rationale genus quod natura a ptū est ad rerū bonarū intelligentiā; recte reminiscif. & exci tať ad recti sermonis doctrinā quando potencijs illis turbu lentis tanq̄ plumbo ad vitia ad malitiā nō deferatur, Decet igitur nos & oportune cognoscere & dementes ipsas & stul tas potencias assuefacere quātū possibile est; vt rationi no stre obediāt. Sic eñ animi passiōibus frenatis; mens nostra sufficienter & ordinate prima precepta seruabit de quibus dictū est. ¶ Hæc aūt sic esse scito. De cōsequētibus aūt dixit Consuesce abstinere. Ostendens q̄ ratio per doctrinam & scientiam ordinať, demētia vero per consuetudinem & cor peris quodāmodo fictiões. & sic animalia bruta sola consue tudine ab hoībus ducunť. Si venter igiť cōsuefiat moderata

apetere: alias corpis cupiditates ordinatiores prebebit; & impetũ animi moderatiorẽ, vt ęquo animo, quid deceat quid ue oporteat a familiaribus vitijs nõ impulsi consultemus, vñ & nosmetipsos, vt sumus vere cognoscere & habere pudori que cognoscimus addiscamus. Nã ex hac cognitiõe & cognitiõi adiuncto pudore, Sequit̃ vt res turpes fugiamus: quũ omia mala turpia esse dicunt̃: quia nõ honesta sunt. & indigna ab hoĩe ꝑtractari de q̃bus sequẽtes v̈sus p̃cepta tradũt.

¶ Turpe nihil facias vnq̃ solus; neq̃ cũ alio & maxime tui ipsius te pudeat.

Certe siquid turpe soli cõmiserimus quod cũ alio eoꝝ qui nobiscũ essent: pudore nunq̃ fecissemus & e contra si conducti a quibusdã ea facimus que soli nõ fecissemus: ad audatiã sceleris societate participantiũ moti: eque turpe putamus. Quã obrẽ vtranq̃ peccandi viã amouit. Si aũt quod turpe est vere fugiendũ est; nunq̃ certe cõstantijs fieri poterit: vt eligendũ sit. Itaq̃ vtrũq̃ cõiunxit inquiens. Neq̃ solus neq̃ cum alio vt neq̃ solitudo te ad turpia sollicitet: neq̃ societas facile te ad scelus moueat. Postea subiũxit causam, q̃ sola scelus oẽe expellat: & maxĩe tuijpsius te pudeat. Si aũt cõsueueris te tui pudere: habebis vbiq̃ tecũ, quẽ vereare custodem. qui a te neq̃ fugiet neq̃ separabitur: cũm amicis & domesticis discedẽtibus ĩ solitudine relicti, ea multi fecerunt, que in illoꝝ pręsentia fecisse puduerat. An nullũ habebant ad sistentẽ (ommitto deũ) Longe eñ hic est a scelerũ conscientia) habebant certe se ipsos & cõscientię iudiciũ.

sed passiōibus distracti secū habere nō intelligebāt. Nā hi rationē que in ipsis est spernūt; & seruo viliorē faciūt: familiarissimū ergo pcuratorē teipsum tibi adhibe. & ad hūc te sepe volens, ita te tui dominū facias; vt mala & scelera fugias. Nam sui pudor ex necessitate facit; vt turpia & indigna viro qui ratiōe vtit', vites. Is quoq; qui sic vt dictū est scelera & vitia spreuit, quo pacto virtuti sese adiungat & familiarem faciat consequenter docet.

¶ Iusticiā exerce re & v̄bo. Neq; stulte te ipsum habere circa quicq; consuesce. Sed scito quod mori fato datū est omnibus, Pecuniæ vero q̄nq; acquiri cōsueuerūt; q̄nq; ammitti.

QVicūq; sui ipsius pudorē habet; seruator & custos sui ipsius fit; vt necubi vitijs incidat aut malicie. Viciorū vero genera sunt plura. Nā id qđ ratiōi aduersat' est imprudentia. animositati timor, cupiditas pecuniarū & voluptatis affectio; omibus simul animi passiōibus iniusticia; que mala vt vitemus quadripartite nobis virtutes diuisit in prudētiā q̄ circa iudiciū versat': fortitudinē que circa animositatem, continentiā q̄ circa cupiditatē, Iusticiā q̄ circa om̄es simul animi potencias perfectissima est, & om̄es alias virtutes cōtinet & amplectit' tanq̄ eius partes. Quāobrē & iusticiæ primo mentionē fecit. Postea prudentiæ & consequenter optimorū operū que ab ipsa prudentia nascunt'; & in cōplexione iusticiæ perficiunt'. Nā q ratione & recta vtitur mente, in ductis & asperis rebus fortitudinē sibi sociā & adiutricē capit. In voluptatibus cōtinētiā. In om̄ibus simul iusticiā: sic prin

cipiũ & ortus oĩm virtutũ eſt prudentia,Finis vͦ & ꝑfectio iuſticia eſſe inueniť.In medio quoq; conſiſtunt fortitudo & continentia,Potentia eñ animi q̃ om̃ia & circũpẽſat, & qđ opus vniuſcuiuſq; rei aptũ ſit conſiderat, & querit vt oĩa rec/ te diſponat;Prudentię habitus eſt,q̃ optima eſt pars ratio/ nalis eſſentie noſtrę ex qua alie animi potentię ordinanť & apte diſponunť,vt animoſitas ad fortiter agendũ;cupiditas vt a placitis abſtineamus. Iuſticia vt in debita coerceamus, hec virtus mortalẽ hoĩem in nobis ornat & ſupabundante ſibi innata virtute hoĩs immortalis,principaliter enĩ virtu/ tes ab intellectu ad animũ noſtrũ traductæ resplendent.& hu ius ſunt ꝓpria,ſpecies & ꝑfectio & beneuiuẽdi cauſa.Ad eas vero partes q̃ ratione carent, vt mortale corpꝰ participatõ aliqua virtutũ per tranſit,vt ea q̃ rationabili eſſentiæ ĩnata ſunt pulchritudinẽ impleanť & menſurã,Diuinoꝝ vero bo noꝝ dux prudentia recte animo hoĩs collocata ſuffragatur ſibi,vt de omnibus bene conſulat & mortẽ qdem fortiter,ꝑ ditionẽ quoq; pecuniarũ manſuete & equo animo ferat;ac o mnes rerũ caducarũ mutatiões & illas ſequentẽ fortunã ſa/ pienter & intrepide ſupportare prudentia, vt poſſimus fa/ cit.Naturã eñ rerũ perquirit & intelligit ea quę exterra & aqua cõponunť neceſſario in eadẽ diſſolui optere & contra neciſſitatẽ nõ reſiſtit. Sed ĩtelligit & pro cognatis ponit;ſi quid mortale ĩ humanis moriať, Scit eñ om̃ibus hoĩbus fa to mortaliũ eſſe & determinatũ eſſe tꝑus quo mortalibus

corpibus a nobis pmanēdū sit: quo stāte nō decet tristari & dolere sed vt diuina lex postulat libēter seq. Hoc qdē nūc fatū significat terminis qbusdā necessarijs mortalē hoīm vitā regi. Prudentię vo ꝓpriū est deoꝝ legibus obtēꝑare que nō querit vt nō moriamur. Similiter etiā pecuniaꝝ naturā nō ignorat: que a nobis modo acquirūt: modo ammittunt ꝓut quædā determinate causę volunt quibus resistere stulticia ē nā domini esse nō possumus eoꝝ quę nostra nō sunt. At corpus pecunie & simpliciter oīa quæ extra animū nostrū ꝑmanent potestatis nostre nō sunt. Principatū quoqꝫ acqrere in nobis nō est neqꝫ eū quantū volumus seruare. In rebus vo quaꝝ natura est modo haberi nonūqꝫ ammitti potestatis nostre est cū virtute illas vel accipe vel relinquere: quod qdem nostrū est & ratiōis essentiæ ꝓpriū, atqꝫ vt nō stulte consuefaciamus circa accidentia nō habere: sed de eoꝝ statuta seq quibus oīa humana determinata & ordinata sunt. Hic maxīa est nostra vis: vt de rebus que nostri iuris nō sunt: recte discernamus. Et ne harū affectiōe virtutū, q̄ ex nostra essentia constat ammittamus. Quid igit̄ prudentia docet, corpe certe & diuitijs dū nobis adsunt recte & bene & ad virtutis auxiliū vti, abeuntibus vero quid deceat quidue opteat: īntelligere, & alijs virtutibus leticiā lucrari. Sic eīm & religionē ergā deū: & iusticiæ modū seruabimus si didicerimus super accidētibus nobis rebus bene & recte vti: & ex prudētia terminos quosdam ponere vsqꝫ forte & sine ordine accidere vi

e

dentur, Virtus em̃ nõ seruaret̃, si recta opinio animis hoim
nõ insederet. Nã qui se sine ratiõe regere cõsueuit: neqꝫ dijs
obsequet̃ vt melioribus, sed vt a Tyrannis violatus deponet̃
neqꝫ inueniet quomodo corps aut pecunias optime guber-
net, Aduertere quidem potes quod qui om̃ino mortẽ fugi-
unt aut cupide pecunias cõseruare desiderant, necessarium
esse eos magnas exercere iniurias & cõtumelias, blassemãt
em̃ & impia contra deos ꝓfitentur: quos nihil preuidere di
cunt. Quũ vero incidunt his que imprudenter fugerant ve-
hementius alijs iniuriã facientes & oĩm rerũ congregatiõi
ad eoꝝ vt putant vtilitatem studentes, false illoꝝ opinionis
manifestũ sit damnũ, hic q̄dẽ magna mala nascũt̃. In iusticia
ad equales, iniquitas ad superiores, Quibus malis his certe
purgabitur: qui his Pythagore versibus persuasis prudenti
iuditio fortiter mortẽ: pecuniarũ perditionẽ mansuete & e-
quo animo feret. Ex quibus causis vt iusticiã seruet ab alie-
nis scilicet abstinere: nocere nemini: neqꝫ alioꝝ calamitates
ad ꝓpriã vtilitatẽ vertere: que nemo seruare poterit: q̄ mor
talem eius animũ putabit: & qui imprudenter sese cõsuenit
habere. Sola em̃ cognitio & discretio quid sit in nobis mor
tale q̄d quod pecunijs egeat: q̄d sit virtutẽ exercere & q̃ ex
eius exercitatione cõmoditas nascat̃ docet: & cupiditatẽ ad
exercendam virtutẽ prebet. Ac diuinus quidam impetus q̄
ex cognitiõe & pudore sui ipsius ꝓuenit ad acquisitionẽ bo
noꝝ diligentes nos facit. Nã & sermone & factis mensurare

oportet,quantū nos digni sumus,& quid alios deceat,Deco
ris eñ seruatio firma est iustitia ꝙ obcausam iusticiā ante
alias virtutes posuit:vt mensura rebus cōuenientibus fieret
factis & sermone inquit,¶IVSTITIAM exerce nō igit̃ inp
ditione pecuniarū,aut ĩ morboꝝ doloribus blasfemabis:aut
maledices:vt ĩ sermone iniquitatē fugias neq3 alioꝝ res sur
ripies:neq3 hoībus mala & calamitates perquires vt neq3 fa
ctis iniustus fias,Nam si animus noster iusticia circūseptus
sit decoꝝ & debitū erga deos & hoīes seruabimus: ac iusti
tie optima mensura est prudentia:vnde post pręceptū illud,
¶IVSTITIAM exerce Subiūxit,Neq3 stulte te habere cir
ca quicq3 cōsuesce tanq3 iusticia sine prudencia subsistere nō
possit nam illud certe est iustū quod prudentia ꝑfecta circū
scribit,Hęc eñ est que circa nihil imprudenter se gerit: sed
considerat de mortali corꝑe: & de oībus que ad eius neces
sitatem conferunt,atq3 oībus virtutem preponit & maxi
mā comoditatem optimā rationabilis essentię dispositionē
confirmat:a qua ornant̃ & alia quantū fieri potest.Intentio
quidem hoꝝ versuū est prebere & ostendere quatuor illas v
tutes ciuiles auditoribus cū in summā obseruatione & decen
te in sermone: & operibus custodia.qui versus,Prudentiā,
Fortitudinem.Continentiā ac ipsarū ducem:& suꝑ oībus
alijs virtutibus cōiter inspicientem iusticiā exerceri hortā
tur & docent,¶ILLVD aūt pecunie quandoq3 acquiri qñ
q3 ammitti cōsueuerūt,Probat q3 continentiā sequit̃ liberali

tas que virtus in sumptu & censu pecuniarũ versat̃: quas ac quirere & dimittere qum ratio dictat auaritiæ causas extru dit & ꝓdigalitatis. Oĩa aũt hec tanꝙ a fonte & primo pri cipio ab illo precepto, tũi ipsius te pudeat procedunt quod in se ipso insitum habet illud aliud preceptũ.

¶ COGNOSCE te ipsum. Id eñ in oĩbus recte factis: & in hijs que intellectu cõprehẽdunt̃ preponi optet. Nã si nos metipsos nõ cognoscimus: vnde conprehendemus, ꝙ nobis cõuenit, in affectiõibus modũ & mensurã tenere: & ea intelli gere que sunt. Incidit eñ sup ipsis dubiũ Primo an expleri ab hoĩbus possint. Postea an illis que ea possident vtilia fiãt Nam viri boni conditio in hac vita peior & deterior esse vi detur: si nõ accipit iniuste vnde accipe nõ decet. & sumptus facit vbi iuste facere decet: & quãtũ ad corps spectat: tutus vir nõ existit, nã neꝗ ipse, Rex esse querit: neꝗ Regibus blã dimentis: aut seruiliter obsequit̃. Itaꝗ si alia substantia ĩ no bis a virtute adiuta nõ sit: in vanũ diuitijs aut potentię intẽ dimus. Quãobrẽ qui animũ nostrũ mortalẽ putant, si dicãt ꝙ virtutẽ amẽt astute potiusꝙ vere loquũt̃. Si aũt post mor tem nihil nostri remaneret quod naturaliter virtute & veri tate ornaret̃: vt rationalẽ animũ esse dicimus, nullus certe appetitus rerũ bonarꝫ purus & simplex in nobis esset. Opi nio eñ ꝙ nihil sensus nobis post mortẽ remaneat oĩe studi um virtutis a nobis erripit: & ad corpis voluptates quecũ ꝗ sint intrudit. Itaꝗ neꝗ prudentis esse: neꝗ moderati ho

minis illoꝝ ſentenciã videatur, ſi oĩa voluptatibus corꝑis nõ tradentur: ſed animus noſter ſemꝑ remanet: qui ſi per ſe & ex ſua eſſentia nõ eſſet: ſed quaſi ſuperaduenìens pars q̃dam corꝑis fingeret̃ & fieret: nos ꝓpter virtutẽ corpus nõ traderemus. Tũc eñ vna cũ corꝑe animus interieret. Itaq̃ nullo modo eſſet virtus, cuius gratia mortẽ pleriq̃ ſubſtulerunt: ſed a diuis viris ſufficienter oſtenſum & demonſtratũ eſt: ꝙ animus eſt ĩmortalis & ꝙ per ſolã virtutẽ ornatur & reſplendet: nũc vero preſens pręceptũ concludentes adſequentia tranſeamus: ſolũ prefatis addentes, ꝙ vt per ignorãtiã exiſtentie noſtre oĩe malũ ſuꝑaccedat: ita eius cognitõne: & rerũ turpiũ cõtentiõe, rationalis natura vbiq̃ decorũ firmiter ſeruat & inuenit, Hec eñ particulatim virtutũ mẽſura eſt. Nam ſi vt ad regulã quandã ad exiſtentiã noſtrã inſpexerimus: quod oporteat recta ratiõe in oĩbus inueniemus, apte & conſtanter eſſentiæ noſtrę viuentes. Quicquid enĩ meliorẽ animũ facit: ipſum ad bonã & vere cõueniẽtem vitã ducit: hoc certe virtus eſt: & philoſophię lex, Ea vero q̃ ſolũ ad humanã pulchritudinẽ ꝑtinent: illiberales doli ſunt & vmbra quedã bonoꝝ, que multoꝝ inanẽ laudẽ venant̃: q̃d qui exercent curã ſolũ habent, vt boni videant̃ nõ vt ſint. Et hec quidem de hijs, At qui recta vtitur ratiõe in hijs, que videntur ſine ordine, vitę hoĩm accidere nõ modo prudenter ſe gerit: ſed bene & generoſe cõſiderat eoꝝ cauſas & ipſa pacienter fert, nihilq̃ cõtra illos obliquitur, qui nos gubernãt,

ſi digne cuilibet merita retribuunt, neq̄ ſimilibus meritis omnes dignos fecerūt, qui ſimiliter nō vixerunt, quomō enī fieri poſſet qum ꝓuidentia ſit & animus noſter per eſſentiā īmortalis maneat, & ꝓpria ſua voluntate ad malitiā ſiue ad virtutē impellat', vt cuſtodes legis q̄ ſecūdū merita tribuūt ſimilia nō ſimilibus reddant; & cuilibet vt meret' fortunam tribuant quā qum ad generationē homo ꝑcedit ſortiri dici tur, Si igit' fabula nō eſt quod ꝓuidentia ſingulis merita tri buens ſit; & animū noſtrū īmortalē eſſe manifeſtum eſt; cau ſam cōſtituiſſe oporteret infortunioꝝ ab eo ꝑcedere q̄ nos gubernat & regit, a quo difficilia curari & ītegrari poſſe ra tio dabit, Si in nobis ipſis igitur cauſas tāte difficultatis & in conſtantię inuenerimus, Primo quidē recto iuditio dimi nuemus ſuperuenientes nobis eruānas, Poſtea per ſacra cō pendia & rectos monitus animū ad meliora dirigentes omi no nos ipſos erumnis liberabimus, Qui aūt ī malū aliquod incidit & cauſam nō intelligit, neq̄ ſuſpitionē ſuperuenien tis veriſimiliter ſibi mali, homo eſt qui circa omnia impru denter ſeſe conſueuit habere: quē oratio damnabat, Eū em̄ qui veritatem cauſe diligēter nō inquiſiuit neceſſe eſt ꝓpriū & ſuū crimen ad deū transferre, vel ꝙ omnino non ſit: vel ꝙ noſtri recte curā nō habet; quę opiniones nō ſolū ad maleui uendum nos inducunt, ſed ad omnes dolos animū noſtrū ſol licitant; eūq̄ eius eſſentię cura priuat: qū preſentiū calami tatū cauſas nō intelligit, de quibus quomodo philoſophari

oporteat subsequentes versus audi,

Multas homines ex cęlesti fortuna patiunt̃ calamitates.

Quodcũq; igit̃ fatũ habes hoc equo aĩo, & nõ ęgre feras,

Corrigere enĩ & reintegrare quantũ potes oportet,

Non magnã partẽ calamitatũ bonis, Deus tribuit.

ANte aliã expositionẽ illud prescire oportet q̈ calamitates nunc appellat laboriosum & durũ huius vitæ nostre curriculũ, vt est morbus, paupertas, carissimarũ rerũ perditio, dedecus in ciuitate, Hæc enĩ molesta & incõposita sunt in hoĩm vita, nõ tñ omnino mala, neq; ipsi animo nocẽt, nisi hoꝝ cogitatiõe ad vitiũ labat̃, quod male opinando accidit si ipse animus noluerit recte & prudẽter ipsis vti vt est sanitas, diuitię, potencia, fit enĩ sepe vt. Hec aliquis egre, & hoꝝ contraria, morbũ pauptatẽ, imbecillitatẽ equo animo alius ferat, Ea enĩ que oĩno mala sunt, ex voluntate peccata oriunt̃ quoꝝ natura nõ fert, vt virtus eis adiũgatur vt sunt iniusticia, luxuria & alia quecũq; boni ad iunctionem non capiunt, Nulli enĩ hoꝝ recte adiungi potest hoc verbum bene absurde quidem diceret̃, Iniuriat̃ bene, Luxuriat̃ bene, vt de malis exteris dicit̃ morbũ bene, pauperiem patit̃ bene, quoniã prudenter & recta ratione talia q̈spiã fert. Vitijs vo animi non supaddit̃ bene, quoniã recte rationi aduersantur, que cũ naturaliter animo hoĩs, insit, eam ipse animus affectione obcecatus non videt, At q̈ recta ratio animis hoĩm insit, satis ꝑbat q̈ homo iniustus vbi non nocere sibi credit,

iuste iudicat, & luxuriosus abstinet quãdoq a venereis, & om nino viciosus vir vbi nulla sibi affectio est hijs que sibi super veniũt recte vtitur. Itaq uitiosus si priorẽ maliciam reliq rit, ad uirtutem traduci potest. Relinquere tamen etiã opt rationẽ nõ rectã: ne hec ita sibi malorum prĩcipiũ esset, vt recta ratio principiũ fuit virtutis, potest eñ recta ratio tanq lex in ciuitate ea que secundũ ipsam & que preter ipsam pagũt discernere & determinare & aliqua accipere & pbare, aliq compescere & moderari. Itaq nihil decet quod ad vitia prin cipiũ pbeat: siue illis ĩsitũ sit siue malefaciẽdi causam tradet Ad virtutes vero principiũ maxĩe inuenire conuenit, quod quandoq semotũ est rationalibus existentijs, vt est deus, qñ q ipsis insitũ & per substantiã cuncta actiõe gubernãs vt est recta ratio: que quidem est malorum discretio & diuisio: quorum aliqua nõ per affectionẽ: sed celesti fortuna hoĩbus tribui di cit: que nũc in nobis sunt: que postea vitia voluntaria subse quũtur: calamitates eñ hoĩbus insistentes: vt diximus orna mentũ a virtutibus accipiũt. Nã parcus viuẽdi modus pau pertatẽ ornauit, & humilitatẽ generis prudentia magnife cit & natorum mortẽ iustus equo animo tulit: qui recte dicere potest: mortuus est mihi filius, redditus igit est quẽ reddi o portebat, noueram equidẽ mortalẽ illũ fuisse. Similiter & oĩa alia que virtus suo splendore amplectit fiunt pulchra.

Deinceps inquirendũ est que sit fortuna celestis a qua hoĩes calamitates capiũt. Nã si diuinũ iudiciũ alteri diuitias, alte

ri paupertatẽ tribuit celestẽ hoc voluntatẽ vocare decebit, nõ fortunã, Si vero nihil talibus superstat: sed vt forte & casu accidit: aliũ fœlicẽ & fortunatũ aliũ vt aiũt ĩfœlicẽ & male fortunatũ esse fortunã solũ optebat hoc appellare, & non celestem fortunã. Si aũt secundũ merita cuilibet cõuenienter aut premia: aut penas retribuit ꝓcurator nostri, Deus q causa ipse nõ est vt boni: aut mali simus, retribuere vero merita secundũ leges iusticiæ solus potest apte cõiungens: celestem fortunã iudicij sentencias appellauit, Nã quod ex ĩtellectu, Dei iudiciũ ꝓcedit sentencias ipsas celestes & intellectuales noĩauit, quod vero ꝓpria voluntate contra quẽ iudiciũ fit, deturpatᷓ & ob hoc digne calamitatates patiᷓ adiunxit fortunã qm̃ nõ principaliter aut hic: aut ille vt puniatur aut honoretᷓ deo subijcitur: sed quia bonus aut malus sit cuius rei causa in nobis est. Complicatio igiᷓ & cõmixtio volũtatis nostre & illius iudicij fortunã gignit, Itaq̃ totũ hoc diuinũ iudiciũ sup malis facinoribus est celestis fortuna: & sic inducit vocabulorꝫ quandam artificiosam inuentionẽ sic appellans diuinã substantiã & nostri animi potestatẽ, Itaq̃ calamitates hoĩbus, neq̃ a fato: aut ꝓuidentia om̃ino eueniunt neq̃ forte aut casu: neq̃ om̃is hoĩm vita in eorꝫ volũtate ponenda est, Sed ea que nos peccamus ad voluntatẽ nostrã referre optebit, Ea vero que ꝓ sceleribus secundũ legẽ iudicij sequunᷓ ad fatũ, Om̃ia vero bona prĩcipaliter a deo data ad prouidentiã referenda sunt, Nullã em̃ rerũ oĩm que sunt q

ꝙ fiunt causam vanã: aut fortuitã esse putandũ est; nisi forte per concidentiã & cõiunctionẽ eorꝫ que ꝓcedunt a ꝓuidẽtia fato, & voluntate principaliter agentibus: que ꝑ consequentiã videnť accidere primis operantibus causis, vt exẽpli grã Iudex homicidã punire intẽdit, & nõ hũc hoĩem Punit tamẽ eũ quẽ nolebat, quotiens ille homicide conditionẽ accepit. Itaqꝫ principaliter sentencia contra homicidã fertur per cõcidentiã vero contra hunc hoĩem quoniã sua ductus volũtate homicide conditionẽ accepit. etecõtra, Homo malus interficere intendebat, ac penã dare nolebat. Itaqꝫ principalis interficiendi dispositio est homicide tanꝙ a volũtate & potestate eius dependens ac per concidentiã hanc malã animi dispositionẽ & voluntatẽ se torture & cruciatus quorꝫ omniũ causa est lex, que iudici malos puniendi voluntatẽ imponit & homicide supplicij sentenciã adiungit. Hoc & in diuina ꝓstantia considera. voluntas humana mala operari intendens & voluntas iustorꝫ iudiciũ malefacta oĩni industria corrigere studentes tali concursu celestẽ perficiũť fortunã per quã qui mala cõmisit taliũ pœnarũ dignus fit, nã capiendi mala ad potestatem ipsius contra quẽ iudiciũ ferť. ac ꝙ digna sequatur pena ad disciplinã iudiciũ que legem seruat causa inferenda est. Hec lex conducit que ordinata est vt quãtũ possit bona sint oĩa: malũ nullũ hec in bonitate. dei consistens nõ ꝑmittit malos impunitos esse: ne diu viciũ in mentibus hominũ perseuerãs; ad id eos impelleret: vt bona oĩino nõ

intelligerēt: quoꝝ recordationē necessariā pena a iudicibus illata tradit. Cōiūgit igit̄ lex vt dictū est eos qui naturaliter iudicare debent cū hijs contra quos naturaliter etiā iudiciū ferendū est & per vtrosq ꝓpriū cōficit bonū. Si eñ dare pœnam vtilius est q̄ non puniri: & ad correctionē maloꝝ pœna spectat manifestū est ꝙ hec duo genera apte lex cōiunxit: aliud vt iuuet aliud vt iuuetur: atq id quod punit illi quod punitur anteposuit quia legem seruat: id vero peccat & iudicatur: quia legem frangit meliori tradit generi: vt illum digne tractet & legis reminiscatur: & eam quādoq intelligat per quam male patitur legem enim quam male faciendo homines oderunt malepaciendo cupiunt & amant: vt is qui iniuriam alteri facit deum esse nō vult: ne dando pœnam tanq̄ Tam tali lapidem impendentem sustineat. Is vero cui iniuria illata est. deū esse vult vt ī hijs passus est auxilium habeat Quamobrem qui iniuriam intulerūt: iniuriam patiant̄ opt vt quod dum malefaciebant lucri cupiditate affecti nō intellexerunt: pauperiei dolore correcti si pœnas dederint paciēdo condiscant. Si aūt duricia & immanitate voluntatis ī sceleribus perseuerēt ipsi forte nō multū iuuat̄. Exemplū nihilominus vt corrigant̄ maxīe fiunt hijs qui sapiunt: & qui causas harum calamitatum intelligere possunt hec iudicij principia potissime esse accipimus bonitatem. Dei legem ab ipsa procedentem bonitate rectam rationem que in nobis est abiectam & violatam & vt quendam deū nobis domesticum

postergatam & spretam. Effectus quoq iudicij calamitates vt dicit he sunt que durũ nobis circa corpus & extra miserã faciunt vitã: quas pacienter ferre præsens vult oratio & memoria causas ipsarũ tenere: ac quantũ fieri potest quæ nociua videntͬ diminuere: & ad vtilitatẽ transferre & præcipue diuinis bonis sese p summã virtutẽ dignos præstare: quod si nondũ hoc in voluntate sit, hoc est per summã virtutẽ diuina ac ciuilia bona per mediã virtutem adipisci oportebit. Hoc aũt est quod dixit calamitates equo animo ferre oportere: atq eas quantũ fieri potest corrigere & sanare q̃ correctio & sanitas certe ea oĩa quæ dicta sunt: qbus & calamitatũ ex ratiõe pcedens voluptas: & cõpendiosa curatio demonstratͬ. Sed oĩm dictoꝝ caput est intelligere deũ: quia legum lator simul & iudex existit: bonoꝝ semp factor est, & maloꝝ expulsor ẽ: quo sequitͬ nullius mali. Deũ esse causam Vitiosos vero proprio impetu & potestate recte quæ in ipis est ratiõis oblitos. Lege quę maloꝝ expultrix vt malos & vt hoĩes quia lex eoꝝ male voluntati adiungitͬ quã fortunã vocamus nõ eñi simpliciter lex hoĩem punit: q̄a homo sed q̄a malus. Nã vt malus fieret ob causam sue ꝓprie voluntatis euenit. Qum aũt in scelera cecidimus: quod in nobis erat & non in deo, tunc damus penas quod in lege non in nobis est. Intentio aũt sola legis est que deũ decet: & nobis ꝓdest malicias abscindere & purgare hoĩes varijs penarũ correctionibus ac animũ qui iam ad vitiũ deciderant, reducere ad recte

ratiōis memoriā. Sic igitur consistente lege & eadē semꝑ di
cente & affirmante quilibet id quod meretur aliud. atq̧ ali-
ud aliquando cōmittens nō semꝑ eadē patit̄: nō eñ id iustū
esse nec nobis vtile. Nā illius contra quē iudiciū fert́ muta
tio iudicij mutationē facit: quo pacto eñ eadem merebitur
is qui in eadē sentencia & in eodē exercitio nō mansit equo
animo: igit̄ celestē fortunā pati opter. Et si quis pœnas de-
derit nō egre ferre. Nam diuinū iudiciū purgat hoīes hijs
vicijs que impedimento esse vident̄ ad fœlicitatē humane vi
te talis eñ consideratio correctio quedā & sanitas ante cō-
missorū fit: & reductio ad rectā quę ī nobis est rationē. Quo
pacto eñ is qui intelligit scelera & vitia parere calamitates
nō fugiet causam eum ad illa trahentē ac si īfortunijs trista
ri & dolore oportet magis ꝑpter ipsum oportere putabit:
q̄ꝫ propter deū qui peius vt instrumento vsus malitias corri
git & expellit: quibus rebus reminisci & intelligere possu-
mus, quantū vtile nobis erat a legibus dei nō discedere: neq̧
voluntate nostra impulsi malefacere. Non eñ forte aut casu
calamitates hoībus distribuūtur si deus & termini iusticiæ
nō supstantes vt merent̄ singulis fatū inferunt. Quāobrem
a calamitatibus magna bona rationabiliter nascunt̄. Primū
quidē ipsas, hoīes mansuete ferūt, quia diuino iuditio satis
fit, & ꝑpter virtutē quā iam possident: qua molesta facilio-
ra fiūt & bene de futura vita speratur nequaq̄ꝫ talia nos tur-
batū ire si nobis qui boni facti sumus per summā virtutē di

uina offerunt;per mediam humana. Postea sanemur ex hoc maxīe quia equo animo talia ferimus vias & modos quibus ab ipīs liberemur breuiter addiscētes. fieri ꝑfecto nullomō potest. vt hij qui prouidentiā & iusticiā super inspicere humana negant sacris vt ad deū decet precibus vtant̄ quiꝙ etiam putant animū nostrū qui īmortalis est talia nō sortiri ex hijs qui extra animū sunt;qualē ipsum ex voluntate & cōmotiōe nostra dignū prestabimus. Qui eñ ad superius dicta p̄sentē fortunā nō refert, vnde causam & ipsam equo animo & mansuete ferat;aut curandi artem accipiat dicere nō pōt nam in nobis ipsis vt pacato animo simus medicinā inuenire nō possumus. cū ex ipsa re fugienda esse videant̄;qa calamitosa & laboriosa sunt. Talia eñ natura nostra nō immittit;vt ob hæc accepta;aut nō accepta bonū aliquod expectemus. qum calamitates illas ferimus, necesse igit̄ erit turbari & egritudine impleri; & calamitatē extendere ob nostre essentiæ ignorantiā. & nihilominus dare pœnas. Is vero maximā sibi acquirit malitiā qui deū ignorat; & humana nō recte curare putat; hoc quidē est deū esse nō credere; vel si fuerit nō prouidere; vel si ꝓuiderit neꝙ bonū neꝙ iustū esse; q̄ iam oīs perfidie sunt principia & ad oīe malitie & viciorū genus trahentia eū qui talibus est captus opinionibus nā vt religio omniū virtutū mater est ita a religione discessio omniū viciorꝶ. Dux horꝶ vero salubrē curā Is solū inueniet q̄ equo animo calamitates ferre didicit;ac doctrina solius est

philosophie: que rerũ oĩm essentias penitus cognoscere. & opera que ipsas essentias sequunt̃: quoꝝ connexio & series est ipsarũ rerũ omniũ ministratio a qua celestem fortunã tribui necesse est. Meritũ aũt cuilibet distributũ est: quod nũc fatũ appellamus: idq̃ a ꝓuidentia dei a rerũ serie & hominũ voluntatẽ dependet. Nam si diuina prouidentia nõ esset in mundo: series & ordo nõ esset: quem forte quis fatũ vocare potest: que si nõ essent iudiciũ & pœna vitijs non fieret: imo neq̃ meritũ neq̃ beneficioꝝ laus. Prouidẽtia vero & rerũ serie existentibus oĩes hoĩes qui nũc gignunt̃ optebat equaliũ bonoꝝ participes esse: si ipsi ex se nihil fecerunt ꝓpter q̃ similes nõ sunt. vident̃ tamen nõ similia sortiri. Manifestum igitur est q̃ voluntatis nostre iniquitas ꝓuidẽtie iuditio sup posita nõ permittit simile ipis fatũ distribui: si necesse est bona malaq̃ ꝓut meremur nobis inferri nec cõturbet nos qđ in animalibus brutis & in arboribus: & in hijs que anima carent idem quod in hoĩbus accidere videatur. Nõ eñ ob hoc ea que nobis aducuiunt sine ꝓuidentia sunt. si aut illis hæc vt forte accidit euenerunt: aut iusticia & iuditio & virtutis & malicie rationes in illis vigeant: cũ in nobis diligenter & vere sic, vt dictũ est. Que veniũt: distributa sunt. Primũ ea q̃ anima carent. Sic posita sunt. Vt cõis materia arboribus & brutis animalibus & hoĩbus atq̃ aliqua ex aĩalibus cibus fiunt cõiter brutis & hoĩbus qua in re bruta animalia cũ hominibus similitudinẽ aliquã adinuicẽ habere vident̃ nõ q̃ se

eundũ eoꝝ materia paciant̃: ſedquod ſimilẽ famẽ ſimileq̃
morbũ curent. & eoꝝ in digentiã implent vndecũq̃ poſſint.
Itaq̃ cauſa quedam infelicitatis alijs animalibus eſſe videt̃
noſtra indigentia: que ſibi ex oĩbus prout eueniunt ſatiſfa
cit, atq̃ id quod illis cauſa felicitatis eſſe videtur: nobis paſ
ſionem aliquã infert. Si igitur ſuperioribus dictis alios no-
bis meliores eſſe monſtratũ eſt: ſic illi ad ſatiſfactionẽ eorũ
indigentie nobis abuterẽtur: vt nos brutis videmur: vt mor
tales illos eſſe oportebat fateri, & hominum corpora pro il
lorũ indigentia conſumata eſſe viderentur, certe nihil quod
homini preponitur mortale erit, qum ex omnibus generi-
bus que ratione vtunt̃: vltimũ ſit hominũ genus, & ob hoc
immortalis homo ad mortale corpus noua cõditione acce-
dit. ſibiq̃ inſtrumentũ accipiens brutis conſanguineum in
terris verſat̃. Itaq̃ nihil oĩno erit qđ nr̃o ĩfortunio ad ſuã
epulationẽ abutatur neq̃ qđ nobis ſine ordine ĩpletiõis cupi
ditate veſcatur. Iuſticia vero & ordo q dijs ĩmortalibus no-
bis melioribus exiſtit terminos & leges circa noſtrã guber-
nationẽ ponit vt viam & modũ inueniamus: quibus malicia
noſtra diminui poſſit: & qbus ad illos redire valeamus: nos
eñ illi vt cõſanguineos decidentes curant: vnde pudor accu
ſatio: dedecus a vicijs depellens ſolos homines recte ad vir-
tutes reducere poſſe dicuntur: nam rationali ſolũ animali a
natura datum eſt vt iudiciũ & iuſticiã intelligat. Qum igit̃
magnis terminis a brutis diſtemus magna differentia in re-

gimine: & moderatiõe viuendi ab illis differre debemus. Cõmensurata eñ est oĩm rerũ essentijs ꝓuidentiæ lex: & vt singula ab opifice. Deo statuta & facta sunt sic a ꝓuidentia meritũ accipiunt. Nã vt Platoni & Pythagorico Thimeo qui nihil mortale a deo accurate creari putant videt̃. Deus singulis animarũ humanarũ superest. In brutis vero solũ rerũ genera nature ꝓtendit. que res ipsas postea facit & fingit. Ac animas hominũ ex ipsis dei creatiõe fieri & gigni. vt cælestes deos, vt demones vt heroes claros. Quãobrẽ vnicuiqꝫ hominũ ꝓuidentia est quo pacto ab alijs abstineat: quoue ad alia inclinet: quo mõ hic verset̃: quoue nũ ad aliũ locũ se trãsferat: quoꝝ nihil d' aĩa bruti excogitare aut negotiari decet Neqꝫ eñ quia nõ potest ad deũ accedit: neqꝫ in terris: vt plãta celestis: neqꝫ aliquod simile sibi astrum referri naturaliter potest. Et he quidem in pręsenti dicta a nobis sint humanos casus & calamitates ęgre ferentibus: & hijs qui nihil oĩno a ꝓuidentia regi ostendere & ꝓbare conant̃. Quibus & hec etiã apte dicerent̃. Pacifice & ęquo animo dura & ea que difficialia sunt ferendo humana vita ratiõe regi videtur: & in p̃senti dura illa & difficilia faciliora & leuia fiunt & in futurũ salutẽ pariunt. Qui vero ob in fœlices casus magna & vehementi egritudine afficiunt̃: quid auxilij sibi afferunt nisi ꝙ p impietatem que omniũ maloꝝ maximũ est erumnarũ aliqd super adiungunt: & ipsas calamitates indignas atqꝫ iniustas sibi putantes difficiliores sibi faciũt. Nã qui egrotat si mor-

bũ egre fert; ob id ipsum quod nõ patiens est; vehementius egrotabit. Quare dolore nos nõ decet si digna p facinoribus retributio nobis datur ne p nephandã in presentibus impatientiã egrotatiores hebitu fiamus. Cõsideremus etiã istud & hoc modo. Si quis in paupertatẽ deueniens mansuete illã & nõ iniquo animo ferat; ex hac animi moderatiõe solamen vite aliquod ĩueniet. Ratio eñ moderati regiminis hãc primũ sibi facultatẽ acquiret; q merore nõ cõfundet. qum etiã q pximi magnã eius patientiã admirantes ipsius vite necessitati quantũ poterũt auxiliabunt. qui vero casus humanos egre fert & effeminate luget. Primũ quidẽ sponte dolorem sibi & egritudinẽ augmentabit; qum deditus ppter paupertatem mœstitudini impotens om̃ino fiet neq ex se sibi suppeditare aliquid poterit neq ex proximis adiutus erit; nisi forte quis misericordia motus aliquid sibi largiat quod etiam homini in tanta indigentia existenti merorem augmentat. Qua sobres casus humanos æquo animo ferre oportet. & eo causas ratiõe cogitantes & intelligentes quantũ fieri potest: a peruersis opinionibus ad salutẽ nos deduci oportebit Nam puidentia existente qui bonus nunc factus est nõ negligitur etiã si trahat ab antiquevoluptatis memoria qum ĩ acquirendo virtutes. in acquisitiõe ipsarũ profugit & salutem & auxiliũ a se ipso erumnarũ sibi affert. nam a puidentia liberationẽ molestiarũ capit. Vitia eñ nostra calamitates cõcipiunt; ac dei iudiciũ prauitatẽ punit quibus oportune ite

rũ mundamur: si nostra virtutę & lege ꝓuidentię nostro im-
petu ad bonũ ꝓficiscentes a malis absoluimur, hec quidem
sunt que ex sentencia hoꝝ versuũ ad virtutis confirmationē
& fortunã conferentia accipere possumus, continent eñ de
prouidentia de fato de nobis ipsis verissimas ratiões p quas
id quod videtur difficile & durum propter inconueniens, di
rexit & rectificauit oratio, & ante oĩa ꝓbauit deũ nullius
mali causam esse, Si quis aũt hec prioribus adiunxerit, vna
& oĩbus ostendetur sentencia que eternitatē animi cõfir-
mat, nam iusticiã exercere, & forti animo mori, & in pecu-
nijs liberalem esse illud maxĩe respicit vt dictũ est, animũ sci
licet cũ corpe vna nõ interire, At vt celestem fortunã man-
suete feramus & vt egri sanari possimus, vt paulo ante ap-
paruit opus est putare & credere animũ nostrũ nõ vna cum
corpe gigni, Ex quibus duobus manifeste ostendit̃ animum
aliã ꝙ corpus substantiã habere que per se existit, & eterna
habetur nõ eñ possibile est, vt aliquid quod tpe in generatõ
nem venerit ꝑpetuo maneat & duret, & simili modo id qđ
ab eterno substantiã accipit, corrumpi non est possibile, Si
igitur post corpis corruptionē humanus animus permanē-
tis & durans iudiciũ & pœnas patitur, & eoꝝ que in vita ex
ercuit condigna merita accepit neqꝫ fieri potest vt semp per
maneat & duret quod in tpe factũ fuit, Manifestum est ani-
mos hominũ ante hoc per oĩe tempus substitisse, & sic ex
creaturis eternis quas opifex deus fecit animi hominũ esse

inueniuntur q̄ ob causam illis aliquid diuine similitudinis inest. Sed cū hoc mediocriter ꝓ ingenio explauerimus, tempus iam est reliqua considerare.

¶ MVLTI hominibus sermones interueniunt timidiq; & boni, quibus neq; obstupeas, Neq; te implicari permittas. Ac si quod mendacium dicatur dulciter cede.

HVmana voluntas que neq; in virtute semꝑ, neq; ĩ vitio persistit verba per vocē ꝓuenientia, modo bona, modo mala producet similia diuerse dispositiōi voluntatis sue. Quāobrē sermonū aliqui sunt veri, aliqui boni, aliq̄ mali, aliqui falsi, que quidē differentia artificiosa eget discretione vt bonos suscipere, malos depellere possimus, & neq; omnino sermones oīes ꝑpter mendaces oderimus, neq; oīes indiscrete ꝑpter veraces suscipiamus, Nam q̄ nullū audit, bone orationis auditione se priuat, Qui vero indiscrete omnes audit occulte a mendacibus offendetur. Audiamus igiť libenter alioꝝ orationē, sed cū alacri iudicio, vt audiendi voluntas oīe sermonū genus capiat. Iudiciū aūt peiores depellat, & sic Pythagoricū seruabimus preceptū, neq; ꝑpter prauos sermones obstupeamus, neq; bonos, qa sermones sunt similiter ut praui sint uitemus. Primū quidē ea ratiōe amplectimur, quia sunt sermones; sed quia veri; neq; alij ea ratione spernuntur quia sermones; sed quoniā mendaces. Preterea audacter dicere possumus eos esse solum sermones qui veri sunt, Hi eñi dūtaxat rationalis substantiæ dignitatē seruant

& ex animo ad optimũ intendente & ꝓpriũ ornamentũ pos
sidente ꝓueniũt. Falsi vero sermones nequaq̄ sermones ha-
bendi sunt. Ad maliciã eñ & falsitatẽ ferũt. & vboꝝ nobilita
tẽ perimũt. & sunt voces animi sine ratiõe; & cõturbati; neq̄
oẽs ingt igit̃ suspicias ne & falsos neq̄ oẽs depelle ne & vera
ces vtrũq̄ eñ viciosũ ẽ; bonos. s. eq̄ odisse vt malos; & falsos
suscipe ꝓpter veros. Optet igit̃ bonos laudare eosq̄ accipi
ẽtes exercere; & ingrere vbi & quãtũ veritatẽ attigũt. At re
pugnandũ quoq̄ falsos sermones vires accipere que ab arti
ficiosa ratione ꝓuenientes; veritatẽ a mendatio recte discer
nent, & que mendaces sermones reducere ad veritatẽ possit
quod quidẽ nõ supbe; aut virtuose faciendũ est; sed mansue
te veritatẽ sequi debemus; & suaui reprehensiõe mendaciũ
amouere & depellere; & vt ipse textus dictat. Si quod mẽda
ciũ dicat̃ humiliter credere; nõ ita tamẽ credere oportet; vt
mendatio assentias; sed vt sine ira & cõturbatiõe animi audi
as; nam dulciter cede; nõ ita intelligendũ est vt mendatio as
sentiamus; sed vt pacienter audiamus & nõ obstupere si qui
homines inutiliter a veritate deuiarint. Ferenda eñ hoĩs cõ
ditio est; si in tanta opinionũ reuolutione; q̄nq̄ cõem intelle
ctũ nõ recte sequatur. Nihil mirũ inquit ratio; si homo nihil
veritatis ex se inueniens; neq̄ ab alio addiscens in hanc suspi
tionem inciderit; vt opiniones veritati contrarias accipiat.
Contrariũ quidẽ potius mirari deberemus; si neq̄ didicerit
quis; neq̄ inquisierit adueniens casu & fortuna veritati; vt

deo cuidam extragædia apparenti obuiaret Oportet igitur pacienter eos qui in mendatia loquunt̃ audire & experiri q̃/bus malis liberemur si in cõi hoĩm conuersatiõe ijsdem pas/sionibus: vt illi suppositi auxilio & beneficio discipline contrarij illis fiamus. Multo ꝑfecto cõducit audatia & magna/nimitas quã ex disciplina capimus: vt equo animo & mãsueto simus, nam bene institutus animus ad repellendũ reuolutiones veritatis pacifico mendaces opiniones feret: tanq̃ in ipsa veritatis cõtemplatiõe quicquid verũ nõ sit ex cogita/uerit & intellexerit quid hunc igitur tanq̃ hoc in solubile foret conturbabit. Viro aũt forti opinionẽ hec disciplina subministrabit quã caucionẽ contra omẽ mendacium accipiet. Nõ solũ igitur bene institutus vir tranquilitatem animi ex morali virtute acquiret: sed quia talibus pugnis resistere audebit. Et hec quidem dicta sint de discipiina iudicij & discretiõis erga sermões. De habitu vero hoĩs qui nequaq̃ decipi possit quenq̃ magistrũ vite habere oportet statim subiũgit

¶ Quod tibi dico in omni re perficias.

¶ Stude vt nemo te verbis decipiat aut facto

¶ Neq̃ id loquaris tibi quod non vtile fiat.

HOc preceptũ om̃ia respicit. Equale em̃ est superius dicto. Nunq̃ turpe aliquid facias, solus neq̃ cũ alio atq̃ tui ipsius ante om̃ia pudeat. Qui sui pudorẽ habere di/dicit neq̃ in solitudine neq̃ in societate turpia facere patiet̃ sed cogitationẽ etiã ipsa turpitudinis vitabit ꝑpter rationẽ

que sui custos est: & quã secũ habet, hic certe est qui facile
huic præcepto obtemperabit, Nemo te verbis decipiat aut
facto. Is solũ em̄ decipi aut fraudari vllo modo nõ potest qui
quantũ dignus sit; quantũ mereatur intelligitur: quiq; neq;
blanditijs circũuetus eleuatur; neq; minus deprimit hostes
vel amici quecunq; horũ proponant, nam cũ nemo dicit oĩs
persona comprehendit: pater tyrannus, amicus, inimicus.
Modi vero quibus hoĩes deducunt, verbis tractant aut fa-
ctis & verbis quidem aut blandientibus aut minantibus, Fa-
ctis vero munera, vel pœnas pollicitantibus. Ad que quidẽ
om̄ia recta ratiõe septũ animũ habere oportet vt neq; vincat
neq; flectat a quibuscũq; nobis extra incidentibus, que volu-
ptatem nobis afferant vel dolorẽ. Ratio em̄ que in nobis est
continentiã atq; fortitudinẽ vtrinq; animo nostro cõstituẽs
adamantinos custodes; ita nos seruabit; vt neq; suaui assen-
tatiões neq; timiditate formidolosorũ decipi possimus: qui
bus rebus summa viget iusticia quã superius facto & verbo
exerceri precepit, Sic em̄ nemo aliquo modo nos ĩducet vt
qcq; aut dicamus aut peragamus: quod recte ratiõi cõsonũ
nõ sit, Nam si ante om̄ia nostri pudeat; manifestum est q; ne
mo nobis reuerentior aut formidolosior erit q̃ nosmetipsi
sumus; vt nos vltra q̃ oportunũ sit ad dicendũ: aut faciẽdũ
ꝓuocare possit, Vtrũq; em̄ animo nocet ac qcqd animo no
cuũ est; nobis fit inutile tq̃m nos ipse animus simus dilige-
ter qdem illud intelligẽdũ est comprehendens qualis ꝓprie

tu es. Si enĩ id quod dictũ est. Nemo te factis aut verbis in-
ducat, vt q̄cq̄ facias aut dicas quod tibi vtile nõ sit. Tu vo
es rationalis anima, non p̄mittes si sapiens fueris, vt aliquis
tibi rationali substantię existenti noceat. Tu enĩ es anima.
Hæc vero corpus, hæc extra corp̄s. ex qua q̄dem differētia
comprehendas has naturas cõmisceri non posse, & q̄ sit hu
mana substantia inuenies, nec vnq̄ corpus, & ea q̄ extra cor
pus sunt cũ hijs rebus q̄ perpetuo sunt pones, neq̄ p̄ ipsis tã
q̄ p̄ rebus tuis certabis nec a voluptatibus corp̄is & ab aua
ritia traheris, nam omnino qui sumus ignorantes, quã rem
maxĩe curare debemus ignorabimus. Quippe qui circa res
omẽs alias curatiores sumus, q̄ circa nos metipsos, p̄ q̄bus
diligentiam vehementissimã nos habere oporteret. Si autē
id quod corpore vtit̃ est anima, corp̄s aũt instrumenti vicē
erga ipsam tenet, instrumenti quoq̄ causa alia ad auxiliũ na
ture fluentis ipsius corp̄is inuenta sunt. Manifestũ q̄ princi
palioris & primi primã & principaliorē diligentiã & curã
habere oportebit. Secundũ vero secundi. Quãobrē vir sapi-
ens corp̄is salutē nõ negliget nõ q̄ principalius corpus pu-
tet: sed illud nutriēs ad ipsius anime necessitatē, vt in ipsius
exercitijs sine impedimento obtemperet & obediat, & post
secunda curabit ea tercio que loco ponēda sunt, pręparabit
quoq̄ ea q̄ extra sunt ad instrumenti salutem. Curabit igit̃
primũ animã, & quasi solam, si cura quã circa res alias ha-
bemus ad perfectionē ipsius spectat. Quicq̄d enĩ preter vir-

tutem fit: hoc tibi vtile nō est. Nā illi cui solū veritas & virtus opitulat: cui virtus vtilitatem affert: quicqd preter virtutem fit: affert damnū. Qui ergo dicit nō oportere a virtute discedere consulit: vt decoro virtutē circūdes qui ita custodiat: vt neq̧ operibus neq̧ verbis ad peiora quispiam inducere possit. veluti si minas tyrannus ꝓponat: aut ipsas refirmet aut penis vim inferat: aut amicus aliquis familiaritate dolum occultans te ab vtilitate animi dimouere conetur Sed nō decipieris quidem si que sit existentiā tui intelligens vehementer intenderis vt illi cui naturaliter assimularis similis fias. Ac quicquid ab illius similitudine te deuiat maximā tibi iacturā putes illud enī nobis maximū damnū affert. quod nos a similitudine dei abducit: & econtra id nobis vtilissimū est: quod ad talē similitudinē nos cōducit. Quid igit nos abducet: quis poterit nos a philosophia & similitudine dei distrahere: pecuniarū ne acqsitio: an perditio: sed recta ratiōe didicimus & adipisci eas: & perdere: & instabilitas earū possessiones nos nō lateat. Quid: nōne hic pecunias virtuose acquiret, & magnanimiter illarū perditionem patiet, ab eo qui nō habet pecunias fur nō surripiet. naufragiū sibi illas nō auferet: quotquot alie vie sunt que pecuniarū ꝑditionē afferunt, in quibus vnā ꝓ virtute cōsideremus rationem. Honestā paupertatē libenter ꝓ pecunijs suscipientis & iusta causa diuitijs denudati, tanti virtutem emamus, quantū hijs qui nos ab ea distrahere conat: nocet. Sed dicet quispiā tor

turas ne patietur & mortē cui facile respondéri potest. nos scilicet hæc non pati si intelligimus qd nos sumus. Sed corpus erit quod iniurias feret. Corpus quod occideť nihilq̃ pter eius naturã patitur, naturaliter em̄ mortale est & scindi potest & mille passionibus subiectũ: quas tyrannus magis q̃ fortuitus infert morbus. Quare igiť ea fugimus q̃ a nobis vitari nõ possunt: & nõ ea seruemus potius que in nobis sũt. mortale em̄ naturaliter & caducũ ac morti damnatũ nullo modo mortalitatē a se expellere potest. Immortale vero vt animus noster est: & nos ita virtute fulcire & ornare possumus vt si quis mineť mortē nõ teneamus: quã rõe patiamur recta voluntate necessitatē nature honestabimus. Hæc autē sunt illa magna que alter alteri aut minať inferre: aut timet ab alio subiugari & in seruitutem duci non possunt. Sed libera sunt si nos velimus; hoc est si voluptate corporis; aut eorꝫ que extra corpus sunt vehementi affectione libertatme nostram volentes nõ admittamus: momentanea vita & pecunijs fœlicitatē animi vendentes. Equidē hoc p̃ceptũ nos docet in om̄i re ea facere quibus roboreť virtus & firmetur Sed ad consequentia transeamus que eadē p̃cepta referunť.

¶ CONSVLTO ante opus vt non stulta facias.

¶ VILIS em̄ & timidi hoĩs est facere aut dicere q̃ sine intellectu sunt. ¶ SED illa perfice quorꝫ postea nõ pœniteat.

¶ BONVM consiliũ gignit virtutes & perficit & cõtinet. Earumq̃ est mater nutrix & custos.

COnsultantes eñ desecato & quieto animo quo mō nos viuere oporteat decorū veritatis ceteris rebus preponit: illudq deligit. certare autē volens in omni certamine viriliter pugnat & vincit, & acquisitiōi rerū bonarū iam exercitatū esse in calamitatibus sentenciā integrā seruat nilq alieno tumultu stupefactū nullam aliam vitā fœlicem esse putat ab ea: quā ex se optimā esse iudicarat, Quare res sunt boni consilij effectus, Primus electio optime vite, Secundus exercitatio illius quod electū est, Tertius recte consultorū immutabilis seruatio, Horū primus est ratio añ principiū opis que initia factorū ponit, Medius est ratio operans que cōpat quodcūq factū precedentibus principijs, Tercius quoq est ratio que in ipso opere considerat omia facta & iudicat si recte facta sint, In quibus omibus boni consilij effectus floret, quod virtutes parit, nutrit, & seruat tanq principiū mediū & finis bonorū & fuga malorū & virtutū perfectio in bono cōsilio sita sit, Nam qum natura nobis ratiōis compos sit, ob eam causam consilij capax & ppria volūtate ad bene aut male consulendū inducimur modus viuendi secundū naturā vite seruat essentiā, Importuna vero voluntas quantū possibile est ipsam essentiā demolit & destruit, Destructio eñ immortalis rei est malitia & viciū facti: cuius malū consiliū est mater, quod vt fugiamus: ratō monet: vt stulta que facimus nō sint, Stulta eñ misera sunt & mala, Dicere quoq stulta aut facere vilis & timidi hoīs est: hoc est in felicis ppriū. Si aūt

ante opus consultaueris: neq; dices quicq; stultũ neq; facies in quibus tristari & angi necesse erit, eos, qui nõ recte cõsu-luerunt, Nam defectus & tabes electiõis pœnitencia ostendi-tur. Res eñ & experientia nocumentũ nocet: vt ipsius boni consilij effectus recte & iuste electiõis in operibus vtilitatem demonstrat, vtilitatem dico nõ corpis aut earũ rerũ que ex-tra sunt, Sed nostrũ quibus consultare ante opus preceptũ fuit, & illa perficere: que nõ tristificent nos: hoc est animũ. nam que vtilitas nobis euenire potest homicidijs aut alijs sceleribus: aut pecuniarũ preda: & extra ditari: & pauperẽ animũ fieri: vitijs superuenientibus: & in hoc aut imprudẽ-tẽ esse, & ob id ipsum infortuniũ & malũ augmentare: vel ĩ-telligere ea que sceleste cõmiseris & cõsciẽtia torqueri & pe-nas timere que apud inferos retribuũtur qui vero ad hoc in-ciderunt solam malorũ medicinã inueniũt putare & credere animũ nostrũ post mortẽ nihil fore: iteq; tãta calamitate cir-cũuenerunt, vt a nihilatiõe animi eorũ malitiã curant: & so-lentur, & interitum post mortẽ suijpsius dijudicant fugam fore laborũ iudicij, Malus eñ & scelestus: eius animã ĩmor-talem esse nõ vult, vt cruciatus pœne nõ ferat, & apud infe-ros iudicẽ nõ inueniat: atq; suijpsius finalẽ interitũ decerit, tanq; deceat malã animã nõ fore, Sed hic quidem malo con-silio ad maliciã subductus decenter vltra q; oporteat contra se ipsum sentenciã ꝓmulgat, Verũ iudices qui apud ĩferos sunt quiq; secundũ veritatis normã iudiciũ faciũt nõ iudica

bunt animã om̃ino interire debere: ſed malã eſſe: & vt malũ ſuũ diminuat curabunt. Ac ꝓ ſalute & cõſeruatione nature more medicoꝝ ferro & igne mala vlcera curantes peccatorũ culpas exigent: & pœnitencia maliciã anime nõ exiſtẽtiã auferre nituntur: ſed ad ſe potius reducunt per purificationẽ affectionũ pernicioſarũ. Dubitari quidẽ quodãmodo poteſt: ne humanus animus ad nõ eſſe ſubducat̃. Qum a ſua natura diuertit: veluti qum ad ſuã naturã reuocat̃ ad ꝓpriam ſubſtantiã reducit̃: atq purum & ſincerũ eſſe recepit, quod cõmixtionẽ paſſionũ corruptũ fuerat. Quãobrem om̃es homines niti oꝑtet maxĩe vt nõ peccent. Peccantes vero tanq̃ ad maliciæ & peccati medicũ ad iudiciũ refugere & malum conſiliũ bouo conſilio corrigere qũ a bonitate deciderimus Recipiemus igit̃ exiſtentiã noſtrã ſi fida firmaq penitẽcia diuinã correctionẽ acceptauerimus. Nam talis pœnitencia philoſophie principiũ fit: & verboꝝ operũq ſtultoꝝ expulſio & ad ꝓbatã vitã primus aditus. Nã qui ante opus recte beneq conſuluit in moleſtũ dolorẽ nõ incidit: neq decipit̃: principia & cauſas tradendus hijs rebus quarũ fines & exitus ſibi gratia in futurũ nõ ſint: ſed rerũ cauſas conſiderans preſentia futuris cõponit. Itaq neq expectatione rerũ fœlices videntur; ſincerũ & verũ bonũ nõ intelligit: neq timorẽ aduerſitatũ aliq̃d mali aut iniuſti faciet. Vitã eñ ſuã firmamente dirigit ad diuina p̃cepta: vt aũt intelligas timidi hominis eſſe ſtulta facere aut dicere. Inſpice Medeã tragedia

ea que secũ luget; que incõsulte ꝓpinquos amore illicito decipiens peregrino sese tradidit viro: a quo postea spreta: durissima pati putat: neq́ʒ ex tali opinione audis qualia exclamet, In caput meũ flamma celestis irrũpat, & premittit stulte rogitans ad facta scelesta ea fieri que facta sunt, Postea calamitates ĩ quas inciderat calamitatibus curare nitit̃. Atq́ʒ etiã si vis inspice Agamenonẽ apud Homerũ qui dans intẽperate iracũdie penas lugens exclamat, Furia me tenet, Cor erumpitur, & ĩflammationẽ luminũ q̃ diu ob iracundiã flagrabat: decidentibus mutatisq́ʒ illi rebus lachrymarũ abundantia refugerauit. Talis quidẽ est omniũ stultoꝝ vita huc & illuc contrarijs affectiõibus cadens, Nam in voluptatibus est odiosa: in tristicia miserabilis, Audiens vero temeraria: timens quoq́ʒ pusilaminis: & omĩno boni rectiq́ʒ cõsilij & generosi animi expers est: & mentẽ fortune supponit, Vt igit̃ talibus rebus nõ implicemur dicentes stulta aut faciẽtes recta ratione in omĩbus vtamur duce: socraticũ illud explẽtes: nulli meoꝝ credere possum: nisi rationi que cogitanti mihi recta videat̃, Quippe omĩa que ad seruiendũ & ad obsequelã rationali existentiæ cõcedunt̃: nostra sunt nõ nos illa sumus. vt est iracundia cupiditas: sensus: ipsum corpus ad vsum instrumenti talibus potencijs datũ, quantũ nulli credere debemus nisi recte vt Socrates dicit ratiõi: que secundũ naturam disponens discernere potest: quid fugere: quidue sequi oportebit, Nam recte rationi & deo obtemperare idẽ est, Ratio

nale eñ genus suũ splendorẽ sortitũ, Illa eadẽ vult: que diua lex determinat, Animus quoq; secundũ deũ dispositus eadẽ cupit que deus & quecũq; facit ad diuinũ splendidũ illud pagit, At animus qui ęcontra disponit ad impiũ impellitur, & obscurũ veniet vt accidit deductus tanq; a sola bonorũ regula: hoc est ab intellectu & deo decidens, Hęc & talia sunt boni consilij fœlices effectus: & cõtrarie dispositiõis infœlices, Nam consultare ante opus prętar alia bona que in se habet, dubitatiõis causas tollit & ad scienciæ acquisitionem nos aduocat: & optimã atq; suauissimã nobis ministrat vitam que quidem per sequentia probat,

¶NIL FACITO quod nescias & disce quæ vt discas opus est & dulcissimam hoc modo vitam perages,

NIhil incipere quod nescimus sine errore nos solũ seruat, Discere vero que ad optimã vitã pertinent non solũ nos ab errore dimouet: sed optatũ finẽ nobis in rebus præbet, Prudentia eñ temeritatẽ exignorantia & suspitiõe ortam scindit & expellit, Nã qui acquirit vt peritiã rerũ habeat: factorũ expeditionẽ acquirit, Vtrũq; eñ vtile est & intelligere quas res ignoramus: & addiscere que nescimus quibus rebus adiuncta est optima & suauissima vita, que suspitiõe caret & ẽ pueritia plena; quippe que nihil tentat quod nescit & addiscere cupit que sunt digna scitu; digna quoq; vt addiscimus illa solũ putat que ad similitudinẽ dei nos inducunt, Illa dico que faciunt vt ante opus consultemus, ne

ſtulta ſint & ea que nos nō permittūt debitū iuſtūq̧ trāſgre
di ope alicuius, aut oratione & ea que nos ad diiudicandum
differentiā eoꝝ que nobis accidunt idoneos facit & ea que ꝑ
ſuadent & hortanť vt celeſtes fortunas patienter & pacifice
feramus & curari velimus: & quę docent pauꝑtatē ſine ti-
more & mortē ferre: & iuſticiā exercere: & ventris & eorū
quę ad ventrē ꝑtinent contrinentiā: & parentū honorē & ea
quę nos ad ſeruandas amicitiæ leges impellunt: & ea quę re
ligiōis generis deoꝝ oſtendunt. Hęc & talia ſunt quę preſēs
oratio addiſci oportere precipit: quibus adiuncta eſt: vt ſu-
perius diximus vita ſuauis & optima. Nā qui eſt virtute prę
ditus fructū accipit voluptatibus que nullā penitenciā infe-
rant: queq̧ ipſas virtutes imitanť. Naturaliter eñ om̄is vo-
luptas ab aliquo actu dependet non ipſa per ſe ſubſiſtit. Sed
adiuncta eſt rebus que nobis aut hoc faciunt: aut illud. Itaq̧
viles & vicioſos actus male ſequūť voluptates meliores vō
virtutes imitantur, vnde qui virtute prædīti ſunt, nō ſolum
bonitate malos ſuperant, ſed etiā ipſa voluptate ꝓpter quā
ſolam videtur vitioſus ad maliciā ſubduci. Nam quanto af-
fectus vnus alio affectu melior eſt, tanto magis vnā volupta
tem q̄ꝫ aliā eligere deberemus. Qum igiť vita que cū virtu-
te duciť: vt deo ſimilis fiat, ſtudet, certe diuina illa quoq̧ q̄
cū vitiis ferina & impia manifeſtū eſt: quod virtuoſi & boni
hominis voluptates deoꝝ leticiā imitantur intellectui adiū-
cte & deo. Vicioſi vero & mali hoīs voluptas ſcit hoc cōmu

ne verbū vt temeraria fera mouet. Nā voluptates & calami tates in medio sitæ sunt, ex quibus qui, vnde, quando, & quā tū, oportet, acquirit, fœlix est. Qui vero harū rerū mensurā ignorat infœlix. Itaq; qui suspitiōe vitam suam purgat, solū sine errore manet, & si eam peritia rerū impleat purgatus ē & perfectus, cuius vita dulcissima simul est & optima. Ergo que nescimus nunq̄ agrediamur, ac que scimus tunc operemur qum oportet. Ignorantia enī maliciā inducit, sed rerū peritia oportunitatē querit, nam multa que bona sunt & virtuti innituntˀ mutatiōe temporis fiunt viciosa. Intelligendū igitur preceptū illud est ex ordine, nam qum hortatˀ nihil temere & sine maturo consilio ad faciendū aggredi, vt sine errore simus docet. Qum vero suadet nos addiscere nō omia, sed ea solū que nescimus ad optima facta nos inducit, nō enī vt nō errando constat recte factū sed in cognoscenda ea que factu oportuna sunt; quoꝝ hoc quidē suspitionis purgatio. Illud aūt rerū cognitio facit. In quibus duobus nō errare, sci licet & recta facere aduerte quid tibi persequatˀ, eo modo in quit, dulcissimā vitā perages, que aūt hec, ea certe sola que a virtute voluptatem acquirit. Hinc enī simul cōcurrunt & bonū & voluptas. Si igitˀ bonū cupimus, cupimus & dulce, quod vitā suauissimā appellat. Qui vero voluptatē cū turpi tudine eligit, quāuis parumper ob illud dulce letetur, tamē ꝓpter turpitudinē ad molestam penitentiā venit. At ille qui virtutem laboribus mixtā alijs rebus preponit, q̄uis ꝓpter

incõsuetudinem aliquantulũ patiatᷣ,cũ cõiunctio boni dimi-
nuit laborẽ,& tandẽ a virtute purã sinceraq̃ voluptatẽ col-
ligit, Si aũt qs cũ voluptate turpe aliqd faciat,voluptas di-
scedit,turpitudo manet, ex quibus facile apparet viciosam
hominũ vitã molestijs ex necessitate plenã esse & doloribus
Virtuosam vero suauitatibus & dulcedine,& hec sup his sa-
tis, Qum aũt & corpis instructio ad animi perfectionẽ refer-
tur vide consequenter quid subiungat.

¶ Hæc salutis circa corpus negligentiã habere oportet sed
potionis & ciboꝝ & exercitioꝝ mensurã fafre mẽsurã dico,
¶QVE tibi molestiam non in erat.

MOrtale corpus ad deductionẽ humane vite ꝑ instru-
mento nobis datũ, neq̃ supfluo cultu pinguefacere
decet,neq̃ nimia indigencia affligere, nam eque vtrũq̃ eius
vsum impedit & aufert immo mediocriter ipsi ĩdulgere de-
bemus & neq̃ iniusta patiens, neq̃ morbo egrotũ spernere.
Preceptũ igiᷣ hoc hortatᷣ corpus nobis secundũ naturã ser-
uare oportere,vt expedite,atq̃ libero operã suã duci animo
prebeat, vtq̃ traduci sequiq̃ possit ad quãcũq̃ partẽ ille iu-
beat,Animus eñ corpe vtitur, Corps animo vsum prebet,
cuius curã & diligentiã habere optet bonũ artificẽ, Nã nõ
opus est solũ,vt illo vti velimus,sed cõuenienter ꝓuidere,ut
robustũ & bene sanũ nobis ministret & seruiat, Eius eñ na-
tura in continua generatiõe & corruptiõe versatur, imple-
tio & euacuatio ipsum nutriũt, nã modo cibus quod egessit
supplet,modo exercitia quod super est, euacuant, mensurã

Igitur constituere oportebit implendo aut euacuando, men-
sura aũt est ratio coaptans & cõiungens corpis habitũ opi-
bus animi: & ob eam rem diligenter curandũ est vt talẽ cor-
pori salutem præstemus quę philosopho cõuenit, sic igitur
ea exercitia faciemus, ea nutrimenta eligemus: que nõ nimi
um corpus pingue faciant, neq; vltra modũ mentẽ impediãt
nõ eñi simpliciter corpis curã habere debemus: sed corpis
menti; & intellectui seruientis, quare nutrimenta que athle-
tis pertinent relinquẽda sunt, Cure eñi corpis solũ rationẽ
habent; nõ animi, Atq; oĩs qui cultus corpis appellat̃ fugi-
endus est, nã obstat splendori & lucri intellectus animi; quã-
tũ aũt ad doctrinã considerationẽ & bonoꝝ opeꝝ pfectionẽ
cultus corpis bone habitudini subseruire & pdesse potest,
tantũ suo corpori indulgebit is qui prudẽtis viri vitã eliget
& ob hoc subiunxit, mensurã dico que tibi molestiã nõ infe-
rat, Tibi inquit preceptoꝝ priorũ custodi; qui animi ratio-
nalis es culture corpis mensura nõ noceat, Tales eñi cibos,
talesq; potiones & exercitia eligere oportet que corps ad v̈-
tutes ipsum faciãt obsequiosum: & que nõ ferant stultas af-
fectiões ad cõmotionẽ ratiõis; que in oĩ re dux nostra esse
debet, Magna quidem intentione considerare opus erit mẽ-
surã diligentie & cultus circa corpus ab hoc eñi nascit̃ cau-
sa maloꝝ affectionũ, nõ obedit malus equus, nõ simpliciter
oĩbus; sed illi aurigarũ qui lora optune nõ tractat, In men
sura vero circa corpus ea causa de potione prius q̃ de cibis

preceptũ dedit quoniã difficilius abſtinemus vino qđ corꝑ is bonũ habitũ corrũpit. Nã multo facilius labimur potui, ꝙ̃ comeſtioni. Gymnaſia vero tria ordinata ſunt, que ciboꝝ impletionẽ corrigant & rectificent, & rurſus vt cũ ſanitate nutriamur, preparãt. Nam quaſi in circulo hec adinuicem cedunt nutrimentũ & exercitia, & exercitia & nutrimenta. Vt enĩ quis exerceri recte poſſit bene recteq̃ eũ nutriri opꝫ tebit. Sic vt ſalubriter nutriat modeſte exerceri. Hoꝝ vero menſura eſt alia alij ad ꝓpriũ exercitiũ culture corꝑis cuiliꝫ bet cõuenientis om̃es enĩ ſtudent corpus inſtrumentũ faceꝫ re ad illam rem quã eligerũt. Luctator agilitatis ad paleſtrã Colonus laborũ ad agriculturã. Atzalius ad aliud trahit & coaptat corꝑis adminiculũ. Ac philoſophus ad quid inſpici ens volet corpus inſtruere: & cuius rei inſtrumẽtũ ſtudebit, vt fiat, manifeſtũ eſt ꝙ philoſophie & operũ ad eam ſpectanꝫ tiũ. Vt igitur corpus prudentie inſtrumentũ eſſe poſſit nuꝫ tries illud & inſtrues precipue quidẽ anime curã habebis: ob quã & corꝑis habenda eſt diligẽtia. Nõ enĩ ipſum corꝑs anime preponẽdũ ad cuius vſum nobis traditũ eſt. neq̃ om̃i no negligendũ ꝓpter ipſam animã. ſed cõueuienter & ex orꝫ dine corꝑis curam tanq̃ de inſtrumento habere. eamq̃ reꝫ ferre ad animi virtutẽ & corꝑis ſanitatẽ, quam ob rem non vndiq̃ appetitui corꝑis obſequemur, ſed ſolũ quantũ opꝫtet Sũt enĩ aliqua que auferri ſumiq̃ nõ decet quia grauãt corꝫ pus & ſpiritũ animi ipſi corpori inſitũ ad paſſiõẽs materiaꝫ

les trahunt. De quibus in sequentibus est p̄ceptū, quod ait.
¶ VITA edulia que diximus in purgatiōibus & liberatiōe animi dijudicans, talia em̄ om̄ino relinquenda sunt.

EX hijs vero que accipere & comedere licet & quantitatē mensurabis & tempus, & vt dicit Hippocrates horam perscrutaberis, locū etatē, & om̄ia que eius generis sunt, nō considerate concedit cōmedere ea ex quibus accipe decet. neq̧ indiscrete iuuenem & senem similiter dietare cōuenit neq̧ sanū & valitudinarū, vel incipientē philosophari, & eū qui ad summū philosophie p̄cessit. Hæc autem om̄ia simul comprehendit Pythagorica mensura cū illa additiōe. hoc est que tibi molestiam nō inferat. Om̄ia em̄ que adiuuant bonam rectamq̧ philosophi vitam ad indulgentiā corpi adhibenda fore hoc breui verbo hortatus est. Qū em̄ de salute animi dixisset, addidit. Neq̧ bone valitudinis, circa corpus negligentiam habere decet. Ibi em̄ vtentis animi virtutē ostendit, hic instrumenti salutē. Cōiunge igit̄ hec illis & inuenies quis ille sitq̄ uē hortatur talem oportere seruare mensuram & ordinē circa corpus, que tibi molestiā nō inferat, queq̧ nō impediat philosophi p̄positū auxiliando animę ad virtutē ducenti. Potionis aūt & cibi mensuram dixit rationē que supfluitates & defectus dehortat̄. Mediū vero & mensuram hortatus est, ex quo facilius possumus ventrē somnū, venerē, & iram cōtinere, hoc quod nunc mensura dicitur immensum in illis reprehendit & punit: & tristē egritudinē expellit & diligentē animū ad deum trahit. Oportet

em dum ipse animus ad intelligendū versatur sinceritatē & q̄etem habere a turbulentis affectiōibus atq̄ inferiora bene, recteq̄ sibi ordinare ad supernorum considerationē & intelligentiam, hoc erat mensura que molestiam tibi non inferat. Hoc continere ventrē simul & instrumento salutem parere hoc virtutē animi ostendere, hoc corporis habituri nō nocere Pars em̄ virtutis est intelligere & scire salutē instrumento p̄bere & ipsum ad philosophicū vsum coaptare. Qum nō solū in comedendo & exercitijs est corpori cura adhibēda, sed in multis alijs, vt in vestimētis, calceis varijsq̄ alijs vasis & supellectilibus & opinione oīa hec suscipiente. Opus ergo est vt hijs mensura habeatur, que delicias exterminet a nostro viuendi modo & sorditatē apte igitur subiunxit.

CONSVESCE dietam habere puram & firmam.

STude ea facere, que inuidiam alijs nō inferant. nō expendas importune que bona sunt, Id em̄ est imperitorū, neq̄ illiberalis esto. Nam in oībus modus est optimus nō solū inquit in edulijs & potionibus mensura est optima. sed in oībus alijs. Ea em̄ expurgat quodcūq̄ peccatū p superfluitatem, aut defectū committit. Nam in oībus q̄ supradiximus multa extra mensuram fiunt. Alia quidē ad immoderatas munditias, alia ad sorditatem nos impellūt, quorū vtrūq̄ vituperandū est. & alienū a maioribus philosphorum qui cōmoditatē & modestiam corporis cōsiderās. Anima enī lauticies delicatio fit & molities: vt nimia parcitas sordidū

& immūdū, vt igitur neq̧ illud patiamur diu lauti, neq̧ hoc parci dum esse velimus stemus in medio: & a vicijs vtrinq̧ adiunctis declinemus, & alterū alterius continentiam faciētes ita parce viuamus, vt nō sordide, atq̧ ita laute, vt nō deliciose. Quāobrē mēsura omino anponenda est & in oī corpis apparatu & tale vestimēti genus eligenus, qd' mūdū firmūq̧ sit, idq̧ cupiamus ad omnē corpis ornatū qui mundus sit & diuturnus, decet enī rationalem animū qui corpis dux est. omnia que ad corpus pertinent ipsi ducenti rationi subordinare, quæ neq̧ delitias, neq̧ sorditatem fert, & considerat omnia oportere esse modesta que sue dignitati conueniunt Ipsa enī vt ad delicias nō trahat̄ parcam vitam exercet, vtq̧ surditati & turpi materie nō habitet mundū & sincerū eligit: vt vestem nō subtilē: sed mundam vasa non aurea aut argentea: sed ex alia minus preciosa materia mūda; nihilominus domū nō preciosis lapidibus florentem. neq̧ vltra modū magnam aut pulchram: sed aptam vsui corpis humani. In omni modo viuendi delicias tanq̧ rem nō vtilem excludit Mediocritatem vero mundam; vt maxīe satiffacientem humano vsui hortat̄ & suadet. Etenim vestis domus & vas omne tunc pręcipuam vtilitatem sui prębet qum mediocre & aptū est. Quid enī oportet magnam habere lancem si parū ferendum sit, quid sordidam, si epulū deturpat. Quid domū maiorem q̄ vsus postulat eorꝫ: qui vno angulo ipsius comode stare possent. Quid quoq̧ si talis est cuius habitatio vsum

nō habet. Id idem & in alijs inuenies vtriusq̃ rei extrema in utilia sunt: nisi munditię sint sine sorditate. Superant em̄ si mul vtilitatis mensurā superauit & ad infinitū ꝓcedit cupi ditas. Quāobrem om̄ia que in hac vita tibi eueniunt medio critati adiunge que reprehensiōes extremoꝝ vitat. Cōsues sce inquid viuendi habere mundū. Postea animaduertes lap sum ad delicias: addiditq̃ durū. & quia ex duro facile quis ad sorditatē labi posset, subiūxit. mundū semp casum alterius cohercens alterius obiectu: vt vita viro digna sit. hoī ratiōe vtenti cōueniat: nam si hoc modo vitā instituemus magna alia fęlicitas nobis adueniet. Inuidiā quoq̃ que īnata esse re bus immensis solet fugiemus. Si nihil nimis vt in ꝓuerbio est fecerimus, nec eius & familiares nostros contra nos ipsa inuidia irritabit: vt possint modo: vt delitiosos: modo vt sor didos: vituperare: & nunc in ꝓdigos & dilapidatores pecu niarū, nūc in auaros & praui animi hoīes nos excusare. Oēs em̄ qui talibus vicijs laborant ab his qui secū familiaritatē exercent q̄ modesti nō sunt, & mediū nō seruant vituperanē Hoc est quidē quod de inuidia manifestat preceptū illud. Ta lia facere fugias que iuste a multis vituperari possunt. Iuste quidem & a multis ea vituperanē: que in modo viuendi deli tias habent: aut sorditatem. In expendendo vero, aut auari tiā pecuniarū: aut ꝓdigalitatē. Quare liberalitas & molestia vt ostendant optebit per om̄es ab extra actiōes & gesta pru dentiā animi habitū & mensurā: que in om̄ibus est res optīa

Opus eſt em̃ homini quietem querenti quantũ fieri poteſt: inuidiã fugere, & nõ vt belua quedã cũ ipſa contendere: vt ſine animi cõmotiõe ad virtutes pficere poſſimus, Vitã vero ſine inuidia pertranſiemus ſorditatẽ fugientes. & delitias. & ſtultã ſuperbiã, Ex quibus duo mala naſcunt̃ & pullulant errogatio pecuniarũ inoportuna & retentio : quoꝝ illud q' dem pro ſuperbia vituperatur, Hoc aũt ꝓ auaritia & puſila nimitate: vtrũqꝫ liberalitas fugit: que virtus in errogandis recipiendiſqꝫ pecunijs verſatur: queqꝫ id fieri quod optet in additis & expenſis inuinit atqꝫ oĩa que extra ſunt recte rõi ſubordinãt, Hec ſunt que Pythagoras ĩ ſuis verſibus de hijs que circa corpus & extra ſunt optimũ & laudabilem vſum habent precipit & hortatur: vt ob hec virtutis pulchritudo appareat: ſed caput oĩm facit preceptũ quod ſequitur.

¶ FACITO illa quę tibi non noceant.

C Onſidera anteaqꝫ quicqꝫ facere incipias. Sepe vſus eſt hoc monituvt cum dixit ea perficias: quę poſtea moleſtiã nõ inferat, Qum etiã menſurã inquit, Que tibi mo leſtiã nõ inferat & nemo te inducat id facere aut dicere. qd' bonũ nõ ſit, hic igitur quaſi in vnũ conſpectũ omnia ponens dehortatut ea capere & facere que nocent. Vtilia vero vt ex erceamus hortatur, Ac bene horũ vtrũqꝫ tum diſcerni qum ante opus: quid faciendũ: quidue nõ faciẽdũ ſit cõſideremus Tempus enĩ bene conſulendi tunc nobis adeſt : qum adhuc opus nõ inceperimus, & hic iterũ ſic intelligendũ eſt, Que ti

bi nõ noceant: veluti illud. Que postea tibi molestiã nõ infe-
rant, teq qui homo es rationalẽ existentiã esse cõstitues: q
vt dictũ est; philosophaberis: & vt dei similitudinẽ acquiras
studebis. Tu quidẽ quia homo & rationalis existentia es qc
quid extra rationẽ: quicquid extra legendi viam: qcquid im
pedimento tibi sit: vt similis deo fias intelliges. Talia enim
nos offendere solent in societate hominũ nobiscũ viuentiũ,
& in gubernatiõe corpis quod cõiunctũ nobis est: & eorũ q̃
ad eius gubernationẽ sunt inuẽta: que pecunias appellari cõ
suetũ est. Queq ad corpis vsum sunt. Oportere igit̃ p̃cipit
diuinorũ bonorũ amatorẽ timere ne sibi psuadeatur aliquid
facere quod nõ bene succedat: & vt ea corpi nõ indulgeat: q
bus ipse in egritudinẽ incidat: neq aliquid suscipiat qđ phi
losophandi studiũ impediet: cuius rei postea penitebit. Hec
aũt omnia a cogitatiõibus nostris expellenda sunt: vt factorũ
a nobis repetitio iucũdissimã habeat memoriã, de qua in se-
quentibus precipit, ita inquiens.

¶NON somnũ mollibus oculis suscipias antea quã diuino
rũ operũ vnũ quodq terre recens veris vbi p̃uaricaui quid fi
eri oportebat: quod nõ fecerim: ĩcipiẽs a primo pcurre om
nia. Ac postea si turpia admiseris: afflige te & castiga. Si bo
na letare & gaude.

HIc omniũ preceptorũ sentenciã collige: & iudicium
intimi animi ad hæc: tanq ad diuinas leges pspici
ens benefacta & malefacta discernat. Vnde enĩ & rememo-
ratio poterit nos: si turpia ad miserimus accusare & corri-

gere; si bona fecerimus laudare & ꝓbare: nisi preterita ratõ leges quasdam acceperit quibus vitã ordinauerit: & ad hos conscientia nostra tanq̃ ad aliquod signũ oẽm nostrã vitam dirigat; & quotidie vero tale examen fieri oportere hortatᷣ: vt per frequentẽ memoriã iudiciũ sine errore saluetᷣ, Suadet p̄terea qũ nox aduenerit & ad somnũ vertimur tanq̃ in fine diuinoꝝ operũ simus vt conscientiæ iudiciũ statuamus; cubiculare carmen deo facientes, Si dispositiões nostras recensuerimus, Vbi preuaricaui, quidem, quod fieri oportebat: nõ confeci, Sic eni cõmensurabimus vitã nostrã legibus nobis datis, rationẽ iudicem adiungentes intellectui legẽ cõditori, Quid igitur legũ conditor precipit, Honorare eos qui ipsa origine & natura meliores sunt secũdũ ordinẽ ipsorum existentie, Parentes & cognatos magnifacere, Bonos viros amplecti & amare, Voluptates corpis vincere id quod icorruptibile est pecunijs preponere & vite fragili a diuino iudicio tibi datam sortẽ libenter acceptare prudentia a deo tibi data letari, Sentenciã ad melius vertere, Doctrinã exercere, Non decipi; ac liberũ esse ad virtutis sermonẽ, Bono rectoꝝ consilio anteq̃ quid incipiatᷣ, vti, Ex quo pœnitencia factoꝝ nõ sequitur, Falsaꝝ opinionũ liberũ esse, Doctrinalem vitam sequi, Corpus & ea que extra corpus sunt ad opus virtutis coaptare, Talia legũ conditor intellectus animus promulgat, Ratio vo hec suscipiens peruigil sui ipsius iudex fit vbi preuaricaui, Quid feci, & ordine factoꝝ memoriã ꝑpter

virtutem suscipit, Postea sese inueniens concorditer & con-
grue prefatis legibus diem pertransiuisse fructibus diuinae leticię coronat. Si vero contra illas, Leges se quicq̄ fecisse inuenerit: se ipsum reprimat, tanq̄ quibusdā farmacijs penitencie monitu, Quare somnū dicit expelli oportere: a consideratiōe ratiōis quod facile quisq̄ feret. Si corpus a necessitate dormiendi vexatū nō fuerit, Corpus vero somnus nō vexabit, si sobrie diem transierit, Ob continentiā eñ & sobrietatē necessarias passiōes ratio cohordinat. Nō suscipias inquit somnū anteq̄ diuoꝝ opm ter quodlibet recēsueris, Recensebis quidē hoc modo, Vbi deliqui, Quid feci, Quid qđ fieri mihi optebat nō expleui, Duobus eñ modis erramus, Vno si quod optebat nō fecimus, Vt ipsa verba sonāt, Alio si id fecimus quod nō optebat, Aliud est eñ bonū opus non exercere, Aliud res turpes exercere, Operatio rerū turpiū, Hoc quidem quia linquimus vituperaẗ, Illud quia suscipimus: vt orare decet, deprȩcari & male loqui non decet.

¶NVTRIRE parentes decet vexare & contumeliā in eos inferre nō decet. ¶ Qui igiẗ prima facit ea que fieri optebat facit. Qui vero secunda facit, ea facit que fieri optebat, Itaq̄ vtrūq̄ ad equalē quodāmodo iniustitiā accedit, Recensere quidē nos opera nostra monet ordinatim a prima vsq̄ ad vltimū; nihil in medio relinquentes quod intelligiẗ ob illud percurre oīa, Multotiens eñ nō rectus ordo iudiciū fallit quod propter inordinatam memoriam malefactum excusat

Accedit etiã quod rememoratio quottidianę vitæ fit medicatio quedã earũ rerũ, quas antecessores nostri: & qui defũcti vita sunt exercuerunt: est ĩmortalitatis nostre argumentũ. Illud vero mirandũ est quod qum vnũquodq; recensendũ prȩciperet: nõ subiunxit quid recte fecerim, quid quod optebat a me peractũ est, sed econtra ad id quod inferius est. Primo memoriã adiecit: iussitq; vt malefactorũ iudiciũ fieret. Iudicẽq; statuit iustissimũ simul & ppinquissimũ: ipsam scilicet conscientiã & rectã rationẽ: & se ipsum sibi. Quẽ vt docuimus ante oẽs venerari decet. Quis eñ alter ita monere alterũ potest, vt ipse se. Nam ille qui ea re que naturaliter suȩ libertatis est abutitur. Aliorũ monitus cũ illis obtemperare nõ vult repellit: sed ppria ratio se ipsum audiat necesse erit. Hanc deus procuratricẽ, hanc magistrã. Hanc & nunc iudicem diurnorũ operũ fecit, & apud se iudicẽ suscepit vt ipsa ratio pmulget & doceat quid accipi quidue repelli dignũ sit. Qum eñ quisq; ĩmemori mente tanq; in libro. Que fecerit legit. Tũc ad legẽ quasi ad exemplũ quoddã intẽdẽs dijudicat se, aut honore dignũ, aut de decore. Quicũq; autẽ quottidie tali exercitio vsus fuerit deo similẽ imaginẽ accipit seque aut addendo, aut diminuendo ad pulchritudinem virtutis corrigit & adducit, & quãtũ bono viro facultas datur, conficit. Atq; hic Pythagoras de hijs que ad virtutem ciuilem pertinent finem facit. Ad ea prȩcepta transiturus q̃ ex hominibus deos formant.

¶IN his tibi labor sit, Hæc meditare. Hæc te amare optet, Hæc te virtutis diuę in vestigia ponent, ita per quaternitatē animę nostræ tradentem fontem perennis nature.

VT in principio diximus ciuilis philosophia p acquisitionē virtutū bonū hominē facit. In spectiua vero per splendorē intellectus & veritatis similitudinē dei exhibet. Necesse aūt videt quantū ad nos ptinet, vt minora maioribus antecedant. Facilius eñi est vitā humanā rationabili vsu moderari, q̄ omino eam nō attingere quod certe fieret si penitus ad īspectiuā verteremur. Preterea impossibile fore videtur equo animo veritatem acquire posse nisi affectiones que sine ratiōe sunt per morales virtutes iubente intellectu ordinaremus. Qum igitur animus rōne sit & stulticia plenus. Tunc solū inseperabiliter priori ītellectui adesse poterit, qum purificatas passiōes que post illam erunt pure attingit. Erit aūt pura, si neq stulticia aliqua, neq voluptate corpis cōducatur, vt alia alio loco aut tēpore curet, immo tantū illis indulgebat, quantū diuina lex iusserit q̄ se relinq nō permittit. Immo manere iubet quousq deus ipse nos liberet qum igit animus duplici virtute egeat ciuili quidem q̄ supprimat & corrigat atq deordinet dementiā & affectiones hoīm. Inspectiua vero que superiorꝝ & malorꝝ societatē nobis exhibeat. Horū virtutū in medio, quasi confinia iacēt hi versus. In his tibi sit hec meditare, hęc te amare optet, q̄ si cōclusio fiat ciuilis virtutis. Illud aūt hec de virtutis diue ad vestigia ponent, tanq optimū initiū discipline inspectiue.

Qui aũt a vita brutoꝝ liberauit seq̃ quantũ potuit ab incon tinentia affectionũ purgauit ob hoc, quasi ex bruto animali humanitatẽ accepit, Consequentia vero ꝑmittunt ex hoie, q̃ntũ homini possibile ẽ deũ fieri, Qđ aũt hoc veritatis inspe ctiue finis sit, his versibus ostendit, In q̃bus summũ atq̃ opti mũ effectũ adiungit, si liqueris corpus liber ad celũ venies? eris q̃, Deus immortalis incorruptibilis, Quodvero p cultũ virtutis & cognitionẽ in eadẽ virtute veritatis restitutionẽ consequamur, hic sacer sermo (Vt parũ post dicemus) osten dit, Nũc iterũ ad ipsos versus redeuntes consideremus q̃d sibi ĩ hijs exhortatiõibus vult, labor, meditatio, & amor, To tũ cõuertere animũ intendit ad virtutis studiũ, Ipse em̃ ani mus rationalis in se persistens triplicẽ habet potestatẽ, nam habet aliquid per quod addiscimus, quod nũc vt hæc medi temur precipit, habet aliud per quod id quod addiscit reti nemus, quod in his vt laborem impendamus hortat̃, Habet terciũ per quod intellecta & retenta complectimur & ama mus quod in hoc vt amemus monet, vt igit̃ oñes potentias rationalis animi compositas & ordinatas ad virtutũ prece pta habeamus, a naturali intelligentia curã & diligentiã pe tit, ab ea parte animi que retinet intellecta laborẽ, Ab ea ve ro q̃ pulchra & bona diligit petit amorẽ vt oĩm bonoꝝ fru ctus nobis adueniat cũ possessiõe perpetua & innata ad illa nobis amore, Ex quibus diuina spes sequitur que splendorẽ veritatis apportat vt ipse pollicet̃ dicens, Hæc te virtutis di

uæ ad veſtigia ponent quod eſt dicere, hæc te deo ſimilē faci ent per doctrinalē cauſarū intelligentiā, Conſideratio cauſa rū rerū exiſtentiū, quę cauſe in opifice deo ſunt ad ſummam dei intelligentiā nos ducit, cui ſimul adiuncta eſt ſimilitudo dei; quā ſimilitudinē diuā virtutē appellat, tanq̄ ſub hume ris humane virtutis inuectā quā precedere oportebat. Hi i gitur primi verſus in philoſophie & bonitatis amorē cōclu ſionē accipiant, quo præunte veritatis cognitio ſequat̄, que nos ad ſimilitudinē diuine virtutis reducit, vt in ſequētibus oſtender̄, Sed ad harū virtutū cōiunctionē opus erit iureiu rando, Quod vero virtus ciuilis bene acquiſita viā prebeat vt deo ſimiles fiamus bene & ordinate iurat. Nam quod in principio dixit iuſiurandū ſerua, vt a iuramēto abſtineamus precipit de rebus mobilibus q̄ euenire & nō euenire poſſunt que parua ſunt & varios patiunt̄ caſus, quare neq̄ dignū eſt vt ſuper illis iuremus neq̄ tutū. Nō eñ in nobis eſt poſſe ta lia ad certū finem deducere. De hijs aūt que neceſſario cōiū guntur, & maxima ſunt iurare, tutū eſt & decorū, Nam neq̄ mobilitas rerū nos vnq̄ decipiet. Modo eñ ad inuicē colli gantur inſpectabili ſup quibus iuramentū nunc fit, neq̄ ita humile & puſillū eſt vt dei teſtimoniū accipere non debeat. Veritas eñ & virtus nō ſolū in hominibus, ſed maxīe i dijs inueniuntur. Preterea iuſiurandū fit quedā religiōis opinio quoniā magiſtrū veritatis per iuſiurandū venerari decet, vt ſi quo in loco oporteat per ipſum iuremus ad cōfirmationē

vere opiniõis. Et nõ solũ idem, vt diximus de ipso dicit. Sed hec & ipsum ita certe esse. Simul quidem sup compagine optimorum habituũ iurans theologice philosophat̃ & quaternariũ numerũ fontẽ perpetui ornamenti demonstrat qui est cũ opifice deo, quo pacto vero quaternarius numerus deus sit ex sacro sermone, Pythagore apte inuenies, ĩ quo numerus numerorum hic deus prædicat̃. Si eñ oĩa que sunt perpetua dei voluntate existunt: & numerus iu singula specie rerum, que sunt existit, a deo numerus dependeat optet, & primus quidẽ numerus est apd' illũ & ab eo est apud nos, numeri autem finalis terminus est decas. Nam qui vltra decẽ numerare vult iterũ reuertit̃ ad unũ & duo, & tria, vt qui secundam decadẽ numerat ad viginti cõplectiõe faciat idẽ necesse est & similiter terciã vt triginta dicat. & hoc consequẽter quousq decies decem cõnumeraueris, ad centũ venies. Et iterũ similiter centũ numerabis, & sic per reuolutionẽ decadis vsq in infinitũ pcedere poteris. Decadis quoq vis est quaternarius numerus. Ante eñ finitatem q̃ per decursum in decade infinit̃ finitas quedã est adiuncta in quaternario numero. nam secũdũ compositionẽ a monade ad quaternariũ numerũ, oĩs coaceruatio decas fit, Vnũ eñ duo, tria, & quatuor decadẽ cõplẽt Et ẽ quaternarius numerus, medietas numeralis monadis & septenarij. Equaliter eñ supat & supat̃. Trinarius quoq a septenario excedit̃ monas a trinario, nã monadis & septenarij pprietates sunt pulcherrime & opti

me. Monas em̃ vt initiũ cuiuſlibet numeri om̃es potencias in ſe cõtinet, Septenarius vero tanq̃ ſine matre & virgo ſecũ dũ dignitatẽ a monade habent, neq; em̃ ab aliquo numero in tra decem gignit̃, vt quatuor ex bis duobus, & ſex ex bis tri/ bus, & octo ex bis quatuor & nouẽ ex ter tribus: & decẽ ex bis quinq;, neq; aliquẽ intra decem, vt duo quatuor. & tria. ſex & nouẽ. & quinq; decem. Monadis vero nõ genitæ & ſe/ ptenarij numeri ſine matre quaternarius numerus ĩ medio exiſtens gignẽtiũ & genitoꝝ potẽtias ſimul accepit. Hic em̃ ſolus numerus ĩtra decẽ, & gignit aliquẽ & aliquo & gignit̃ Duo em̃ ſe ſe duplicãs quaternariũ numerũ facit. Quaterna riusvõ duplicatus, octonariũ cõficit, & pr̃ia ſolida demõſtra tio ĩ quaternario ĩuenit̃. Nã pũctũ reſert̃ monadi. Linea aũt numero binario eſt ab aliquo ad aliquid, & trinario nume/ ro cõuenit ſupficies. Ex om̃ibus em̃ figuris que rectis lineis conſtant, triangularis eſt quaſi elementũ & principiũ oĩm. Solidũ ꝓpriũ eſt quaternarij numeri. Prima em̃ Pyramis in quaternario numero conſpicit̃. Triangularis aũt figure ba/ ſis poſita tres angulos oſtendit. Summitas quoq; ipſi ſigu/ re poſita nimis formã accipit. At iudiciales potencie in re/ bus exiſtentibus ſunt quatuor, intellectus, diſciplina, opinio ſenſus, & ſimpliciter om̃ia q̃ exiſtũt quaternarius numerus cõiunxit & colligauit, elementa numeros, horas, anni, ętatũ compagines & nihil dici poteſt quod a numero quaternario tanq̃ a radice & principio nõ dependeat. Eſt em̃ vt diximus

opifex rerũ oĩm & causa quaternarius deus ĩtelligibilis causa est celestis & sensitiui dei. cuius cognitio Pythagoreis ab ipso Pythagora tradita est: per quem nũc viret horũ versuũ auctor, quod virtutis perfectio nos ad splendorẽ veritatis adducet. Itaq̧ secundũ hoc diceret quispiã illud iusiurandum cole, ꝓprie seruari oportere in dijs q̄ semꝑ & equaliter sunt & ꝓprie nũc etiã iurare decet per magistrũ qui quaternariũ numerũ nobis tradidit, qui nõ fuit deus ĩmortalis, neq̧ natura heros sed homo similitudine dei prędictus, & ad suos diuinam seruans formã, quã ob causam in rebus ita magnis per ipsum iurat, tacite inferens veneratione quã erga ipsum Pythagoram eius auditores habebant, ostendens etiã dignitatem que subest doctrine per illũ tradite. Maximũ aũt preceptoꝝ a Pythagora disciplinis traditoꝝ est cognitio quaternarij numeri rerũ opicis. At qum prima pars explicata sit, secunda vero certa ĩ expectatiõe maneat & spem, que ꝑ quaternariũ ꝓmittit veracẽ esse interpres, rerũ diuinarũ ostendit & quaternarij numeri quis sit q̄ntũ presenti oratiõi cõuenit meminimus, transeamus ad ea ad que peruenire cõtextus oratiõis hortatur, Si priº ostenderimus quãta diligẽtia quãto apparatu, quo ve deoꝝ auxilio ad hec deceat ꝓficisci,

¶SED accede ad opus deos orans vt conficias omnia quæ ad acquisitionẽ rerũ bonarũ opitulantur.

PAucis absoluit propriã animi scilicet ꝓmptitudinẽ & dei auxiliũ. nã & si electio bonoꝝ in nobis sit, & id

quod in nobis est, a deo habemus, ab ipso deo & auxiliũ pe-
tendum est & perfectio sensibilium. Studium quidẽ nostrũ
ad acquirendas res bonas ita est ac si manũ ad captanda bo-
na extenderemus, q̃ a deo ꝓficiscunt̃ & clariuident̃, quasi ip
se deus sit fons largitionis bonoꝝ. Homo eñi naturaliter bo
na petit. Deus vero recte petenti largit̃, ac p̃ces nostre sunt
quasi medium quoddã inter nos petentes, & deum largien-
tem que causam nos ad ipsum esse ꝓducentem & ad bene es
se perficientem attingere vident̃. Quo pacto aut quis bona
capiet, si deus nõ dederit, quo pacto etiã daret id quod largi
ri consueuit deus, sponte volenti, & tamen nõ petenti, vt igi
tur nec nudo verbo p̃ces faciamus, sed eas opere firmemus
neq; in nostris operibus nostris operibus solum cõfidamus
sed a deo auxilium petamus & tanq̃ formã materie preces
operi imprimamus, quod totum est quod facimus prece-
mur, & quod precamur faciamus, ea coniungens inquit, sed
accede ad opus orans deos vt cõficias. Neq; eñi sedulos nos
ad bona esse decet tanq̃ in nobis foret. etiã sine dei auxilio il
la perficere posse neq; nuda verba sufficiunt. si nihil ad acq-
sitionem rerum humanaꝝ afferamus. Sic eñi vel impia vir-
tute, si ita dici potest. vel sine opere precibus vteremur: quo
rum alteꝝ virtutis substantiã alterum precum efficatiã de-
struit. Quomodo quid bonum esse poterit, quod nõ sit secũ
dũ institutionẽ dei, Quomodo etiã si quicq̃ factũ fuerit secũ
dũ ispsam institutionẽ dei, vt subsistat & duret illius auxilio

nõ egebit. Virtus est in hominis animo imago dei, & omnis imago exẽplar habeat vt subsistat necesse est. Vanũq est qđ acquisiuimus si nõ inspicimus ad cuius similitudinẽ bonũ il la adepti sumus. Studentes igiẽ actiue virtuti precari neces se erit & qum precati fuerimus ipsius virtutis possessione gaudere. Hoc aũt quod ad splendorẽ dei nos inspicere facit ad philosophiã intentiores cum prima bonoꝝ causa reddet Nam fons perennis nature quaternarius ille numerus est q nõ solũ omibus ęterna causa est vt existãt, sed vt bene existãt quiq ꝓpriũ bonũ ad omes mundi partes, vt radiũ perpetuũ & ratiõe preditũ effundit, quã causam orans animus, & tan q lumen acuto eius visui cõmiscens ob studiũ rerũ bonarũ ad orandũ excitatur & e contra ob exauditionẽ oratiõis dili gentiã acuit factũ verbis adiungens & facta studiosa cogita tione ratiõis diuinæ confirmat & aliqua inuenit, aliqua illu strat, curatq ea que precaẽ, & precaẽ que curat. Talis quidẽ est studij & precis cõiũctio. Atq facta ex hijs duabus rebus nascantur insequentibus audiamus.

CHORVM memor cognosce deo immortaliũ hominũq mortaliũ cõiunctionẽ queãdmodũ per transeant & quemad modum consistant.

PRimũ quidẽ hominibus ita institutas cognitionem deoꝝ & Theologicã disciplinã ad esse oportere pre dicit, & rerũ oĩm intelligentiã quo pacto ad inuicẽ diuidunẽ quoue etiã pacto in vnũ mundũ vniunẽ. Cõiunctio eñ in hac parte constructionẽ & ordinẽ rerũ significat. & illud queãd

modũ pertranſeant differentiã ipſarũ per ſpeciẽ, & quemad modũ conſiſtunt vnionẽ ꝑ genus. Nã cũ natura genera ſubſtantiarũ ratione vtentiũ differant: in vnã ſocietatẽ cõueniũt Quippe per exiſtentiã denotaꝛ̃ aliqua eſſe prima, alia media alia vltima. Itaq; diuidunꝛ̃ ſimul & vniunꝛ̃, neq; eñi prima ſiunt media, neq; vltima, neq; media prima & vltima, neq; vltima media vel prima, ſed terminis a deo ſtatutis, & fixis perpetuo per ſpeciẽ diuidunꝛ̃, & ſic quẽadmodũ pertranſeunt intelligemus. Illud aũt quẽadmodũ conſiſtũt hoc modo conſiderabimus. Hoc totũ nõ quidẽ perfectũ eſſet. Niſi primas medias & vltimas partes cõtineret, tanq; prĩcipiũ medium & finẽ totius compoſiti & prima certe, prima nõ eſſent, niſi media & vltima ſequerenꝛ̃, neq; media hoc eſſent quod dicĩꝛ ſi extrema vtrinq; medijs nõ adiacerent, neq; extrema quidẽ eſſent extrema, niſi prima & media precederẽt Cõiungit ergo illa ad totius perfectionẽ, & hoc erat quod dicit, conſiſtere ipſa ad inuicẽ. Nam tanq; diuerſarũ ſpecierũ totã cõiunctionẽ & cõſtructionẽ complent, quam cognoſces inquit, Si prefatoꝝ bonoꝝ memor extiteris: nã extremoꝝ memoriæ media concurrant, neceſſe erit, Immortaliũ inquit deorũ & mortaliũ hominũ cõiunctionẽ. Prima eñi vltimis per media cõiungunꝛ̃ & vltima primis claritudine, Heroũ mediante reducunꝛ̃. Talis quidẽ ordo eſt rerũ que ratione vtunꝛ̃, quod in principio declaratũ eſt. Tanq̃ eſſent in mundo primi immortalis dei poſt hos clari heroes & vltimi demones terre-

ni. Quos mortales hoïes vocat, quomõ aũt horũ quodq͂ in
telligere nos oporteat iã ſuperius dictũ eſt cognitionem ho-
rũ veracem accipere decet quoꝝ honorem extraditiõe ante
comprehendimus, & que ciuilem virtutem veritate inſpecti
ua ornarunt vel que a ſe bona hoïs natura ad diuinã virtutẽ
cõmutarũt. Intelligere aũt que exiſtunt vt a deo conſtituta
ſunt ſimilitudo quedã dei eſt. Sed qum poſt ĩmortale orna-
mentũ corporalis natura ſubiacet que hunc quem videmus
mundũ complet, & que coordinata eſt, vt exiſtentie que rõe
vtuntur duces ſint & preuię, ex q̃ua naturalis peritiæ fructũ
affore illis docet qui ordinate ad rerũ cognitionem ꝓcedũt.
Cognoſces aũt naturã in oĩbus equã. Itaq͂ neq͂ ſperabis q̃
ſperanda nõ ſunt: neq͂ te quicq͂ latebit. Ad diuinũ tempera-
mentũ natura hunc quem videmus mundũ formans ipſum
ſibi per relationem diuerſis modis aſſimulauit. & diuinam
pulchritudinem aliter atq͂ aliter oĩbus ſpeciebus impreſ-
ſit. Cęlo eĩ dedit vt perpetuo moueret. Terre autẽ vt ſemꝑ
ſtaret quoꝝ vtrumq͂ veſtigia ſimilitudinis diuine demõſtrat
ac cęleſti corpi prebuit, vt totum quicquid eſt circum iret.
Terre vero circumitiõis centrum. aliter quoq͂ centrum eſt
principium, aliter circumdantis terminus. Vnde ſuperiora
aſtris ſculpta & depicta ſunt. & intellectu animalibus. terra
quoq͂ plantis ornat̃ & animalibus, que ſenſu ſolum vtuntur.
In medio hoꝝ que ita diſtant homo exiſtit qui ſuperiorum
eſt vltimus. Inferioꝝ vero primus. & quoniã eſt primus diis

immortalibus cōparat̃.& quia intellectui ꝓpriū vigorē quē reliquerat reddidit. Quandoꝗ autem mortalibus cōmiſcet̃ quod cum ſit quia legem dei preterijt ab dignitate ſibi cōue niente decidit. Nā vt vltimus generū ratiōe vtentiū nō ſem- ꝑ intelligit. Quippe ſi ſemꝑ intelligeret non eſſet homo, ſed naturaliter deus & angeloꝝ ordini miſceret̃. Nunc autē eſt homo qui ſimilitudine quidem ad optimū dici poteſt. natu ra vero inferior eſt dijs imortalibus & claris heroibus: qui primis & medijs ornamentū ſunt. Quibus homo iferior eſt quia ſꝑ nō intelligit: ſed nōnūꝗ torpet atꝗ obliuiſcit̃ ſue ex iſtentie & lucis a deo ſibi date. Itaꝗ qa nō ſemꝑ ſub ignoran tia manet: bruta animalia & plantas atꝗ oīa terrena: & q̄ cunꝗ per exiſtentiā mortalia ſunt, ſuperat. quoniā ad deum ex natura ſua homo cōuerti poteſt. & reminiſcentia obliuio nem abolere: & doctrinā recuperare que ammiſerat, & fugā a ſuperis inferiora fugiendo curare. Cōuenit igit̃ homini co gnoſcere cōiunctionem imortalium deoꝝ & mortalium ho minū hoc eſt eoꝝ que ratiōe vtuntur coordinationem. Cog noſcere etiā decet naturā in oībus ſimilē, hoc eſt corporeā exiſtentiā a ſuperioribus vſꝗ vltima ſimilitudine dei eiuſ- ꝗ euidentia preditā cognoſcere aūt hec oīa optet vt fas eſt: & vt lege iacent: & eo modo quo apud deum ſunt: & quo pacto illius legibus maneant ordinata: ſiue ſine corpe ſint: ſi ue corpus habeant. Cōiter eī in vtriſꝗ intelligere optebit: quemadmodum fas eſt. Nō eī decet nos cupiditate ſine ra-

tione ductus dignitatē rerū ad nostrā opinionē trahere: sed terminos veritatis sequutos intelligere oīa: vt fas est: & vt opificis Lex singula disposuit, harꝝ aūt duaꝝ reꝝ cognitiōe intelligere scilicet opificiū dei in rebus que sine corpore sūt & ī his que videri possunt: optima supuenit acquisitio, hoc est vt nō speremus que speranda nō sunt neqꝫ in aliquo erremus, Nā ex ignorantia existentie rerū sequit̄ vt ea speremus que speranda nō sunt, & ea q̄ fieri nō possunt ex cogitemus: veluti quis cū homo sit deus fieri speret, aut clarus heros. Hic quidē neqꝫ terminos nature intellexit: neqꝫ in rebus prima media & vltima diuisit: & ecōtra, si quis putet eius animū vna cū corpe interitū ob ignorantiā īmortalitatis q̄ animis nostris inest: expectat que expectare nō decet: neqꝫ vt fiant possibile est, Is vero qui credit contra illoꝝ opinionem, q putant hominis existentiā in deoꝝ genus mutari: in feram aut in brutū animal corps ꝑpter maliciā transmutatum iri vel ꝑpter torporē sensus in plantā ipsam animā ad īferiora impellit, errans & ignorans firmū atqꝫ īmutabile: quod per existentiā speciei inest animis hoīm, Semp eīn animus manet, atqꝫ homo nunc in deū nūc in ferā acquisitiōe vicij: aut virtutis mutari dicit̄: cū naturaliter, neqꝫ fera sit neqꝫ deus: sed aptus vt vtriusqꝫ similitudinē accipiat, Et oīno qui ignorat qualitatem que vnicuiqꝫ rerū inest, aut supaddēdo aut diminuendo rem nō recte intellexit que ignorātia causam ꝑbet, vt nō vere opinemur & ea speremus, q̄ speranda nō sunt.

Qui vero singula nouit: queadmodū ab ipso rerū opifice di-
sposita & ordinata sunt: & deū ipsum eius cognitiōi cōmen
surat, hic maxīe tenuit viā qua deū consequat̄ & optimū tē-
peramentū & rerū mēsurā intellexit & sine errore manet.

COGNOSCE hoīes miseros mala sponte secutos: q̄ bo
na quāuis ꝓpinqua neq̄ audiūt, liberationem quoq̄ a malis
pauci norunt. Tale est fatū quod mentes hominū ledit. Hi
aūt reuolutiōibus modo ad hec: modo ad alia ferunt̄: atq̄ in
finita mala paciūt̄. Infelix eñ atq̄ familiaris discordia latēs
ledensq̄ sequit̄: quā nō decet adducere: sed cedentē fugere.

SI rerū que nō vident̄: & earūq̄ corpus habent: ordinē
& dispositionē recte intellexerimus cōsequenter exi-
stentiā hoīs que qualisq̄ sit diligenter cognoscemus: & qd̄
incōfinibus manet eoꝝ qui in vitiū cadere nō possunt. & eo-
rū qui ad virtutē reduci nō cōsueuerūt. Quare duplicē im-
perū habet. Qum aūt ibi viuit intellectiuā & fœlicē vitā agit
nōnūq̄ hic sensum affectiōibus plenū accipit vnde Eraclitus
dicit viuimus illoꝝ mortē: mortui sumus illoꝝ vitā, decidit
eñ a fœlici loco atq̄ discedit vt Empedocles Pythagoreus
scriptū reliquit: fugiens a deo atq̄ errans cōtentiōe furiose
persuasus. Ascendit quoq̄ & antiquū habitū recipit: si terre
na q̄ in fœlicē locū fugerit: vt idē ipse Empedocles ait: hinc
mors: hinc iracundia & alioꝝ multitudo maloꝝ. ad quē qui
incidunt erumnarū pratū & tenebras pererrant: quies autē
& beatitudo est fugere prata infortunioꝝ. Appetitus aūt &

cupiditas fugientis; pratū erumnarū ad veritatis pratū nos excitat quod qui reliquit; velociter ad terrenū venit corpus felicis seculi expers, quibus sentencijs Platonis dicta conso-na sunt de descensu hęc dicens. Qum animus impotens imi-tari denm nescit; & casu aliquo volatu in terrā ruit tunc lex illum in animal mortale inducit; de ascensu hec ꝙ implicatā atq inherentē sordem. Postea ex terra; aqua; aere; atq igne; qum tribulentū & brutū animal fit; ratiōe homo vincens ad speciē prioris atq optimi habitus deuenit; quoniā ad simi-lem sibi stellā ascendit atq sana fit incolumis. Sana quidem affectionū & morboꝝ deliberatiōe; quod per ciuilē virtutē nobis contigit. Incolumis autem acquisitiōe disciplinē & ꝓ-priarū paritum recuperatiōe quod per inspectiuā veritatē acquiri cōsueuit. Certum quomō necesse est hinc fugere & terrena dimittere; si velimus curare ꝙ meliora reliqrimus sapienter ostēdit; qum philosophiā hoꝝ maloꝝ fugā esse dif finit. per hęc eim̄ ostendit passiōes solis mortalibus ingeni-tas esse. Sed cum fieri nō potest vt mala intereāt. & apud de os mala esse nō pn̄t; necesse erit circa hec loca & res morta-litati subiectas versari, rebus em̄ que generanť & corrūpūť; om̄ia quasi & vt etiā pter naturā disponāť accidere possunt quod maloꝝ principium fuit; quo pacto autem hec fugere oporteat docet; qum dicit; quare opus est vt hinc illuc fugi-amus fuga em̄ hinc est. Vt quantum homini dať se deo simi lem faciat. Similis quidem ille deo fit; qui iusticiā & pietatē

prudenter colit: nã eum qui erumnas relinquere cupit: mor
talem naturã prĩo amoueat oportebit, fieri certe nõ potest:
vt qui ipsa mortalitate inquinati sunt: ne malis que illam se
quunt̃ ex necessitate repleant̃, Vt igit̃ discessus a deo penna
rum que nos ad superiora leuabant lapsus ad locum morien
tium impulit quibus mala supuenire necesse est. Sic remo
tio ab effectiõe rerum mortalium & afflatus virtutum. Vt
pennaꝝ ad locum erumnis vacuum, hoc est ad vitã beatã nos
adducet. Qum igit̃ existentia hoĩs manet in medio eoꝝ qui
semp deũ intelligunt: & eoꝝ qui naturaliter illũ intelligere
nequeunt: nõnũꝗ ascendit ad illũ quãdoꝗ descendit ad hęc.
Nã receptiõe ĩtellectus ad siĩitudinẽ dei ascẽdit pditiõe ad si
ĩitudinẽ ferre descẽdit ꝓpter diuersitatẽ nature. mõ hĩc: mõ
ille pti sese adiũgẽs. Hęc igit̃ de existẽtia hoĩs ĩtelligẽs pspe
xit quomõ hoĩes sponte mala sequunt̃: & quõ ꝓpria volun
tate squalidi & miseri fiunt. Sepe eñi cũ ibi manere possent
sese affectiõibus implicant & hoc erat quod dicit. Qui bona
quãuis ꝓpinqua nõ vident, neꝗ audiũt, bonũ eñi in hoc loco
virtutẽ & veritatẽ appellat. nõ inspiciũt ꝗuis ꝓpinqua vult
intelligi: nõ ex se cõmoueri & excitari ad inuentionẽ bonoꝝ
neꝗ audiunt per illos dici vult qui alioꝝ doctrinam fugiũt.
duobus eñi mõis rerũ peritiã suscipimus: aut p doctrinam
auditu: aut per inuentionẽ aspectu. Sponte igit̃ mala habere
dicunt̃ hi qui neꝗ ab alijs addiscere: neꝗ p se inuenire volũt.
tanꝗ priuati ad bona intelligendum sint. & ob hanc causam
vbiꝗ sunt inutiles.

NAM qui non didicit nec paruit ipse docenti: nullius est vsus hominis.

QVi vero studuerũt bona addiscere & inuenire, hi sunt qui a calamitatibus liberari intellexerunt, quiq̃ fugientes terrenos labores ad liberũ ęthera cõmigrarunt, pauci tamẽ hi sunt. Nã multi vitijs & affectiõibus vincunt: eorũq̃ mentẽ & intellectũ leserunt: quia terrenis operã dedere. Itaq̃ hoc malũ a se ipsis habent. quoniã a deo discedere & eius familiaritate se ipsos expedire voluerũt quã paciebant̃ dum dum splendore sincero manebant: nam inclinatio ad terrena quæ mentẽ animũq̃ ledit, discessum a deo ꝓtẽdit, fieri quoq̃ nõ potest, vt aut nõ insaniat qui de se expoliauit: aut Deo priuatus nõ sit: qui ad insaniã deciderit. Ambo enĩ quoniam vtilitati bonoꝝ nõ studuerũt infinitas erũnas patiunt̃: tanq̃ cylindris vanis negotijs ab alijs ad alia appulsi, nec habent q̃bus in rebus sibi ipsi vtiles sint quoniã ab omĩ fortune cẽditiõe stulte trahunt̃, nũc quidẽ ĩ diuitijs iniurias alijs inferũt. nunc in pauptate scelera admittunt, & aut ad latrocinia ꝓpter robustũ corpus aut ꝓpter debilitatẽ & morbos ad maledicendũ se vertunt. Si vero natis orbati sint molestiã, si multos filios habent: causam turpiter lucrandi & bellũ alijs inferendi capiũt, & vt simpliciter dicam nihil est earũ rerũ que in hac vita versantur: quod stulti nõ deprauent. vndiq̃ enim suis vitijs. & aspectus dei priuatione affligunt̃, & quod vera bona intelligere recusant, sed ruentes ad mortaliũ affectiões

ita ferunt in hac vita tanq̃ in procellis. horũ liberatio vna est, reuerti scilicet ad deũ, quod illi inueniũt qui mẽtes & au riũ studio se ad recuperationẽ boni iam perditi cõuertũt ad morbũ qui nostre existentie acciderat virtute inducente cu rarũt. Est enĩ ingenitũ simul & insitũ nobis malũ libere, præ ter naturã voluntatis nostre per quã contendere & repugna re diuis legibus conamur & nihil sane sentimus quantũ no bis ipsis nos eamus; cũ voluntati diuinæ repugnamus. Sed solũ hoc quasi cæci inspicimus q̃ illius leges effrenati fuge re possumus & nostre voluntatis libertate nimis vtimur ni miũq̃ deũ relinquendo ausi sumus & molestiã infœlicẽq̃ li tem cõtra ipsum. Deũ accipimus qua contendimus quodã modo & litigamus quia quod ipse deus vetat, hoc maxĩe fa cere affectamus. quodq̃ ille precipit hoc minime velimus; vtrinq̃ miseria seipsos impleant qui legem dei transcendunt nõ faciendo que precepta sunt aut faciendo que vetita, quid igitur ad descensionẽ contra hanc erumnosam sequacẽ & in genitã nobis litem inuenimus, ex nostra preter naturã dispo sitiõe excitatã & ob causam tanq̃ familiare infortuniũ noce re cõsuetã; quid huic opponere oportebit, quã medicinã ad huius furiose litis remediũ inuenire; quod preceptũ ad fre nandas vires qua nos ad ĩferiora deducũt; vel vt studeamus curemus & diligamus hec que nos virtutis diuæ advestigia ponent, hec aũt sunt que liberationẽ maloꝝ & calamitatum afferunt; que pauci nouerũt; hæc sunt quę faciunt; vt videa

mus & audiamus ea que felicitati adiungũt: hęc sunt p que fugimus calamitates quas nosmetipsi nobis intulimus, hęc sunt que scindunt & amouent impericiã passionũ, hæc igit̃ sunt per que impiã discordiã fugere possumus, & salutẽ ani mi acquirere. Neq̧ nos furiose lite purgabunt, hęc nos reuo cabunt a fuga quã a deo feceramus, nam impetũ ad inferio ra trahentẽ: virtute solum ad supiora reducẽre curabimus. Si nõ nimis illum pduxerimus, neq̧ mala malis attulerimus sed recti ratiõe obtemperantes laudato certamine infœlicẽ discordiã fugiamus: nec cõtendere optebit: vt voluntati di uine nõ obediamus: sed cõtendere potius: vt illi maxĩe obtẽ peramus: quã quidẽ litem appellari nõ decet sed obedientiã & cõuersationẽ & voluntariã ad legem diuinã subiectionem q̃ causas stulte repugnantię scindit & expellit; & hec quidem per dictos versus significari puto: q̧ vitia vero ex nostra vo luntate orianť per hos: cognosces hoĩes miseros mala spon te secutos: quos ea causa miseros decet appellari & squalidos quoniã ad voluntariã trahi se permiserunt: q̧ autem hi neq̃ q̃ que bona sunt audire velint: per illud ostendit̃ quod dicit̃ Qui bona q̃uis ppinqua neq̧ inspiciunt: neq̧ audiunt. Ac q̧ liberari a vitijs ex voluntate nostra possumus, per illud ostẽ dit hoc est liberari quoq̧ a malis pauci norunt quod ea cau sa in medio ponit̃: vt ostendat liberari & includi a voluntate nostra pendere. Postea subiungit causam per quã animus q in maliciã incidit: neq̧ videt, neq̧ audit tale fatũ mentes ho

minũ ledit:nam q a deo discessit in dementiã & vanã cupidi tatem trahaẽ necesse erit: quod p molestiã fati intelligi vult que nos quia ad mortalium vitã declinamus a societate dei separat, ostendit preterea que obstulticiã nostram nobis accidere cõsueuerunt, & quo pacto & voluntate & contra volũtatem nostrã peccamus docet: cũ dicit stultorꝝ vitã similem esse cylindrorũ motioni sup plano: que circulo simul & sup recto mouetẽ. circulo quidẽ in se ipsum sup recto propter casum. Nam vt cylindrus a rectitudine deerans non firmatẽ ad axem circuli qui circũducitẽ: ita animus qui a recta ratione & ppinquitate dei decidit. nõ cõsequitẽ vera bona. pererrat eñi circa illa que bona fore videtur, & voluptatũ affectiõibus circũuolutus a rectitudine discedit, quod per illud intelligi voluit. hi aũt reuolutiõibus: modo ad hæc: modo ad alia ferunẽ: atq infinita patiunẽ mala. Qum aũt libera & præter naturã nostra volũtas causa fuerit fati animo mentiq nocẽtis ac nostre a deo separationis, qua via & hoc extinguere & ad deũ redire oporteat duobus metris sequentibus docet. voluntariũ nocumentum sic ostendens.

¶ IN fœlix atq familiaris discordia latens, lędens que sequitur quam nõ decet. Afferre sed sedentẽ fugere.

CONspiciens aũt quod præcipue diuino: vt erumnas fugiamus & fœlicitatẽ consequamur: egemus auxilio cõuersionẽ ad deum, vt orationẽ quandã & auxilij causã inducit, Iupiter pater: aut oẽs multis calamitatibus liberes: aut oĩbus qua sorte vtanẽ ostendas: sed tu cõside. Nã

diuũ genus ineſt hoĩbus quibus natura afferens quelibet ſa-
cra oſtendit, quoꝝ ſi quid tibi affuerit, intelliges que tibi iu
bebo curans animũ ab his erumnis ſaluabis. Mos fuit Pytha
goreis huius mũdi totius opificẽ & patrẽ noĩe. Iouis magni
ficare. Illũ eñ per quẽ exiſtentia & vita oĩbus datur dignũ
iuſtũq; eſt ab eius opere nominari, ꝓpriũ certe nomen Dei
ab eius operibus & creaturis dici maxĩe fas eſt. Nam que a-
pud nos ꝓpria eſſe dicuũt ex fortuna potius & voluntate ĩ-
ueniunt ꝙ ex ꝓprietate rerũ quod in pluribus aĩaduerti põt
quibus noĩa nõ apte: ſed aliter ꝙ deceret adiacẽt, vt ſepe his
qui malis moribus eſt bonus. Qui mente ipſius religioſus
appellat̃ que quidẽ rectitudinis nominũ nõ participant, qm̃
nihil exiſtentie aut operis adſiſtit rebus quibus noĩa adia-
cent. Rectitudinẽ igit̃ nominũ in rebus que ꝑpetue ſunt, &
harũ que diuine & diuinarũ que optime oportet adeſſe, quã
obrẽ & Iouis nomen imago quedã in voce eſt operatricis ex
iſtentie. Antiqui eñ & primi rebus noĩa per excellentiã ſa-
pientie poſuerũt, vt in quibuſdã optimis ſculptoribus quoꝝ
artis virtutes ita noĩe comprehendunt̃: vt figuris & imagi-
nibus. Noĩa eñ in voce ea que mente intelligimus oſtendũt
Ad intelligẽtias rerũ intellectuaꝝ iudices reputarũt. Specu
latiõe eñ pleni & ex illa grauidi facti. Intellectus paſſiões in
vocẽ emittentes talia exiſtentijs noĩa impoſuerũt; que p ip-
ſam vocẽ & elementa ſunt, Deũ patrẽ vocat ac intelligit qd
ex ſe meretur. Quod ſi in oĩbus in enunciatiõe ipſius vo

cis composita, quantũ fieri poterat rerũ noĩatarum species formarũt, & ad ipsas existentias eos q̃ recte intelligũt respi-cere fecerũt. Itaq; finis illorũ speculatiõis sit prĩcipiũ nobis ad inuentionẽ intelligentiæ rerũ. Sic igit̃ ipse opifex ab illis olim quaternis, nunc Iupiter pater causis quas diximus ap-pellatur, id aũt quod ratio p̃sentis oratiõis ab illo petit, hoc oĩbus benignitate ipsius dei offert̃, nam in nobis est acci-pere id quod ab illo semp̱ oblatũ est, Et eñ superius dicebat̃. Accede ad opus deũ prius orans tanq̃ ipse semp̱ bona por-rigat; nos vero tunc illa accipiamus qum nosmetipsos diui ne benignitati intendimus. Voluntas eñ que in nobis libe-ra est ea que certe bona sunt nõ acciperet si accipere nollet. Hæc aũt veritas scilicet & virtus semp̱ & equaliter ab ipso opifice oĩbus resplendent, nũc vero ratio necesse est ad ma lorũ liberationẽ petat, vt cognoscamus & intelligamus exi-stentiã nostrã, hoc eñ erat, quod dicit̃ qua sorte vtãtur, hoc est quo animo, nam tali ad se ipsos respectu cõcluditur & de terminatur ex necessitate sequi malorũ & erumnarũ libera-tionẽ & viã rerũ que a deo ad fœlicitatẽ porriguntur. Quas ob res ratio p̱cedit q̃ si oĩes cognoscerẽt seipsos & qua sor te vtantur, oĩes p̱cul dubio a calamitatibus & malis libera rẽtur, Quod quidẽ fieri nõ potest. nã oĩes nequaq̃ apti sũt vt simul philosophentur, & bona a deo oblata ad felicitatis perfectionẽ suscipiant. Quid igitur ex his sequitur, certe il-los solos & malis liberari qui ad disciplinẽ ostendẽtẽ nobis

ꝓpria bona accedũt hi em̃ soli liberati sunt a calamitatibus mortali nature adiunctis, qũ soli ad cognitionem veroꝝ bonoꝝ se cõuerterũt, quod dignũ est societati deoꝝ addiscere tanq̃ a sacra & veneranda natura id est a philosophia exercitatos & doctos ea que sunt oportuna, Societatem quoq; diuorũ viroꝝ si quid in ea participamur ostendemus claris operibus indulgentes & disciplinis intellectus, q̃bus solus hoĩs animus curatur & ab his liberatur malis in diuinũ finem cõmigrãs. Sed vt breuiter dicã intellectus hoꝝ versuũ talis est q seipsos nouerũt a mortaliũ morbo liberantur. Qua causa igitur nõ oĩes liberantur, qum oĩes oportunitatem innatã habeant eoꝝ existentiã intelligendi. Quoniã plures, vt dixi, sponte mala sequuntur, qui bona q̃uis ꝓpinqua, neq; inspiciunt neq; audiunt. Pauci em̃ sunt qui quo pacto a malis liberentur intelligant, cognoscentes qua sorte vtantur, hi q̃dem sunt quos philosophia affectionũ stulticia purgauit ab hijs locis, tanq̃ a carcere liberatos, Quare igit̃ Iouem rogat aut oĩes multis calamitatibus liberes; aut oĩibus qua sorte vtant̃ ostendens; an vt illũ qui inuitos oĩes ad veritatem cõuertere velit negligentia vero aut malo cõsilio id nõ facit, vt in carcere & laqueis arceãtur quæ quidẽ putare nefas esset; illud potius ratio ostendit. eũ scilicet q fœlicitati studet ad deum tanq̃ patrem conuerti docere. Est em̃ deus opifex rerũ oĩm bonaꝝ, etiã & pater, ergo qui liberationem maloꝝ intellexit quiq; erumnis que ex voluntate nostra sunt libera

uit & infœlicē discordiā fregit sponte illā fugiens: hic ad op
timū dei auxiliū cōuersus exclamat. Iupiter pater cū iam pe
gerit ea que filio digna sunt deū patrē vocat ac itelliget qd
ex se mereretur. Quod si in omibus fieret omes equaliter secū
malis liberarent. Postea inuenies hoc in omibus nō pcedere
nō causa dei. sed quia plures sponte mala sequūt ad seipm di
cit. Sed tu confide qui inuenisti viā liberatiōis malorum & erū
narū que quidē est per sacrā philosophiā cōuersio ad ea q a
deo nobis ostendunt que multi nō inspiciūt qm cōem intelle
ctū quē opifex dedit generi rationabili nō recte exercuerūt.
Igitur qum quid alicui ostendit ad demonstratiōis effectum
personas duas cōcurrere necesse est. Quo pacto em quicq o
stendere cęco posses. Si id quod demonstrare intendis mili
es offerres: vel quo pacto videnti ostenderes nihil omino of
ferres. Vtrūq igit interuenire oportebit: & bonū ab osten
dente oblatū: & ab eo cui ostendit inspiciens lumen: vt illuc
quod videat. hinc quod inspiciat cōcurrant ad demonstra
tiōis effectū. Hijs autē sic existentibus argumentemur sic.
Omes simul a malis liberari: si omibus opifex rerū ostende
rit cognitionē sui ipsius existentie: & qua sorte vtant: sed cū
nō omes simul a malis liberent. Nō igitur omnibus ostendit
sed his solū qui sponte & sua volūtate a malis liberari studu
erunt: & qui lumen ad cognitionē & susceptionē ostense ve
ritatis intenderūt. Nō ergo ipse deus causa est. quia omibus
nō ondat sed ipsi q bona quis ppinq neq ispiciūt: neq audi

unt: & ob hoc mala spōte secūt̄, causa igit̄ ē eligētijs nā deus ad nulla mala occasionē p̄bet immo semp̄ quātū in ipso est oībus eque splendentia bona īmittit nō ostēdit aut semp̄ oībus: quoniā lumen oblata bona in plerisq̄ nō aspicit: sed rebus terrenis indulget ꝑpter curā quā habet ad inferiore: talis quidem horū versuū declaratio & veritati cōuenire videt̄ & subsequentiū metrorū intellectui. Si quidem hoīes ad veritatē deus allicit etiā inuitos: quur si ipsi sponte mala capiunt: deū accusamus. Quid cōsulimus discordiā adducere nō oportere: sed cedentē eā fugere: vel quid acccidentia pacifice ferre. Quid sanari studere iubemus. Oīno enī via p̄ doctrinā ad virtutē nobis concludit̄. Id quod in nobis est abicientibus & negligentibus. Nihil enī laborare oportebat: neq̄ cupiditatē ad beatā vitā: neq̄ diligentiā ad fœlicitatem habere: si ad deū solū p̄tineret: nos a malis saluos esse & virtutibus impleri, nihil a nobis ipsis conferentes. Si enī causa plurimorū malicie deo ascriberet̄. Si aūt vt ꝑbatū est deus malorū causa nō est manifestū erit q̄ facultas: vt bona adipiscamur in nobis sit quoniā ꝑpinqua sunt: & naturaliter illa accipiendi facultatem habemus. sed nos ea neq̄ videmus. neq̄ audimus: causa quoq̄ cæcitas & stulticie huius calamitosa discordia est: que spontaneū malū existit: quā nō decet vlterius ꝑtrahere: sed cedentem fugere & malorū liberationē cognoscere & viā redeundi ad deū inuenire. Si enī splendori diuino inspectus noster adiunctus demonstratio fit: cuius de-

monstratiõis effectus salus est & quies animi ab his laboribus: ac diuinorꝝ bonorꝝ cognitio & paterne cõuersatiõis participatio. Talia de virtute & veritate predicens; ac virtutis precepta & officia, quo pacto vsq̄ in noctē obseruari oporteret concludens ac spē veritatis in salutē & quietē animi finiens. Subiungit ꝓprie spēi purgationē quod est terciū phie genus. Sed abstine a cibis quos diximus in purgatiõibus & in liberatiõe animi dijudicans; & considera omnia statuens super his iudiciū aurigam optimum.

RAtionabilis existentia innatū ab opifice deo habens vt neq̄ corps ipsa sit; neq̄ sine corpe ad hoc existentie in quo est venit. Sed cū ipsa sine corpe existas adiūcta corpori omnē ipsius speciē efficit vt est in astris. Id enī astrorū quod supra manet sine corpe est; quod īfra corporeū; vt sol, totus constat ex re incorporea & corpore: que diuidi nunq̄ possunt; neq̄ cõiungi. Nā si sic esset iterū dissoluerent: sed simul facta sunt & ordinata naturaliter esse cõsueuerūt; vt alterū ducens sit; alterū sequens & idē est cõsequenter & in alijs rationabilibus heroico & humano generibus. Est enī quilibet heros anima rationalis liquido & puro corpi adiūcta, & similiter homo anima rationalis cū corpe īmortali sibi īnato; quæ quidē Pythagoreorꝝ opinio firma fuit quā Plato postea amplius declarauit. assimilans cõparās humanā animā innate potencie pennati currus & aurige. Opus igitur ē nobis ad ꝑfectionē animi vt & veritatem consequamur & vir-

turē. Ad purificationem vero liquidi nostri corpis deponē-
da est sordiū materia: & sacra purificatio accipienda: accipi
endæ & vires a deo nobis datę q̄ nos excitent: vt hinc ad sup
iora cōuolemus: que omnia p̄sentes versus docent. Scindūt
enī & amouent materiales sordes. qum dicit̄ abstine a cibis
quos diximus. Sacrā aūt purificationē & vires a deo nobis
datas illi versus inserunt: qui sic dicunt, In purificatiōe & li-
beratiōe animi iudicans at oēm speciem humane existentiæ
integram nos docuit illud quod subiungit̄. Considera statu-
ens super his iudiciū aurigā optimū. Hoc enī oēm existenti
am adiunxit & ordinem partiū in ipsam diuisit: aurigā iudi
tio assimulans: & id quod incurru fertur parti obsequenti as
similauit. Hec quidem ex hijs versibns addiscere possunt hi
qui monitionū Pythagorearū ignari nō sunt scilicet qd' ad
exercitiū virtutis & susceptionem veritatis necesse etiā erit
diligentiā & curā habere circa splendidū nostrū corps quod
sapientes subtile animi vehiculū appellarunt. Extenditur au
tem ipsa purgatio vsq; cibos & potiones: oēmq; dietā huius
nostri mortalis corpis in quo linpidum corpus supadiacet:
nō sentienti corpi vitā inspirans: & ipsius cōcordantiam &
armoniā continens. Vita enī est corps quoddā splendidum
sine materia quod vitā hāc materialē gign t per quā nostrū
mortale animal cōpletur. cōpositū exvita rationali & corpe
materiali quod imago quedā est hoīs cōstituti ex rationali
ex natura & corpe splendido & sine materia. cū igit̄ nos hō

ſimus, homo aũt ex his conſtet: optet in oĩbus purificari & perfici: modũq; ſup qualibet natura, ſeruare nã alia aliam purgat: vt anime rationalis quantũ ad ipſam ratione ptinet Purgatio eſt diſciplina: hoc eſt veritas, quãtũ vero ad opiniones conſulata virtus, nã cũ a natura nobis datũ ſit, vt ſuperiora conſideremus & ĩferiora ordinemus: ad illa veritate, ad hec virtute ciuili indigebimus: vt rerũ perpetuarũ ſpeculatores: rerũ vero que accidere conſueuerũt peritiores facti ſimus, in vtriſq; aũt legibus diuinis nõ deſcendentes: ſtulticie pcellas fugiamus: qua neceſſe erit purgare noſtrã rationabilem ſimul adiunctã exiſtentiã. Sed cũ ſplẽdenti corpi & animo noſtro ſimul adiuncto vel genitũ fuerit: corpus mortale purgare oportebit: & hoc atq; ad ſuis paſſionibus liberare. Reſtat igitur limpidi & animo adiuncti purificatio quã nos facere neceſſe erit ſacris legibus ſacriſq; artibus inherentes Corporoſior eñ quodãmodo hec purgatio eſt, qm̃ materias oĩes & diuerſas attingit: & vndiq; curatura eſt: vt corps hoc efficax & animo adiunctũ a materia ſeperet̃, & ad ęthereũ locũ aduolat. In quo primã & ordinatã fœlicitatẽ recupabit. Nam oĩa hoc limpidũ corps attingentia ſi precipue decenter & nõ turbulente fiunt virtutis & veritatis legibus cõuenire inueniunt̃. Purificatiões eñ rationalis animi pui dent etiã vt ſplendidũ corpus leuius factũ ad ſuperiora conuolandũ impedimẽto nõ ſit, Optima aũt eius ſubleuatio eſt paulatim ſecurare a rebus terrenis ſegregatũ iri ac rerũ ppe

tuarũ & earũ que materia carent frequenti consuetudine ex
ercitiũ habere: nec nõ relinquere sordes quibus iam pollutũ
fuerat ꝓpter cõiunctionẽ quã cũ mortali corpe acceperat, p
hec em̃ colligit & quodãmõ reuiuiscit & dei potestate reple
tur: & perfectiõi intellectus animi coniungit. Quid igit mi-
rũ si aliqui cibi ad hec conferant, vel quid mirũ si hij qui cõ-
sueuerũt ab om̃ibus rebus que mortue sunt lõge esse om̃ino
abstinere & maxime a voluptatibus & ab his que ad venerẽ
mortale corpus excitant. hec est ꝑfecto prima via ad purgã
tionẽ Quã obrem in optĩs nostris preceptis monuimus quo
rundã abstinentiã que maiorẽ & vniuersaliorẽ precipuũ pri-
mũ intellectũ habebat: & que cõsequenter hec singularia ve-
tabat: vt animalis vuluã nõ comedes: hoc vͦo simpliciter di-
ctũ preceptũ est: vt ab vno terreno abstineamus & hoc quidẽ
minimo. Si vero ad ꝓfunditatẽ multifici intellectus Pytha-
gore inspexeris: tocius rei venere vno estibili doceris absti-
nentiã: & vt in cibis illud nõ assumemus. Sic in purificatiõe
limpidi corpis id quod per illud intelligitur exercebimus.
Similiter aũt cor nõ cõmedas precipue quidẽ monet ad ira
cundiã nõ ruere. Consequenter vero suadet: vt ab esu cordis
abstineamus: & ea ratione qum dicit. Longe esse a mortuis
oportere. Considerabimus preceptũ hoc nõ solũ monere: vt
esum rerũ mortuarũ vitemus: sed om̃ia que mortalis nature
sint: nec nõ carnes nõ sacras & ꝓphanas. Iustũ em̃ & cõueni-
ens est: vt ex monitiõibus opertis & quod extra apparet &

id quod intus intelligitur seruemus. Nam ex cōtinuo precepitū, vt verba ostendunt seruat interioris ac maioris effectus considerat. Sic ergo & nunc intelligamus breuibus verbis magnarū rerū principia hunc versum nobis dare.

¶ VITA inquit cibos: quorū mentionē fecimus: quod idem est quod esto lange a corporibus mortuis.

CVm aut vt oīa vitemus fieri non potest subiunxit quorū mentionē fecimus: & quo in loco hoc memorat ostendit in purificationibus: & in liberatrice animi. vt p abstinentiā ciborū diligentē curā habeamus perspicuitatis currus corporei purgare: & ab impediente materia liberare cōuenientem. Tali aūt opere atq exercitio rationale iudiciū constituit: quod lucidi corpis curā purificatiōi anime condecentem reddere potest. Quāobrem aurigā sentenciā ipm iudiciū appellauit tanq supesse consueuerit recte ordinato currui senteuciā quidē quia rationalis potēcia erat: aurigā vero quia ipsa potēcia corps cōplectit & supersistit: q lumē amore incensum in auriga disposuit & ordinauit. Nam & si vna sit anima: lumine quasi respicit campū veritatis & potētia similitudine manus cōtinet innatū sibi corps & ad se ipsam cōuertit: vt integra deū cōspiciat & diuinā similitudinē acquirat. Ac forma totius abstinentię talis est: & talia bona pmittit. Particularia vero in sacris edictis operte præbita sunt: quorū & si vnūquodq particularē abstinentiā docuerit vt fabarū in leguminibus mortuorū ī animalibus: & horū p

specie. vt in piscibus rubũ vita: & ĩ terrenis aĩalibus alio ab-
stinere iubet & alio quodã involatilibus & tãdẽ ꝑtes quasdã
aĩaliũ repudiauit: vt caput non comedas: neq̧ cor nihilomi-
nus ĩ hoꝝ quolibet ꝑfectionẽ purificatiõis oñdit: ac ꝓpter
quasdã naturales ꝓprietates hoc vel illud ad corꝑis abstinẽ
tiã ordinauit: per quodcũq̧ aũt mortalis affectiõis purifica
tiõe docuit: & per diuina: vt homo cõsuefaciens in se ipsum
verteret: ac locũ generatiõis & corruptiõis relinquẽs ad ely-
siũ cãpũ & liberꝝ ęthera trãsmigret. Qũ aũt ordinate augmẽ
tũ abstinentię faciendũ esse preceperit. Ob id ipsum ad inui
cẽ collata opinione quorundã cõtrariari inueniunt. Nã sen-
tencię ab animalibus abstine contrariũ esse videt̃. Cor vita:
nisi quispiã cor vita incipientibus esse preceptũ dicat. ab a-
nimalibus abstine iam finientibus & perfectis. Superuaca-
nea aũt partiũ ꝓhibitio his quibus totũ animal ꝓhibet̃. quã
obrem diligenter inspicere optet in preceptis abstinentie au
gmentatiõis ordinẽ quẽ ipsi versus oñdunt. Abstine eñi ĩq̃t
postea tanq̃ quispiã ĩterrogaret a q̃bus. Respõdet quos di-
ximus: & iterũ tanq̃ ad secundũ interrogationẽ, quibus in
locis hec Pythagoras dixit, & quibus in preceptis abstinen-
tiã quorũdã ciboꝝ iusserit subiunxit. In purgatiõibus & in
liberatiõe animi, ostendens: quod purgatiões debent prece-
dere: liberatio sequi. Ac rationalis animi purificatio sunt di
scipline mathematice, liberatio prudens rerũ oĩm aspectus:
qua causa singulariter id monuit inquiens, In liberatiõe ani

mi quã plurimas mathematicas artes complectit: & cõtinet. His igit que ad purgationem & liberationẽ animi dicta sunt necesse est similia & cõuenientia de splendido corpe. Igitur purgatiões per doctrinã factas & ꝓbatã liberationẽ sacra reductio sequatur necesse erit. Hec eñ ꝓprie purgant & ꝑficiunt spirituale vehiculũ rationalis animini: ipsumq̧ a materiali morte diuidunt: parant eñ vt purgati spiritus apte coniũgant. Nã ĩpurũ purũ cõplecti nefas est. Vt igit animũ nostrũ doctrĩa & virtute ornare decet. Vt cũ his que perpetua & diua sunt cohabitare possit. Sic splendidũ corpus purũ & sine materia optet parare Vt celestiũ corpm societatẽ sorciatur, per similitudinẽ eñ solent oñia adinuicẽ cõiungi, dissimilitudine vero & si ꝓpinqua sunt diuidunt hanc perfecte philosophie mensurã docuit Pythagoras ꝓpriã & cõuenientem ad tocius hoĩs ꝑfectionẽ. Is eñ q solũ animũ curat corpus vo negligit: nõ totũ hoĩem purgat: & ecõtra q purgat corps solũ neglecto animo curari oportere: vel corpis cultus animo quicq̃ collatũ iri: si ipse per se nihil purgatus fuerit, tantũdẽ peccat. Qui vero diligenter per vtrũq̧ ꝓcedit: huic rerũ sacrarũ scientiã philosophia adiungit que splendidi corpis purificationẽ efficit quã si intellectu philosophi separes: nõ amplius in ea ipsam potenciã inuenies. Nã ex his q̃ ꝑfectionẽ nostrã cõplent, aliqua phĩ intellectus inuenit: aliq̃ sacrarũ rerũ actio philosophi intellectũ sequẽs subiunxit: actionẽ aũt sacrarũ rerũ appello potenciã purificandi corps

splendidū, vt totius philosophie inspectiuū & consideratiuū sit dux tanq̄ itellectus. Ciuile vero & practicū vt potencia sequatur. At ciuilis phīe due sunt species: quarū altera est moralis: altera est sacrarū rerū: & illa quidē p virtutes nos stulticia purgat hec per sacra misteria terrenas cogitatiōes detruncat. Argumentū aūt nō paruū & demōstratio ciuil' phīe sunt leges cōes ac alterius phīe argumentū & demonstratio sunt sacra ciuitatū & est qdē summū tocius phīe īspectiuus ītellectus mediū vo ciuilis. Tertiū rerū sacrarū: ac primū ad cetera duo silitudinē oculi, & id quod sequit̄ silitudinem manus & pedis pertinet: que oīa ita sunt adinuicē simul ordinata & coniuncta: vt quodcūq̄ horū sine alioꝝ auxilio remaneat sit imperfectū. Quāobrē scienciam veritatis inuentricē & potenciā que virtutē ministrat: & puritatē in vnā coniunctionē cōuenire optebit: vt ciuile opus intellectui qui rerum omniū dux est cōsonū & cōueniens pficiat̄: & his ambobus opus adiunctā appareat. Finis Pythagoricæ disciplīne hic ē ad diuinorū bonorū acquisitionē perfecti oīno & volatiles efficiamur: vt quando mouendi tp̄us aduenerit relinquētes in terris mortale corpus & eius naturā deponentes. Athletę certaminū phīe accīcti, leuesq̄ ad celestē sedē perueniamus. Tūc eīn & primū & antiquū statū nobis reddi & quātuū hōi possibile est deus fieri sequentes versus docent.

¶SI corpus reliqueris & purificatus ad ęthera veneris eris immortalis deus incorruptibilis nō amplius mortalis. Hic finis laborum optimus.

Hoc vt plato dicit: certamen magnũ & spes magna: hic perfectissimus phīe fructus hic claritatis & sa-cre religiõis opus maximũ. Nã qui per hec que superius di-cta sunt pergunt: vere bonis vniunt̃. atq͂ a laboribus huius terrene vite tanq͂ ab aliqua subterranea spelunca liberantur & ad ętehreos splendores adducunt̃: & beatis insulis collocã-tur. Hijs thesaurus præmiũ reseruat̃. quoniã nefas est quẽ-piã ad genus deo℞ accedere: nisi illũ qui animo veritatẽ acq-siuerit & virtutẽ. Et in spũali ipsius vehiculo puritatem. Sic eñi sanus atq͂ ĩteger ipse animus factus ad primi habitus spe-ciẽ restituit̃ per rectarũ sentenciarũ vnitatẽ se ipse fruẽs: & totũ diuũ ornamentũ recognoscens: & opificẽ huius tocius inueniens. Sic post purificationẽ quantũ possibile est vt semp̲ sunt hij qui in generationẽ naturaliter nõ incidunt: ad ipsũ deũ reducit̃. Corpus vero cõgenitũ habens loco ęget quem inquirit ex ordine inastris tanq͂ sedem. Cõueniens quidẽ ex hinc tali corp̲i locus sub luna ꝓpinquus. Nã & terrena cor-pora superat & a celestibus sup̲at̃, quẽ locũ Pythagorei ęthe-ra liberũ appellãt, ęhera q̲a locus ẽ sine materia & perpetuũ liberũ, q̲a terrenis passiõibus purgatũ & solitũ ẽ. q̲d igit̃ qũ illuc aduenerit fiet, an hoc q̲d' dicit. Eris ĩmortal deus illis silis factus dijs quo℞ mentionẽ ĩ principio fecimus, nõ natu-ra deus ĩmortalis. Quomodo eñi quicq͂ sub aliquo tp̲e ꝓfi-ciens: & ad virtutẽ & ad sanctimoniã ex talibus externis sup̲ addens ad idem vnq͂ firmaret̃. Ostendit aũt hoc sup̲additio

Eris inquit īmortalis deus: & sup adiunxit incorruptibilis nō amplius mortalis: vt per mortalis amotionē: nos ī deos verti intelligatur tanq̄ id nobis nō p naturā insit: nec per existentiā: sed ex doctrina & augmento: tanq̄ hoc sit aliud deorū genus īmortales quidē fiunt ascendendo: mortales vero descendendo, quiq̄ ex necessitate claris heroibus minores sunt. Nā hii semp deū intelligunt. Illi ad ignorantiā ipius qn̄q̄ incidunt. Tertiū eñ genus etiā ad vltimā eius pfectionē veniat: neq̄ pars medij fit: neq̄ primo equat̄, sed terciū existens assimilat̄ primo generi. Similitudo eñ que in hoībus p habitū est ad celestes deos heroibus, & medio generi perfectius inest ac magis ppinque & sic cōis & vna oīm ratione vtentiū perfectio esse videt̄ similitudo scilicet ad opificem deū: que semp & eq̄ iest cęlestibus dijs, ac dijs ęthereis firmis solū semp nō ęque hijs vero qui ab ęthere ad terrena quādoq̄ decidere solent: neq̄ semp: neq̄ ęque. Recte quidē quispiā dicet: primā cęlestiū similitudinē ad opificē deū optimā esse si eā ad secundā & terciā cōpaueris, aut si secundā ad terciā recte dicet. Nō eñ intendimus solū: vt opifici deo similes efficiamur, sed secundū statutā normā, aut optimā similitudinē: aut mediā cōsequamur. Quas si sortiri nō possemus eam consequi contenti simus quā ex nostra natura nobis cōcessum est & perfectiōe virtutis hoc fruamur. mensurā scilicet & modū existentie nostre nō ignorare: neq̄ ęgre ferre. Summa eñ est virtus puidentie leges imitari per quas oñia se

cundũ ꝑpriã vim cõuenienti ſibi bono adiungiť & cõſiſtere in terminis ab opifice deo ſtatutis quibus oĩa ꝑ ſpeciem diſcreta ſunt. Tale ſentenciã verſibus Pythagore dedimus: que in ſe cõtinet Pythagoreoꝝ preceptoꝝ moderatã cõpilationẽ. Oꝑtebat eñ neqꝫ ĩ metroꝝ breuitate orationẽ noſtrã cõſiſtere (ſic eñ multa ex hijs que ꝑ̃cepit latuiſſent) neqꝫ illã in tocius phĩe longitudinem ꝑtrahere, maius eñ hoc erat: q̃ ad preſentẽ orationẽ ꝑtinebat ſed mediũ ad hoꝝ intelligẽtiã quantũ poſſibile fuit ſecuti ſumus: id ſolũ in ipſis explanantes quod oĩno ipſoꝝ ꝑ̃ceptoꝝ declaratiõi cõuenire videbať nihil aũt aliud hij verſus ſunt q̃ꝫ forma quedã & imago perfectiſſima phĩe: & per capita quedã ipſius preceptoꝝ abbreuiatio & inſtitutio quedã ex doctrina oſtendens poſteris per obſeruationẽ legis diuinę aſcenſum ad celos patere. Que oĩa certe appellare poſſes optimã cognitionem nobilitatis humane, ac nõ vnius Pythagorici eſt inuentũ ſed totius ſacrilegij: & vt ipſi dicũt totius ſocietatis cõis ſentencia. Quãobrem lex erat in mane ipſos ſurgentes: & item ſero cũ ad ſomnũ ituri erant: tales verſus vno legente: vt leges Pythagoricas audire: vt tal' curę frequentatio viuentia ĩ ipis ꝑ̃cepta oſtenderet. Qď vt & nos faciamus iuſtũ & vtile erit: vt ipoꝝ vtilitatem cõſeq̃mur, & q̃ꝑuis tarde eã tñ acgramus

¶ Simbola Pytha. preter Jeronymũ pulchre enarrant Plutarch. in viij. ſimpoſia con. ⁊ ĩ libello de liberis educandis. Laercius a principio libri viij. Eraſmus ĩ frõtiſpitio chiliadũ ſuarũ. Celius capite xvij. ⁊ ſequẽti libri noni lectionũ antiquaꝝ ⁊ Beroaldus in ſuis opuſculis illos ꝯſulat ſi quis eſt ad modũ coꝝ ſtudioſus. nã ſi horũ oĩm ſentencie excudi debuiſſent. ꝓculdubio currente rota cũ vrceus inſtitui cepiſſet amphora facta fuiſſet. ⁊ in ĩmenſum volumen libellus iſte creſceret.

Finis adeſt feliciter.

Utile quoq; factu rati sumus studiosa iuuentus vnã C. Plinij Iunioris epistolã huc ad calcẽ operis afferre, quã ille de auunculi sui diligẽtia studij tũ tpis ꝓdidit quã oro lege per lege, memoriter edisce. Hac eñi lecta ꝑpera mus futurũ, te facile posse intelligere, quantũ temporis, & diligentię studio sit impartiendũ, optime vale & patrie stu- de prodesse. ¶ C. Plinius Cæcilius Marco suo salutem

PErgratũ est mihi qui tam diligẽter libros auun culi mei lectitas, vt habere omnes velis, queras; quod sint oẽs, fungar indicis ꝑtibus, Atq; etiã quo sint ordine scripti, notum tibi faciã, Est eñi hec quoq; studiosis nõ in iucunda cognitio. De iaculatione equestri vnus, hũc cũ ꝓfectus ale militaret, pari ingenio cu- raq; composuit. De vita Pomponij secundi duo, a quo singu lariter amatus hoc memorię amici, quasi debitũ munus exol uit bellorũ germanię xx, quibus oĩa que cũ germanis gessi mus bella colligit, Inchoauit cũ ĩgermania militaret, somnio monitus, Adstitit eñi ei quiescenti drusi Neronis effigies, q̃ germanię latissime victor ibi perijt. Cõmendabat memoriã suã, orabatq; vt se ab in iuria obliuiõis assereret. studiosi tres quos in sex volumina ꝓpter amplitudinem diuisit, quibus oratorem ab in cunabulis instituit & perfecit. Dubij sermo nis octo scripsit sub Nerone nouissimis annis cũ oẽ genus studiorũ paulo liberius & erectius periculosum seruitus fe- cisset. A fine Aufidi bassi xxxi. Nature historiarum xxxvi. opus diffusum, eruditũ, nec minus variũ q̃ ipsa natura. Mi- raris q tot volumina, multaq; in his tam scrupulosa homo occupatus absoluerit, Magis miraberis, si scieris illũ aliquã diu causas actitasse. Decesisse anno sexto & quinquagesimo Mediũ tempus distentũ impeditũq; qua officijs maximis. q̃ amicitia principũ egisse, Sed erat acre ingenium, incredibi le studium summa vigilantia. Lucubrare a vulcanalibus in- cipiebat, nõ auspicandi causa, sed studẽdi statim a nocte mul ta, Hyeme vero ab hora septima, vel cũ tardissime octaua, se pe sexta, Erat sane somni parcissimi, Nõnunq̃ etiã inter ipsa

ſtudia inſtantis & defferentis, Ante lucem ibat ad Veſpeſianũ Imperatorẽ. Nã ille quoq; noctibus vtebat̃, Inde ad delegatũ ſibi officiũ. Reuerſus domũ quod reliquũ tp̃is ſtudijs reddebat. poſt cibũ ſepe quẽ interdiu leuem & facilẽ veterũ more ſumebat, Eſtate ſi quid ocij iacebat ĩ ſole, liber legebat̃ adnotabat, excerpebatq;, Nihil eñ vnq̃ legit quod nõ excerperet, Dicere etiã ſolebat nullũ eſſe librũ tam malũ, ut non aliqua ex parte ꝓdeſſet, Poſt Solẽ plerũq; frigida aqua lauabat̃, deinde guſtabat dormiebatq; minimũ, Mox quaſi alio die ſtudebat in cenæ tp̃us, Super hanc liber legebat̃, annotabat̃. & quidem curſim. Memini quendã ex amicis cũ lector quedam ꝓnunciaſſet perperam reuocaſſe & repeti cœgiſſe Huic auunculũ meũ dixiſſe, intellexeras, Nempe cũ ille adnuiſſet, Cur ergo reuocabas. Decẽ amplius verſus hac tua interpellatiõe perdidimus. Tanta erat parſimonia tp̃is. Surgebat eſtate aluce, Cena hyeme intra primã noctis, & tanq̃ aliqua lege cogente. Nec inter medios labores vrbiſq; fremitũ, In ſeceſſu ſolũ balinei tempus ſtudijs eximebat̃ Cum dico balinei, de interioribus loquor, Nã dum diſtrĩgit̃, tergit̃q; audiebat aliq̃d aut dictabat. In itinere quaſi ſolutus ceteris curis, huic vni vacabat, Ad latus notarius cum libro & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebant̃, vt ne celi quidem aſperitas vllum ſtudijs tp̃us eriperet. Qua ex cauſa Romæ quoq; ſella vehebat̃, Repeto me correptũ ab eo cũ ambularẽ: poteras, inquit, has horas nõ perdere. Nam ꝑire om̃e tempus arbitrabat̃, quod ſtudij nõ impartiret̃, hac intentiõe tot iſta volumina peregit, electorũq; cõmentarios clx. mihi reliquit. Opiſthographos quidem minutiſſimis ſcriptos. Qua ratiõe multiplicat̃ hic numerus, Referabat ipſe potuiſſe ſe cum ꝓcuraret, vendere in hiſpania hos cõmentarios Larcio Licinio cccc. milibus nummũ, & tunc aliquãto pauciores erant. Nonne videtur tibi recordanti quantũ legerit, quantũ ſcripſerit, nec in officijs vllis, nec in amicitia principũ fuiſſe. Rurſus cũ audis, quid officioꝝ ſtudijs laboris ĩpederit, nec ſcripſiſſe ſatis, nec legiſſe. Quid eñ eſt qđ nõ ille aut occupatiões impedire, aut hec inſtancia nõ poſſit

efficere. Itaq; soleo ridere cum me quidam studiosum vocāt qui si comparer illi, sim desidiodissimus. Ego autem tantū quē parti publica parti officia amicoꝝ distīgūt Quis ex istis qui tota vita litteris assident collatus illi nō quasi somno & inercie deditus erubescat. Extēdi epistolam cum hoc solum quod reqrebas scribere destinassem, quos scilicet libros reliquisset. Confido hec tamen quoq; tibi non minus grata q̄ ipsos libros futura; que te nō tantum ad legendum eos, verū etiam ad simile aliquid elaborandum possunt emulationis stimulis excitare. Vale.

Errata libri.

In epistola scda. in princi. versu. 26. lege fiant.
Folio. 3. Carmine primo Pythagore lege facias,
Folio. 3. versu, 27. hoc nomē arte dele
Folio. 4. versu, 23. lege forma.
Eodē quarto in alia pte imortaliū lege
Fo. 5. versu. tercio lege mediocritatis.
Eodē versu octauo lege heroes.
Folio. 6. lege ipsi in fine.
Eodē ī alia pte vers. 18. lege qua ⁊ nō q̄
Fo. 7. versu 2. lege consequenire.
Eodē alia pte versu. 3. lege quidem
Eadem pte versu 6. lege fiat.
Eadē pte ⁊ folio versu. 22. lege supabit
Folio 8. versu. 15. lege aut.
Eodē in alia pte versu. 13. lege inuenit
Eodē ī eadē pte lege peius fit versu. 23
Eadem parte 24. versu lege aūt.
Fo. 9. versu. 13. lege vnitū
Ibidem versu 15, lege heroes.
Ibidem 22. versu lege beneuiuendi.
Ibidem vltimo versu lege quātū quoq;
Fo. 10, versu. 19. lege quodquidem.
Eodē fo. ī alia pte vsu. 4. lege iuiderūt
Fo. 28 versu 16, lege libertatem
Fo. 31. versu. 7. lege continentiam.
Fo. 32. versu. 10, lege facere
Fo. 35. versu 6, lege eligemus
Eodē alia pte versu. 6. lege modū
Eodē fo. versu. 23, lege modestia
Fo. 38. versu. 25. dele de lege te.
Fo, 41. versu. 15. lege opificis.
Fo. 49. versu. 19. ostendas.
Fo. 50. versu 3. lege autem
Fo, 36. versu, 10. lege inuenit.
Eodem versu 5. lege inferiora
Fo. 51. versu. 6. lege at illa.
Eodem fo. versu. 14. post hoc nomē igitur adiice corporis
Fo. 4, versu. 9. lege diminutionem.
Fo, 6. versu. 11. lege numerū.
Fo. 18. versu. 5. lege blaphemabis.
Fo. 20. versu, 10, lege tradat.
Fo. 22, versu. 18 lege voluntate.
Fo. 25. versu. 2. lege dolere.
Fo. 26. versu. 20. lege permanens.
Eodem lege explana verimus.
Fo. 5. versu. 17. lege sint.
Fo. 7. versu. 5. adde isti verbo creatarū scilicet rerū.
Eodem fo. 23. lege reducit,
Fo. 8. versu. 4. lege iureiurando
Ibidem versu 13. in iuramentis in dele
Ibidem 15 versu. lege aut.
Fo. 9. versu. 9. lege collucent.
Fo. 11. versu. 24. lege eīn.
Fo. 12. versu. 10. lege inuemur
Fo. 13. versu. 5. lege eoꝝ deleq;.
Fo. 15. versu. 7. lege intestina,
Fo. 16. versu. 22. lege mentionem
Fo, 17. versu. 22. lege luctari.

Impressum Cracouie per Florianū Vnglerium, 1524.

IN ARMA EX

cellētissimi viri. d. Jacobi Ardeschow
Cano. Craco. & vniuersitatis eiusdem Rect. Epig. Petri Risinij.

Vomere versabat terram Seranus arator
Dictator meruit dicier ille tamen
Ad Culmen regni venisti Pijaste polone
Gleba licet fuerit saucia vomeribus
Vomeribus ternis accessit par quoqꝫ fama
Hæc rosa. virtutis premia magna ferens.

¶IN FASTVM.

Ponite Magnanimi fastum memorare tenete
Ex paruo cumulo grandior esse solet
Discite amare viros prudentes vera fatentum
Non quibus ad nutum verba parata fluunt.